

ALYTAUS LOPŠELIS - DARŽELIS
VOLUNGĖLĖ

PRITARTA

Alytaus miesto savivaldybės
tarybos 2018 m. birželio 28 d.
sprendimu Nr. T-208

PATVIRTINTA

Alytaus lopšelio – darželio
„Volungėlė“
direktoriaus 2018 m. birželio 29 d.
įsakymu Nr. V-39

ALYTAUS LOPŠELIO – DARŽELIO „VOLUNGĖLĖ“ IKIMOKYKLINIO UGDYMO PROGRAMA

„PO VOLUNGĖLĖS SPARNU AUKIME KARTU“

ALYTUS
2018

TURINYS

1. BENDROSIOS NUOSTATOS	3
1.1. Bendra informacija apie įstaigą	3
1.2. Įstaigos savitumas	3
1.3. Vaikai ir jų poreikiai	4
1.4. Pedagogai ir jų kompetencija	5
1.5. Tėvų poreikiai	6
2. IKIMOKYKLINIO UGDYMO TIKSLAS IR UŽDAVINIAI.....	6
3. PROGRAMOS ĮGYVENDINIMO PRIELAIDOS	
3.1. Programos įgyvendinimo kryptys	7
3.2. Ugdymo principai	8
3.3. Ugdymo(si) aplinka	9
3.4. Ugdymo metodai	10
3.5. Pedagogų ir tėvų (globėjų) bendradarbiavimas	12
4. UGDYMO TURINYS	13
5. KOMPETENCIJAS ATITINKANTYS ESMINIAI GEBĖJIMAI, NUOSTATOS, PASIEKIMŲ ŽINGSNIAI BEI VEIKSENOS	14
5.1. Socialinė kompetencija	15
5.2. Pažinimo kompetencija	38
5.3. Komunikavimo kompetencija	62
5.4. Sveikatos saugojimo ir stiprinimo kompetencija	75
5.5. Meninė kompetencija	85
6. VAIKŲ UGDYMO(SI) PASIEKIMAI IR JŲ VERTINIMAS	117
LITERATŪRA	119

1. BENDROSIOS NUOSTATOS

Ikimokyklinio ugdymo programa (toliau Programa) skirta 1,5 – 6 metų vaikų ugdytojams pedagogams, tėvams (globėjams). Programa nusako bendrąsias nuostatas (bendrą informaciją apie įstaigą, jos savitumą, vaikų ir tėvų poreikius, pedagogų kompetenciją), ikimokyklinio ugdymo tikslą ir uždavinius, Programos įgyvendinimo prielaidas (įgyvendinimo kryptis, ugdymo principus bei metodus, ugdymo(si) aplinką pedagogų ir tėvų bendradarbiavimą), ugdymo turinį, kompetencijas atitinkančius esminius gebėjimus, nuostatas, vaikų pasiekimų žingsnius bei veiksenas, vaikų ugdymo(si) pasiekimų vertinimą bei pažangos vertinimo gaires.

Šia programa siekiama:

- Sudaryti sąlygas augti fiziškai ir psichiškai išsivysčiusiai asmenybei, turinčiai teigiamą savivertę, norinčiai ir gebančiai reikšti save;
- Tenkinti kiekvieno vaiko poreikį žaisti, judėti, kurti, pažinti, eksperimentuoti;
- Garantuoti vaikui galimybę rinktis veiklą pagal interesus ir poreikius, garantuoti interesų ir poreikių plėtojimą bei nuoseklų vaiko gebėjimų ugdymą(si).

Programa atnaujinta vadovaujantis Ikimokyklinio amžiaus vaikų pasiekimų aprašu (2014), Ikimokyklinio ugdymo metodinėmis rekomendacijomis (2015), atsižvelgiant į vaiko poreikių pasikeitimų analizės rezultatus, tėvų lūkesčius ir pageidavimus, pedagogų pastebėjimus ir rekomendacijas. Programa yra orientyras, leidžiantis pedagogui kryptingai organizuoti ugdomąją veiklą, kurti kokybiško ugdymo(si) sąlygas, individualizuoti ugdymo(si) turinį. Programa grindžiama visapusiško ugdymo(si) idėjomis ir apima visas ugdymo(si) sritis: socialinę, pažinimo, komunikavimo, sveikatos, meninę bei mokėjimo mokyti.

1.1. Bendra informacija apie įstaigą

1. Lopšelio-darželio oficialusis pavadinimas – Alytaus lopšelis-darželis „Volungėlė“, įregistruotas Juridinių asmenų registre, kodas 191054959.
2. Lopšelio-darželio istorija: 1984 m. gruodžio 20 d. įsteigtas Alytaus lopšelis-darželis Nr. 21. Alytaus miesto tarybos 1996 m. gruodžio 19 d. 2-ojo šaukimo 19 posėdžio sprendimu Alytaus lopšelis-darželis Nr. 21 nuo 1997 m. sausio 1 d. pervardytas į Alytaus lopšelių-darželių „Volungėlė“.
3. Teisinė forma – savivaldybės biudžetinė įstaiga.
4. Lopšelio-darželio priklausomybė – savivaldybės ikimokyklinio ugdymo mokykla.
5. Lopšelio-darželio savininkė – Alytaus miesto savivaldybė, kodas 188706935, Rotušės a. 4, 62504 Alytus.
6. Adresas – Volungės g. 25, 63175 Alytus. el. paštas ld@volungele.alytus.lm.lt, telefonas – (8 315) 76 590, 76 591,
7. Mokyklos pagrindinė paskirtis – ikimokyklinis ir priešmokyklinis ugdymas.
8. Mokymo kalba – lietuvių kalba.
9. Lopšelis-darželis yra viešasis juridinis asmuo, turintis antspaudą su savivaldybės herbu, atsiskaitomąją ir kitas sąskaitas Lietuvos Respublikos įregistruotuose bankuose, atributiką, savo veiklą grindžia Lietuvos Respublikos Konstitucija, Lietuvos Respublikos civiliniu kodeksu, Lietuvos Respublikos biudžetinių įstaigų įstatymu, Lietuvos Respublikos švietimo įstatymu ir kitais įstatymais, teisės aktais ir lopšelio-darželio nuostatais.
10. Lopšelis-darželis turi interneto svetainę (<http://www.volungele-alytus.lt>).

1.2. Įstaigos savitumas

Gera mokykla - prasmės, atradimų ir mokymosi sėkmės siekianti mokykla, grindžianti savo veiklą bendruomenės susitarimais ir mokymusi. Siekiame, kad lopšelio-darželio gyvenimas taptų kupinas įdomios veiklos, įvykių ir nuotykių, kurių iniciatoriais bei lyderiais gali būti bet kuris bendruomenės narys. Lopšelyje-darželyje itin vertinami humaniški santykiai, tolerancija ir

geranoriškumas, kurie sąlygoja kiekvieno bendruomenės nario kūrybinių galių atsiskleidimą, dalijimąsi idėjomis. Skatinama vaikų saviraiška, aktyvus dalyvavimas ugdyme, įvairiuose projektuose ir teminiuose renginiuose, kurių metu lavinami vaikų mąstymo, kūrybiškumo kiti gebėjimai, elgesio, bendravimo, bendradarbiavimo įgūdžiai. Vaikai ir darbuotojai jaučiasi psichologiškai saugūs, jų nuomonė ir idėjos yra išklausomos ir gerbiamos.

Įstaigoje sukurta estetiška, savita, skatinanti vaiką žaisti, eksperimentuoti, kurti, sportuoti aplinka, pritaikyta prie vaikų poreikių ir galimybių. Lopšelis-darželis turi savo kultūrinės tradicijas ir nuolat jas tobulina. Siekiant padėti šeimai pažinti ir perimti lietuvių tautos istorinį bei kultūrinį palikimą, ugdymas vyksta per pasirinktą etninės kultūros kryptį, kuri neatskiriamai susijusi su dzūkų krašto papročiais ir tradicijomis, gamta. Puoselėjamas indėlis etninės kultūros sklaidai, gyvosios tradicijos išsaugojimui ir populiarinimui. Tobulinama etnokultūrinio ugdymo aplinka. Ugdymas vyksta ne tik grupėje, bet ir lopšelio-darželio etnografiniame muziejuje. Jo erdvės naudojamos vaikų mokymui, edukaciniams užsiėmimams įstaigos bendruomenės nariams organizuoti. Čia pristatomi dzūkų kraštui būdingi namų apyvokos daiktai, baldai, amatininkų įrankiai ir kt. Puoselėjamos tautinės kultūros tradicijos, švenčiamos kalendorinės šventės

Ugdymo turinį papildo, praplečia naudojama formų, metodų ir būdų įvairovė. Lopšelio-darželio bendruomenė ieško netradicinių būdų vaikų tautiškumui ugdyti, kurie teiktų daug teigiamų emocijų, plėtotų vaikų socialinę, pažinimo ir meninę kompetencijas. Drauge su Lietuvos Tautodailininkų sąjungos Dzūkijos skyriumi organizuojame amatų mokymus vaikams, lopšelio-darželio darbuotojams, tėvams. Kartu su Dzūkijos nacionalinio parko ir Veisiejų regioninio parko darbuotojais priešmokyklinių grupių vaikai mokosi šių parkų Gamtos mokyklose. Įdomiai į ugdomasias veiklas įsijungia įvairių sričių specialistai. Taikomi nauji, įvairūs ugdymo metodai: logoritmika, muzikinės pratybos, meninis ugdymas dailės studijoje, ugdymas netradicinėje aplinkoje.

Bendradarbiaujama su kitų šalių ikimokyklinėmis įstaigomis, dalijamasi gerąja patirtimi, skatinimas novatoriškumas. Dalyvaujame Eco Farm Kinder gartens (EFK) Erasmus+Projektas (2017-1-TR01-KA 201- 045670);

Tarptautinė programa „Zipio draugai“ leidžia mūsų vaikams įgyti socialinių bei emocinių sunkumų įveikimo gebėjimų, siekiant geresnės vaikų emocinės savijautos.

Kiekviena grupė pagal savo pavadinimą kuria atitinkamą atributiką, pritaikytą individualiai ir organizuotai veiklai, kiekvienas pedagogas turi individualų darbo stilių, sudarytos sąlygos specialiosios pagalbos vaikams teikimui: įrengtas logopedo kabinetas.

Pagrindinę ugdymo veiklą papildo veikla būreliuose. Atliepiant tėvų ir vaikų poreikius, sudarytos sąlygos papildomai veiklai. Įstaigoje vaikai turi galimybę lankyti keramikos, karoliukų vėrimo, indų dekoravimo, šilko, anglų kalbos, krepšinio, futbolo ir šokių būrelius.

1.3. Vaikai ir jų poreikiai

Lopšelis-darželis ikimokyklinį ugdymą teikia vaikams nuo 1 iki 6 metų. Grupės formuojamos iš to paties arba įvairaus amžiaus vaikų. Įstaigoje veikia šios grupės: ankstyvojo amžiaus (1–3 m. vaikams), darželio (3–5 m. vaikams) ir priešmokyklinės (5 – 6 m. amžiaus vaikams). Kiekviena grupė turi savo pavadinimą: Uosio, Beržo, Klevo Pušies, Liepos, Šermukšnio, Ažuolo, Epušės, Kaštono, Gluosnio.

Įgyvendinant programą bus užtikrintas vaikų poreikių tenkinimas: individualūs vaiko saugumo, aktyvumo, žaidimo, bendravimo, pažinimo, judėjimo, saviraiškos bei pripažinimo poreikiai. Taip pat tenkinami vaikų, turinčių kalbos, elgesio, emocijų ir bendravimo problemų, specialūs poreikiai. Vaikams, turintiems specialiųjų ugdymosi poreikių, užtikrinamos lygios galimybės ugdytis, atsižvelgiant į kiekvieno vaiko specialiuosius ugdymosi poreikius, pedagoginės psichologinės tarnybos rekomendacijas ir tėvų (globėjų) lūkesčius. Į grupes yra integruojami specialiųjų ugdymosi poreikių turintys vaikai: kalbos ir kitų komunikacijos sutrikimų, įvairiapusių raidos sutrikimų. Jiems užtikrinamos lygios galimybės ugdytis. Individualias vaikų ugdymosi problemas padeda spręsti Vaiko gerovės komisija.

Formuojamas ugdymo turinys, atitinkantis pagrindines švietimo nuostatas, individualius ugdymo tikslus, vaikų ir jų tėvų poreikius. Sudarytos higieninės, materialinės, pedagoginės, psichologinės sąlygos, laiduojančios psichinį ir fizinį vaiko saugumą ir asmenybės brandą. Vaikų poreikiai - bendravimas su bendraamžiais, fizinio ir psichinio saugumo, pažinimo, saviraiškos bus tenkinami per vaiko kompetencijų ugdymą(si). Vaikams su kalbos ir komunikacijos sutrikimais bus teikiama logopedo pagalba. Sudarytos sąlygos vaikui reikštis kurioje nors meno, sporto ar muzikos veikloje. Numatytos individualios vaikų ugdymosi poreikių patenkinimo galimybės. Siekiama aktyvaus vaiko dalyvavimo ugdymo procese, kuriant kartu su vaiku jam aktualų ir prasmingą ugdymo turinį.

Šiuolaikinį vaiką domina ne tik tradiciniai, įprasti, bet ir nauji žaislai bei žaidimai: žaislai, kurių gamyba pagrįsta naujomis technologijomis ir naujomis žaidimų su jais galimybėmis; knygos su garso ir vaizdo signalais; žaislų kolekcijos, gyvūnų ir žmonių figūrėlės; lėlės su šiuolaikinį gyvenimą atspindinčiais priedais; kompiuteriai, kompiuteriniai žaislai; modernios technikos žaislai-fotoaparatai, telefonai, mikrofonai, buitinės technikos modeliai ir pan.: modernūs konstruktoriai, funkcionali statybinė medžiaga ir ją papildančios detalės.

1 pav. Vaiko poreikiai

1.4. Pedagogai ir jų kompetencija

Dirbantys pedagogai turi didelę savo veiklos patirtį, mylintys ir rūpestingi, gebantys skirti dėmesį kiekvienam vaikui. Tai kompetentingi, aukštos kvalifikacijos ikimokyklinio ir priešmokyklinio ugdymo pedagogai, kurie siekia pažinti vaiką, atliepti jo poreikius, perteikti

kultūrinės ir tautinės vertybes, aktyviai įsitraukia į Alytaus miesto ar respublikinius projektus, akcijas, skaito pranešimus, dalijasi gerąja patirtimi, dalyvauja seminaruose, praktiniuose užsiėmimuose.

Vadovai įgiję vadybines kategorijas, daugelis auklėtojų įgijusios auklėtojo–metodininko, vyresniojo auklėtojo kvalifikacines kategorijas. Pedagogai nuolat kelia savo kvalifikaciją, išklauso naujausias šiuolaikinės ugdymo krypties pedagogines teorijas. Kvalifikuota, kompetentinga, ilgainiui susiformavusi pedagogų komanda aktyviai ieško naujovių, geba jas įgyvendinti, tuo įtakodama įstaigos bendruomenės, vaikų ugdymo(si) bei aplinkos kryptingą kaitą, gebantys priimti pokyčius, ieškoti naujų ugdymo formų ir metodų siekiant ugdymo(si) kokybės.

1.5. Tėvų poreikiai

Svarbiausi vaikų ugdytojai yra tėvai. Jie atsakingi už vaiko gerovę, sveikatą ir kokybišką ugdymą, dalyvauja vaiko ugdymo grupės procese kaip partneriai. Su tėvais tariamasi dėl jų vaikų ugdymo tikslų, ugdymosi rezultatų, turinio, ugdymo proceso organizavimo, atsižvelgiama į jų lūkesčius bei individualias vaikų galias ir skirtingą ugdymosi patirtį. Lopšelyje-darželyje pripažįstami ir gerbiami šeimų kultūriniai ir socialiniai skirtumai. Auklėtojas yra vaikų ugdymo ir ugdymosi situacijų kūrėjas. Tėvai yra lygiaverčiai vaikų ugdymo(si) partneriai. Aktyvūs ir suinteresuoti tėvai padeda savo vaikams siekti sėkmės. Jiems svarbu, kad vaikas lopšelyje - darželyje būtų laukiamas, mylimas, jaustųsi saugiai, galėtų gerai praleisti laiką, išmokyti bendrauti, sugyventi su kitais, įgyti savarankiškumo, kultūrinių - higieninių įgūdžių. Dauguma tėvų nori, kad vaikas būtų intensyviai ugdomas, atsižvelgiant į vaiko gebėjimus, kad būtų sudomintas, pagirtas, paskatintas. Tėvai nori žinoti, kaip vyksta ugdymas ir jame dalyvauti. Jiems svarbu, kad vaikas nesirgtų, sveikai maitintųsi. Darželis vaikui yra pirmas socializacijos etapas, išėjimas į visuomenę, kurioje vis kas nors vyksta, apstu įvairių žmonių ir situacijų – šią įvairovę po truputį vaikas ir pradeda pažinti. Tėvai tikisi psichologinio palaikymo vaikui, pagalbos, paguodos, esant sunkumams. Visų aplink esančių suaugusiųjų atsakomybė yra pasirūpinti, kad ta pirmoji socializacijos aplinka, t. y. darželis, vaikui būtų jauki, saugi, draugiška ir mėgstama.

Priimant vaiką į darželį, šeimos supažindinamos su įstaigos gyvenimu, tradicijomis, taisyklėmis, ugdymo programa ir ugdymosi sąlygomis. Adaptacijos metu tėvai turi galimybę pabūti kartu su vaiku grupėje, dalyvauti ugdomojoje veikloje ir darželio gyvenime. Bendravimas ir bendradarbiavimas su šeima vyksta abipusiu supratimu ir atsakomybe, pagarba, dėmesiu, geranoriškumu, gerbiant kiekvieno vaiko konfidencialumą.

Bendravimas ir bendradarbiavimas su šeima vyksta, įgyvendinant grupės projektus, tėvai turi galimybę pabūti su vaiku grupėje, praveisti ugdomąją veiklą, pabendrauti su visos grupės vaikais. Jie pamato savo vaiką bendraamžių aplinkoje, gali stebėti kaip vaikas jaučiasi, bendrauja su bendraamžiais.

Tėvai supažindinami su vaiko vertinimo sistema, vaiko ugdymo pasiekimų žingsniais, diskutuoja, tariasi su pedagogais, padeda pastebėti vaiko pasiekimo lygio pokyčius, pažangą, padeda atrasti pasiekimo lygių įrodymus: užfiksuoti įdomias vaikų frazes, veiksmus, pasakojimus. Kai kurie pedagogai keičiasi su tėvais informacija virtualioje erdvėje: siunčia nuotraukas, informuoja apie pasiekimus. Sukurtas įstaigos internetinis tinklapis (<http://www.volungele-alytus.lt>), grupių facebook paskyros padeda informuoti ir šviesti ugdytinių tėvus, bendruomenę, visuomenę.

2. IKIMOKYKLINIO UGDYMO TIKSLAS IR UŽDAVINIAI

Ikimokyklinio ugdymo tikslas - atsižvelgiant į vaiko prigimtines galias, jo individualią patirtį, vadovaujantis raidos dėsniniais, padėti vaikui išsiugdyti savarankiškumo, sveikos gyvensenos, pozityvaus bendravimo su suaugusiais ir vaikais, kūrybiškumo, aplinkos ir savo šalies pažinimo, mokėjimo mokytis pradmenų.

Ikimokyklinio ugdymo uždaviniai. Atsižvelgiant į kiekvieno vaiko unikalumą bei poreikius, užtikrinant saugią, ugdymą skatinančią aplinką, dialogišką sąveiką grindžiamą tikslingą ugdymą ir spontanišką vaiko ugdymą, pasiekti, kad vaikas:

- Plėtotų individualias fizines, socialines, pažinimo, kalbos ir bendravimo, kūrybines galias, pažintų ir išreikštų save.
- Pozityviai bendrautų ir bendradarbiautų su suaugusiais ir vaikais, mokytųsi spręsti kasdienes problemas, atsižvelgti į savo ir kitų ketinimus, veiksmų pasekmes.
- Aktyviai dalyvautų ir kūrybiškai išreikštų save šeimos, ugdymo įstaigos ir vietos bendruomenės gyvenime.
- Mokytųsi pažinti ir veikti :žaislų, keltų klausimus, tyrinėtų, rinktųsi veiklos būdus ir priemones, samprotautų apie tai, ko išmoko, numatytų tolesnės veiklos žingsnius.

3. PROGRAMOS ĮGYVENDINIMO PRIELAIDOS

3.1. Programos įgyvendinimo kryptys

- Pamatuočių, paremtų vaiko daroma pažanga ugdymo tikslų kėlimas, atsižvelgiant į kiekvieno vaiko individualius poreikius ir galias;
- Saugi, atliepanti individualius vaikų poreikius ir motyvuojanti ugdytis bei skatinanti kūrybiškumą aplinka;
- Vaiko pasiekimų/pažangos vertinimas keliant realistinius ugdymosi tikslus, atsižvelgiant į individualius vaikų ugdymosi poreikius;
- Ugdymosi metodai, skatinantys vaikų individualią ir bendrą veiklą grupėse, atliepiant jų pomėgius, interesus, amžiaus ypatumus.
- Ugdymasis per žaidimus, įtraukiantis realaus gyvenimo patirtį bei keliantis naujus iššūkius vaikams;
- Veiklos, atliepiančios vaiko pomėgius, gyvenimo bendruomenėje ir pasaulyje ypatumus bei įgalinančios į jas įsitraukti ir šeimą.
- Orientuojamasi į vaiką, jo poreikius, interesus, vaikų kultūrą.

3.2. Ugdymo principai

Ikimokyklinio ugdymo programos turinys sudarytas remiantis šiais principais:

2. pav. Ugdymo principai

Tautiškumo. Ugdymo turinys orientuotas į vaiko etninio ugdymo poreikių tenkinimą. Etninis ugdymas - tai pagrindinė vertybė, atsispindinti visose ugdymosi kompetencijose. Ugdymo turinyje atskleidžiama žmogaus ryšys su gamta ir laiko ritmais, dzūkų papročiai, tradicijos, kultūrinis paveldas, ugdoma vaiko pagarba gamtai ir gyvybei, tėvynei.

Demokratiškumo ir humaniškumo. Ugdymas grindžiamas vaiko ir suaugusiojo tarpusavio pagarba ir pasitikėjimu, visų bendruomenės narių dalyvavimu priimant sprendimus. Vyrauja atviri santykiai, pagarba ir dialogas tarp visų bendruomenės narių.

Prieinamumo. Vaikai ugdomi nuo 1 iki 6 metų. Ugdymo turinys sudarytas atsižvelgiant į jų amžių, patirtį, gebėjimus ir galimybes, fizines ir dvasines savybes, raiškos būdus, individualius poreikius ir polinkius. Ugdymo turinyje daug dėmesio skiriama vaikų veiksenai, kurią pasirenka patys vaikai. Ugdymo turinys pritaikytas skirtingoje socialinėje aplinkoje augančiam vaikui. Vaikams suteikiamos galimybės bendrauti su suaugusiais ir bendraamžiais, įgyti pasitikėjimo savimi.

Integralumo. Ugdymo turinys orientuotas į vaiko kompetencijų ugdymą, kurių pagrindas vertybinių nuostatų, įgytų gebėjimų ir įgūdžių bei patirties sklaida. Ugdymas vyksta integruotai, garantuojama vaiko pažinimo, saviraiškos, psichinio ir socialinio ugdymo darna, vaiko asmenybės harmoningas skleidimasis, visuminis pasaulio suvokimas.

Vertybinių nuostatų ugdymo. Padedama vaikui visa kas jį supa įprasminti per dorovines žmogaus nuostatas į pasaulį. Ugdomas savarankiškas, doras, kūrybingas, atsakomybę jaučiantis žmogus, gebantis bendrauti ir bendradarbiauti su bendraamžiais ir suaugusiais, gerbiantis kitaip mąstančius, kitokios išvaizdos žmones.

Individualumo. Ugdymo turinys sudarytas atsižvelgiant į individualias vaikų savybes, vaikų patirtį. Suteikiama veiklos pasirinkimo laisvė, pripažįstama vaiko teisė gyventi ir elgtis pagal prigimtį, asmeninę patirtį. Taikomos įvairios priemonės, metodai, individualaus ir nedidelėmis grupelėmis ugdymo formos.

Tęstinumo. Ugdymo turinys sudarytas atsižvelgiant į vaiko patirtį, įgytą šeimoje, vaikų amžių, priešmokyklinio ugdymo tikslus ir uždavinius. Ugdymo turinys kiekvienais amžiaus tarpsniais pamažu sudėtingėja, pateikiamos vis sudėtingesnės situacijos, nagrinėjamos vis sudėtingesnės problemos, įgaunama vis daugiau pažinimo informacijos.

3.3. Ugdymo(si) aplinka

Ugdymosi aplinka – viena svarbiausių ikimokyklinio ugdymo programos įgyvendinimo prielaidų, nes tinkamai parengta grupės aplinka ne tik sudaro galimybę vaikui ugdytis, žadina jo smalsumą, kūrybingumą, domėjimąsi įvairiomis veiklos formomis, bet daro didžiulę įtaką jo jausmams, savijautai, pasitikėjimui savimi.

Lopšelio-darželio įvaizdžio gerinimui ir formavimui vykdomos priemonės:

- Vykdomas dinamiškos ir atviros aplinkos kūrimas. Naujos erdvės pritaikomos ugdymo poreikiams tenkinti, įrengta dailės studija, edukacijai pritaikomos muziejaus erdvės, mokytojų kambarys. Tai leidžia vykdyti ugdymą netradicinėje aplinkoje, ją keisti. IKT diegimas suteikia galimybę veiklos įvairovei.
- Vizualinės informacijos atnaujinimas: grupėse naujai įrengtos informacinės lentos, vaikų kūrybinių darbų demonstravimo stendai, įsigytos magnetinės lentos, interaktyvios grindys, multimedija, daugiafunkcis įrenginys, praturtinta kompiuterių bazė.
- Aplinkos atnaujinimas, gražinimas: atnaujinamas fojė dizainas, koridoriuose nuolat veikia vaikų darbų parodos, grupių veiklos kampeliai kasmet atnaujinami ugdymo priemonėmis, baldeliais.
- Lopšelio-darželio reprezentacinės simbolikos kūrimas: įstaigos kultūros savitumas, leidžiamas laikraštukas „Volungiukų naujienos“, sukurtas logotipas, atnaujinama simbolika, personažo kūrimas, atnaujinamas internetinis lopšelio-darželio tinklalapis, sukurta facebook'o paskyra.

Pedagogams keliamas uždavinys kartu su vaikais susikurti tokią grupės aplinką, kurioje pripažįstama kiekvieno vaiko teisė būti aktyviu ugdymo(si) proceso dalyviu. Nuo to priklauso, kaip šioje erdvėje jaučiamasi, kaip sėkmingai siekiama užsibrėžtų tikslų. Kiekvienoje grupėje ugdymo aplinka pritaikyta atitinkamo amžiaus tarpsnio asmens ugdymosi reikmėms ir sudaro galimybę vaikui individualiai rinktis pageidaujama veiklą, tenkinti poreikį tyrinėti, veikti, pažinti, judėti, puoselėti pasitikėjimą savo jėgomis.

Sudaromos galimybės vaikui veikti savarankiškai, pačiam rinktis reikiamas priemones, veiklą, žaidimų draugus. Ugdymo ir ugdymo(si) aplinkoje yra pakankamai įvairių ugdomųjų priemonių, skatinančių aktyvią vaiko veiklą, jo smalsumą, kūrybiškumą, vaizduotę.

3. pav. Ugdymo(si) aplinka

3.4. Ugdymo metodai

Ugdymo formas ir metodus parenka pedagogas, atsižvelgdamas į pasirinktą ugdymo turinio kryptingumą, individualius vaikų poreikius ir galimybes.

4. pav. Taikomi ugdymo metodai

ŽAIDIMAS – pagrindinis vaiko ugdymo metodas, juo siekiama sudaryti kuo daugiau galimybių rinktis vaikams įdomią ir prasmingą veiklą: diskutuoti, klausinėti, ieškoti, bandyti.

STEBĖJIMAS – kuriamos sąlygos vaikui stebėti ir suprasti aplinkinį pasaulį, pajusti žmonių, daiktų, reiškinių sąryšį, vieningumą.

TYRINĖJIMAS, EKSPERIMENTAVIMAS – taikomi įvairūs dėmesio atkreipimo būdai, kurie skatina vaiką veiklai: pačiam eksperimentuoti, daryti atradimus, išmokti naujų sąvokų, atrasti įvairių pažinimo būdų.

INTERPRETACIJA – skatinama vaiko saviraiška, padedama jam atsiskleisti, pabėgti nuo tikrovės apribojimų, susitapatinti su personažais, vaidinti, išgalvoti įvairias situacijas, istorijas, pritaikyti joms tinkamus vaidmenis, veiksmus.

VAIKŲ VEIKLOS PROJEKTAI – kuriami projektai, skatinantys įgimtą vaikų smalsumą bei norą tyrinėti pasaulį, įtvirtinama vaikų patirtis prasmingame kontekste.

POKALBIS, DISKUSIJA – palaikomas kontaktas su vienu arba su keliais vaikais, jie skatinami kalbėti, atsakyti į klausimus, apibūdinti savo veiklą, išsakyti savo nuomonę, analizuoti, kritiškai mąstyti.

MINČIŲ LIETUS – pateikiant aktualią temą, skatinti išreikšti nuomonę bei mintis, sudaromos sąlygos vaiko mąstymo įgūdžiams ugdyti, naujoms idėjoms generuoti, ieškomi nauji ir netikėti problemų sprendimo būdai.

KŪRYBINIAI PROJEKTAI – suteikiama galimybė vaikui atsiverti, suvokti erdvę, spontaniškai perprasti formas, spalvas, susipažinti su reljefu.

UGDYMO APLINKOS MODELIAVIMAS – kuriama aplinka, atsižvelgiant į ugdymo turinio projektus, tėvų iniciatyvas ir pasiūlymus, palaikoma vaikų iniciatyva, sumanymai patiems kurti žaidimų erdves.

IŠVYKOS, EKSKURSIJOS – siekiama turtinti vaikų pažintinę patirtį, plėsti akiratį, susipažinti su aplinka, įgyti socialinių įgūdžių, patirti naujų įspūdžių.

RELAKSACIJA – taikomi įvairūs atsipalaidavimo būdai kasdieninėje vaiko veikloje, padeda jam pailsėti, nusiraminti, pačiam pajusti ir kaitalioji ramią veiklą su aktyvia.

SITUACIJŲ SPRENDIMAS – kuriamos situacijos, kuriose vaikai skatinami susitarti su kitais, priimti teisingus sprendimus, vadovautis taisyklėmis, gero elgesio normomis.

KASDIENIS PRAKTIKAVIMAS – tai tam tikrų gebėjimų bei įgūdžių formavimas, ypač sietinas su vaiko sveikatos saugojimo kompetencijos ugdymu.

ATSIPALAIHAVIMO VALANDĖLĖS – tai svarbi ugdomojo proceso grandis, padedanti vaikams išmokti atsipalaiduoti esant įtampą keliančioms nepalankioms aplinkybėms.

NAMŲ UŽDUOTYS – tai siekis įtraukti tėvus į ugdymo procesą, paskatinti juos bendrai veiklai su savo vaikais.

PROBLEMINEI KLAUSIMAI – tai kritinį mąstymą skatinantis problemų sprendimas, „minčių lietus“, idėjų kūrimas, išeičių ieškojimas bei jų pagrindimas.

3.5. Pedagogų ir tėvų (globėjų) bendradarbiavimas

Ikimokyklinio ugdymo pedagogo ir tėvų (globėjų) bendradarbiavimas grindžiamas tarpusavio pasitikėjimu ir konfidencialumu, aktyvia partneryste ir atsakomybe, pagarba vienas kito poreikiams ir interesams:

- Ikimokyklinio ugdymo pedagogas susipažįsta su vaiko ugdymo tradicijomis šeimoje, jo kultūrine ir socialine aplinka, vertina tėvų (globėjų), kitų vaiko artimųjų vaidmenį ugdant vaiką, aptaria lūkesčius.
- Tėvai (globėjai) informuoja apie vaiko ugdymo ir ugdymosi ypatumus ir sąlygas, apie tai, kokie pasiekimai užtikrintų sėkmingą ugdymąsi tolimesnėse pakopose.
- Siekiama užtikrinti, kad tėvai (globėjai) aktyviai dalyvautų ugdymo procese, priimdami suvaiko ugdymu ir ugdymusi susijusius sprendimus, iš šitaip dalytūsi atsakomybe už vaiko ugdymo kokybę.

- Sąveika su tėvais (globėjais) grindžiama nuolatiniu individualių vaiko ugdymosi poreikių ir galimybių aptarimu, tinkamų ugdymosi pasiekimų bei pažangos vertinimo metodu parinkimu, dalijimusi informacija ir patirtimi apie vaiko ugdymą ir ugdymąsi, daromą pažangą.
- Prireikus ikimokyklinio ugdymo pedagogas rekomenduoja vaiko tėvams (globėjams) konsultuotis su švietimo pagalbos specialistais (logopedu), kreiptis į įstaigos Vaiko gerovės komisiją ar pedagoginę psichologinę tarnybą dėl vaiko ugdymosi poreikių pedagoginiu, psichologiniu, medicininu, socialiniu pedagoginiu aspektais įvertinimo ir tolesnio ugdymosi rekomendacijų.

5. UGDYMO TURINYS

Ugdymo turinyje, trumpuose aprašymuose, atskleidžiamos svarbiausios vaiko ugdymosi kryptių ir pasiekimų sričių charakteristikos. Atsižvelgiant į vaiko amžių, kiekvienoje pasiekimų srityje numatyti ugdymosi sėkmei aktualiausi gebėjimai ir pateikti vaikų veiksenų pavyzdžiai.

Programos ugdymo turinys išdėstytas pagal ugdomas 5 vaikų kompetencijas. Jų struktūrą sudaro sritys, aprašytos „Ikimokyklinio amžiaus vaikų pasiekimų apraše“. Ikimokyklinio ugdymo turinys Programoje išdėstytas siekiant vaiko kompetencijų ugdymo atspindėjimo. Kadangi vaiko ugdymas(sis) yra visuminis, jo gebėjimai ir pasiekimai reiškiasi taip pat kompleksiskai, labai individualiai.

Organizuodamas ugdymo procesą, pedagogas vadovaujasi: ikimokyklinės programos tikslais ir uždaviniais, vaiko pažinimu ir jo ugdymosi poreikių vertinimu, vaiko šeimos pageidavimu ir galimybių analize, specialistų išvadomis ir rekomendacijomis. Ugdymo turinys grindžiamas įsitikinimu, kad geriausiai vaikai vystosi tada, kai patys renkasi patirties kaupimo būdą. Gerai apgalvota aplinka skatina vaikus tyrinėti, būti veikliems, kūrybingiems. Ugdytojų komanda puikiai išmano vaiko raidos dėsningumus, formuoja ugdančią aplinką ir parūpina ugdančių priemonių. Jos tikslas – teisingai parinkti ugdymo uždavinius kiekvienam vaikui ir visai grupei.

VAIKO PASIEKIMŲ APJUNGIMAS Į KOMPETENCIJAS

SOCIALINĖ KOMPETENCIJA

- EMOCIJŲ SUVOKIMAS IR RAIŠKA
- SAVIREGULIACIJA IR SAVIKONTROLĖ
- SAVIVOKA IR SAVIGARBA
- SANTYKIAI SU SUAUGUSIAIS
- SANTYKIAI SU BENDRAAMŽIAIS

PAŽINIMO KOMPETENCIJA

- PROBLEMŲ SPRENDIMAS
- MOKĖJIMAS MOKYTIS
- TYRINĖJIMAS
- INICIATYVUMAS IR ATKAKLUMAS
- SKAIČIAVIMAS IR MATAVIMAS
- APLINKOS PAŽINIMAS

KOMUNIKAVIMO KOMPETENCIJA

- SAKYTINĖ KALBA
- RAŠY TINĖ KALBA

SVEIKATOS SAUGOJIMO KOMPETENCIJA

- KASDIENINIO GYVENIMO ĮGŪDŽIAI
- FIZINIS AKTYVUMAS

MENINĖ KOMPETENCIJA

- MENINĖ RAIŠKA
- ESTETINIS SUVOKIMAS
- KŪRYBIŠKUMAS

I. SOCIALINĖ KOMPETENCIJA

1. Emocijų suvokimas ir raiška.
2. Savireguliacija ir savikontrolė.
3. Savivoka ir savigarba.
4. Santykiai su suaugusiais.
5. Santykiai su bendraamžiais.

1. EMOCIJŲ SUVOKIMAS IR RAIŠKA.

Įvairias emocijas - džiaugsmą, pyktį, liūdesį, pavydą, gėdą, kaltę, meilę – vaikai jaučia nuo kūdikystės. Emocinėms būsenoms būdingas sužadėjimas, kurį vaikas jaučia fiziškai šioms būsenoms būdinga išorinė raiška:

- Išoriniai emocijų ženklai (šypsena, suraukti antakiai, sugniaužti kumščiai, ir kt.
- Veiksmai ir poelgiai (kitam pasakyti žodžiai, santūrus ar agresyvūs veiksmai ir kt.

Emocinėms būsenoms būdinga sąmoningai jas išgyventi- bandyti susivokti, ką ir dėl ko jauti, kokios emocijos ar jausmai užvaldė, gebėti tai išreikšti žodžiais, pasakyti kitam.

Vertybinių nuostatų. Domisi savo ir kitų emocijomis bei jausmais.			
Esminių gebėjimų. Atpažįsta bei įvardina savo ir kitų emocijas ar jausmus, jų priežastis, įprastose situacijose emocijas ir jausmus išreiškia tinkamai, kitiems priimtinais būdais, žodžiais ir elgesiu atsiliepia į kito jausmus (užjaučia, padeda).			
PASIEKIMŲ ŽINGSNIAI	VAIKO PASIEKIMAI	VAIKŲ VEIKLOS IR VEIKSMŲ PAVYZDŽIAI	UGDYMO GAIRĖS

1	Mimika, kūno judesiais ir garsais išreiškia džiaugsmą, liūdesį, baimę, pyktį. Patiria išsiskyrimo su tėvais nerimą ar Džiaugsmą jiems sugrįžus. Išreiškia nerimą, pamatęs nepažįstamą žmogų.	Verkia, kai yra alkanas, šlapias ar ilgesniam laikui paliktas vienas. Kai vaiku besirūpinantis suaugusysis greta, vaikas nuo jo atsiskiria ir drąsiai tyrinėja aplinką, rizikuoja. Ko nors išsigandęs, bėga pas suaugusįjį ir jo ramina greitai nurimsta. Atsiskyres liūdi, verkia, vėl susitikęs - džiaugiasi, leidžiasi, nori būti jo ramina. Krykštauja, kai suaugusieji su juo žaidžia.	Stengtis suprasti kūdikio emocijų reiškimo ženklus ir pasirūpinti juo, kai mažylis yra liūdnas, piktas. Pasirūpinti, kad kūdikis matytų save veidrodyje, kai yra linksmas, liūdnas, piktas. Kalbinti kūdikį ir įvardyti jo emocijas. Paimti, priglausti, pamyluoti kūdikį, kai jis atsiskiria nuo tėvų, užimti jį įdomia veikla, suteikti džiugių, malonių potyrių, nukreipti dėmesį nuo liūdesį keliančių situacijų. Užtikrinti vaiko saugumą.
2	Džiaugsmą, liūdesį, baimę, pyktį reiškia skirtingu intensyvumu (nuo silpno nepatenkinto niurzgėjimo iki garsaus rėkimo). Emocijos pastovesnės, tačiau dar būdinga greita nuotaikų kaita. Atpažįsta kito vaiko ar suaugusiojo džiaugsmo, liūdesio, pykdo emocijų išraiškas.	Vaikas džiaugsmą išreiškia ir ramiai šypsodamasis, ir kvatodamas balsu. Ilgesnį laiką pabūna linksmas arba ramus, lengviau išvelgiamos pasikeitusių nuotaikų priežastys -pavargo, kitas vaikas atėmė žaislą ir pan. Meta žaislą ant grindų ir, jeigu auklėtojas šypsodamasis jį paduoda, šis juokdamasis jį vėl meta ant grindų. Paklaustas „Kuris verkia?“, vaikas parodo paveikslėlį su verkiančiu kiškiuku, paklaustas „Kuris juokiasi?“, rodo paveikslėlį su besijuokiančiu vaiku. Žiūri į verkiantį vaiką ir užjausdamas jam duoda savo žaislą, paglosto.	Grupėje įtaisyti vaikų ūgio veidrodį, kad vaikai matytų save ir savo veido išraišką. Kalbinti vaiką ir pavadinti jo reiškiamas emocijas. Visada pasirūpinti vaiku, kai jis jaučiasi blogai. Kartu su vaiku vartyti knygeles, kuriose veikėjai yra skirtingos nuotaikos. Dainuoti skirtingų nuotaikų daineles. Įvardyti vaikų bei savo emocijas. Pasakyti, kad vaikas liūdnas, pačiam jį paglostyti ir paskatinti kitą vaiką jį paglostyti. Su lėlėmis, kitais žaislais žaisti žaidimus, kuriuose jie skirtingai jaučiasi ir elgiasi. Suvokti savo svarbiausius poreikius, kai kuriuos elgesio būdus. Jaustis mylimam ir vertam meilės, svarbiam. Jaustis geram ir stengtis būti geram.

3	Pradedama atpažinti, ką jaučia, turi savus emocijų raiškos būdus. Pradedama vartoti emocijų raiškos žodelius ir emocijų pavadinimus. Pastebi kitų žmonių emocijų išraišką, atpažįsta aiškiausiai reiškiamas emocijas ir į jas skirtingai reaguojama (pasitraukia šalin, jei kitas piktas; glosto, jei kitas nuliūdęs).	Ant suaugusiojo supykęs vaikas atpažįsta šį jausmą ir gali pareikšti: „Aš piktas!“ Jei kitas vaikas šypsodamasis jam tiesia žaislą - pats nusišypso ir pradeda su juo žaisti. Kai kitas vaikas atima žaislą, verkia ir laukia auklėtojo pagalbos. Nuščiūva, jei auklėtoja išsigąsta paliejusi vandenį.	Jautriai reaguoti į vaiko rodomus emocijų ženklus - veido mimika susitapatinti su jo nuotaika, komentuoti emocijas ar jausmus, juos pavadinti. Pastebėti, kai vaiko emocijų ir jausmų raiška išsiplečia ir skirtingai į ją reaguoti, padėti atrasti naujų emocijų raiškos būdų. Vartyti ir skaityti vaikui „nuotaikų knygeles“. Būti vaikui pavyzdžiu, kaip reikia reaguoti į kito vaiko emocijas: jei jis džiaugiasi, pasijuokti kartu su juo, jei liūdi, verkia - paglostyti, duoti žaislą. Mokyti atsiprašymo ir susitaikymo ritualų. Žaisti žaidimą „Veidelis“ – užsidengti veidą ir atsidenyti, demonstruojant vis kitą emocijų raišką.
4	Pradedama suprasti, kad skirtingose situacijose (per gimimo dieną, susipykus su draugu) jaučia skirtingas emocijas, kad jas išreiškia mimika, balsu, veiksmais, poza. Pavadina pagrindines emocijas. Atpažįsta kitų emocijas pagal veido išraišką, elgesį, veiksmus. Geriau supranta kitų emocijas ir jausmus, dažnai tinkamai į juos reaguojama (pvz., stengiasi pa-guosti, padėti). Pradedama suprasti, kad jo ir kitų emocijos gali skirtis (jam linksma, o kitam tuo pat metu liūdna).	Pasako, kad švenčiant gimimo dieną buvo linksma, kad supyko, kai draugas su juo nežaidė. Stovėdamas prieš veidrodį paprašytas gali nutaisyti linksmą, liūdną, piktą veido išraišką. Nuotaikų veideliais pažymi savo nuotaiką. Pažiūrėjęs į bendraamžį pasako, ar jis linksmas, ar rimtas, ar liūdnas. Jei pastebi supykusį bendraamžį, pasitraukia nuo jo, gali priėti prie auklėtojos. Pasako, kad jam linksma, o draugui nelinksma.	Paskatinti kasdien po kelis kartus žymėti savo nuotaiką, parenkant ją atitinkantį nuotaikų veidelį. Skatinti reikšti visus jausmus, kad būtų galima pastebėti, kada vaikui reikia pagalbos, ir jam padėti. Pasiūlyti idėjų nuo-taikomos ir jausmams tyrinėti. Skaityti knygeles apie jausmus ir jų išraišką. Pasiūlyti žaidimų, skatinančių tyrinėti ar imituoti kitų žmonių nuotaikų. Skatinti pastebėti bendraamžių savijautų. Skatinti pasakyti, kaip jaučiasi jis ir kiti. Jaustis mylimam ir vertam meilės, svarbiam. Jaustis geram ir stengtis būti geram.

5	Atpažįsta bei pavadina savo jausmus ir įvardija situacijas, kuriose jie kilo. Vis geriau supranta ne tik kitų jausmus, bet ir situacijas, kuriose jie kyla (pakviečia žaisti nuliūdusį vaikų, kurio į žaidimų nepriėmė kiti). Pradedą kalbėtis apie jausmus su kitais - pasako ar paklausia, kodėl pyksta, kodėl verkia.	Rodo piešinį ir sako: „Čia aš. O čia mano šuniukas. Man linksma su juo žaisti.“ Pastebi, kad draugė taip pat nori būti mama vaidmenų žaidime ir dėl to yra nuliūdusi. Tada sugalvoja: „Aš būsiu mama. Ir tu būk mama. Mes eisim pasivaikščioti su vaikeliais.“ Susipeša su draugu dėl žaislo. Auklėtojo sustabdytas pasako, kad nori to paties žaislo, kaip ir draugas. Auklėtojo padedamas susitaria su draugu žaisti žaislu paeiliui.	Pasiūlyti žaidimų, kuriuose vaikas būtų skatinamas išreikšti savo jausmus: emocijas reikšti dainuojant, piešiant, šokant, komentuoti jausmų paveikslėlius, siųsti Šv. Valentino dienos atvirukus draugams ir kt. Kalbėtis apie savijautą „Ryto rate“, skaityti „Jausmų knygeles“, žaisti vaidmenų žaidimus, įsijaučiant į kito savijautą. Paskatinti vaikus žodžiais išreikšti įvairius jausmus, kilusius skirtingose situacijose. Tarpininkauti, kai vaikai išreiškia sunkius jausmus. Skaitant įvairius tekstus kuo ryškiau intonuoti, išryškinant veikėjų veiksmus, poelgius, jų nuotaikas.
6	Apibūdina savo jausmus, pa-komentuoja juos sukėlusias situacijas bei priežastis. Beveik neklysdamas iš veido mimikos, balso, kūno pozos nustato, kaip jaučiasi kitas, pastebi nuskriaustą, nusiminusį ir dažniausiai geranoriškai stengiasi jam padėti. Pradedą kalbėtis apie tai, kas gali padėti pasijusti geriau, jei esi nusiminęs, piktas.	Vaikas sako: „Aš myliu savo broliuką. Bet truputį pykau, kai jis suplėšė mano knygą.“ Tėvams pasakoja apie dienos nuotaikų kaitą. Draugiškai pakviečia kitą žaisti kartu, jei šis atrodo draugiškai nusiteikęs. Auklėtojai praneša, jei kitas vaikas liūdi ar reikia pagalbos. Žino keletą išeičių, ką galima daryti, kai kas nors erzina, atima žaislus, suduoda. Erzinas nepuola muštis, bet ateina ir pasako auklėtojais.	Kalbėtis apie tai, kada buvo linksmas, kada - liūdnas ar piktas. Paskatinti samprotauti, kas pradžiugino, kas nuliūdino ar papiktino, kodėl? Kalbėtis su vaikais, kaip jaučiasi jų draugai, artimieji, kas gali juos pradžiuginti, kaip galima juos paguosti. Paskatinti bendrus žaidimus, kuriuose reikia suprasti kitą ir geranoriškai bendradarbiauti. Skatinti vaikus nesivelti į muštynes, pranešti auklėtojais apie konfliktą. Aptarti su vaikais, ką galima daryti, kai kas nors erzina kitą, atima žaislus, suduoda

2. SAVIREGULIACIJA IR SAVIKONTROLĖ.

Vaikystėje savikontrolėi aktualūs du procesai: asmeninė kontrolė ir išorinė kontrolė. Išorinė kontrolė - ikimokyklinio amžiaus vaikai iš pradžių natūraliai priklauso nuo suaugusių kontrolės, tačiau ugdydamiesi vaikai vis labiau suvokia, kad jie patys gali kontroliuoti daugelį savo gyvenimo situacijų.

Savireguliacijos ir savikontrolės srityje vaikui ugdantis tobulėja:

- gebėjimas nusiraminti, atsipalaiduoti,
- savo jausmų raiška tinkamais būdais, jausmų raiškos kontrolė,
- gebėjimas laikytis susitarimų, taisyklių.

Vertybinė nuostata. Nusiteikęs valdyti emocijų raišką ir elgesį.

Esminis gebėjimas. Laikosi susitarimų, elgiasi mandagiai, taikiai, bendraudamas su kitais bando kontroliuoti savo žodžius ir veiksmus (suvaldo pyktį, neskaudina kito), įsiaudrinęs geba.

PASIEKIMŲ ŽINGSNIAI	VAIKO PASIEKIMAI	VAIKŲ VEIKLOS IR VEIKSMŲ PAVYZDŽIAI	UGDYMO GAIRĖS

2	Išsigandęs, užsigavęs, išalkęs nusiramina suaugusiojo kalbinamas, glaudžiamas, maitinamas. Pats ieško nusiramavimo: apsikabina minkštą žaislą arba čiulpia čiulptuką, šaukia suaugusįjį, ropščiasi ant kelių. Pradedą valdyti savo emocijų raiškų ir veiksmų, reaguodamas juo besirūpinančio suaugusiojo veido išraiškų, balso intonacijų, žodžius. Pradedą valdyti savo emocijų raiškų ir veiksmų, reaguodamas j juo besirūpinančio suaugusiojo veido išraiškų, balso intonacijų, žodžius.	Pargriuvęs bėga pas juo besirūpinantį suaugusįjį ir rodo, kur skauda. Raminamas nustoja verkti. Pavargęs migdosi apkabinęs savo mėgstamą minkštą žaislą. Pakelia rankų suduoti kitam vaikui, bet išgirdęs auklėtojo „Ne!“ ir pamatęs griežtų veido išraiškų, susilaiko.	Į vaiko išreikštus poreikius reaguoti nuosekliais, pastoviais veiksmis, intonacijomis, žodžiais. Nustatyti vaikui ir jo veiklai būtinus apribojimus ir nuosekliai jų laikytis. Suteikti vaikui galimybę išreikšti savo emocijas (pvz., nespėjus pravirkti neskubėti raminti). Padėti vaikams nusiraminti, pasiūlant minkštus, švelnius daiktus, leisti miegoti, apsikabinus iš namų atsineštų mėgstamų žaislų. Vaiko elgesiui reguliuoti taikyti veido mimikų ir balso intonacijas. Vaikams parodyti, kaip reikėtų elgtis vienoje ar kitoje situacijoje. Įvardinti kai kurias vidines savo būsenas. Suvokti, kad kitas žmogus negali žinoti, ar tu alkanas, ar sotus, kur tau skauda, kol jam nepasakai. Suvokti, jog mintis, jausmus ir kita, būtina reikšti kultūringai, tam tikromis įprastomis formomis. Žmonės turi jausmus ir emocijas, mąsto (gali džiaugtis ir pykti, gali būti laimingi ir nelaimingi, turėti savo nuomonę).

3	Yra ramus ir rodo pasitenkinimų kasdiene tvarka bei ritualais. Jeigu kas nepatinka, nueina šalin, atsisako bendros veiklos Geriau valdo savo emocijų raiškų ir veiksmus, reaguodamas juo besirūpinančio suaugusiojo veido išraiškų, balso intonacijų, žodžius. Žaisdamas kalba su savimi, nes kalba padeda sutelkti dėmesį, kontroliuoti savo elgesį. Išbando įvairius konfliktų sprendimo ar savo interesų gynimo būdus (reikia, neduoda žaislo, pasako suaugusiajam ir kt.). Bando laikytis suaugusiojo prašymų ir susitarimų.	Pats pasirenka žaislus, susiranda žaidimo draugų ir žaidžia. Noriai sėdasi prie stalo atėjus pietų metui. Ramiai sutinka eiti miegoti. Prašo maisto arba norimo žaislo, o ne atima jį iš kito vaiko. Sutinka su suaugusiojo nuomone, kad nuskriaudė kitų vaikų. Pasitraukia iš žaidimo, kai negauna norimo žaislo. Atsisako dalytis žaislu, laikosi jo įsitvėręs, jeigu su juo dar nori žaisti. Sako „aš pats“, kai suaugusysis nori jam padėti. Neskaudžiai užsigavęs bando sulaikyti ašaras, jei auklėtoja šypsosi ir ramina šneka. Pats susiranda žaislų, žaidžia greta kitų ir su kitais. Vaikas sako: „Mašinytė važiuoja. Brrbr!“ Suaugusiojo paprašytas priima atstumtų vaikų į žaidimų. Suaugusiajam pasakius „Žaislas ne tavo, jis Gabrielės“, atiduoda jai žaislą.	Žinoti ir taikyti kiekvienam vaikui priimtinių dienos ritmų, priimtinius nusiramino būdus. Pasiūlyti vaikams žaislų ar priemonių, padedančių išreikšti jausmus. Žaidimui pasiūlyti lėles su emocija veide. Skatinti vaikus vartoti žodžius, pasakant, ko jie nori, o ne fizinę jėgų. Paaiškinti ar suvaidinti, kaip vaiko elgesys įskaudino kitus. Dažnai klausti vaikų, ar jiems nereikia pagalbos. Pasiūlyti vaikams būdų, kaip spręsti kylančius konfliktus, įrengti grupėje nusiramino, gerų emocijų kampelį. Leisti vaikui pačiam pasirinkti, nuspręsti, ką darys, kaip pasielgs toje veikloje, kurioje jis jau sugeba priimti sprendimą. Savo veido išraiška ir kalbos intonacijomis padėti vaikui valdyti savo emocijas ir spontaniškus impulsus. Pa- drąsinti vaikus reikšti visas emocijas. Vaikui žaidžiant su lėlėmis, parodyti daugiau, nei vaikas vartoja, emocijų ir jausmų raiškos būdų. Pagirti vaikų, kai jis atsižvelgia į suaugusiojo prašymų ir nepažeidžia susitarimų. Pakomentuoti, kodėl buvo svarbu atsižvelgti į prašymų, kodėl svarbi viena ar kita elgesio taisyklė.

4	Nusiramina, kalbėdamas apie tai, kas jį įskaudino, ir girdėdamas suaugusiojo komentarus. Pradedą valdyti savo emocijų raišką intensyvumą priklausomai nuo situacijos (pvz., ramioje aplinkoje džiaugsmų reiškia santūriau). Paklaustas ramioje situacijoje pasako galimas savo ar kito asmens netinkamo elgesio pasekmes. Nuolat primenant ir sekdamas suaugusiojo bei kitų vaikų pavyzdžiu laikosi grupėje numatytos tvarkos, susitarimų ir taisyklių. Žaisdamas stengiasi laikytis žaidimo taisyklių	Vaikas sako: „Aš pykstu. Dovilė su manim nežaidė.“ Ir laukia auklėtojo komentarų. Bando tartis dėl norimo žaislo: „Dabar aš pažaisiu, po to duosiu tau, gerai?“ Paprašytas netrukdyti kitiems, audringas džiaugsmo emocijas gali reikšti santūriau. Priminus ir padedant sutvarko žaislus, su kuriais žaidė. Paragintas iššluosto vandenį, kurį pats išpylė. Kreipiasi į suaugusįjį, norėdamas pasitikslinti taisyklių pažeidimo pasekmes: „Ar galime išeiti į laukų dabar? O kas bus, jei išeisime?“	Susitarti su vaikais, kad atbėgtų pasitarti su auklėtoju, kai jaučiasi įskaudinti ar nežino išeities sudėtingoje situacijoje. Paskatinti vaikų vaidmenų žaidimus, kuriuose jie prisiima bendraamžio vaidmenį įvykusioje konfliktinėje situacijoje ir kartu ieško išeities. Siūlyti žaidimus, padedančius mokytis spręsti konfliktines situacijas ir rasti tinkamą išeitį. Taikyti paskatinimo, pagyrimo, loginių pasekmių metodus, padedant mokytis kontroliuoti emocijų raišką. Kalbėtis apie tinkamus emocijų raiškos būdus. Kartu su vaikais nustatyti paprastas kasdienes elgesio grupėje taisykles, kuriose matytųsi ir vaikų atsakomybė. Paskatinti, pagirti vaikus už taisyklių ir tvarkos laikymusi, pagalbą auklėtojui.

5	Nusiramina, atsipalaiduoja, klausydamasis ramios muzikos, pabuvęs vienas, kalbėdamasis su kitais. Vis dažniau jausmus išreiškia mimika ir žodžiais, o ne veiksmais. Ramioje situacijoje sugalvoja kelis konflikto sprendimo būdus, numato jų taikymo pasekmes Retkarčiais primenamas laikosi grupėje numatytos tvarkos, susitarimų ir taisyklių. Pats primena kitiems tinkamo elgesio taisykles ir bando jų laikytis be suaugusiųjų priežiūros.	Pavargęs ar nusiminęs nueina pažaisiti „Ramybės kampelyje“, nusiramina kalbėdamasis su auklėtoja. Siekia norimo žaislo, siūlydamas savo žaislą kitam: „Gal nori mano mašinytės? Aš pažaisiu su tavo lėktuvėliu.“ Pats sutvarko žaidimų vietą po žaidimų. Pasakęs auklėtojai, ką ne taip daro kitas vaikas, stebi auklėtojo reakciją ir iš jos nusprendžia, koks elgesys priimtinas grupėje. Pats bando sudrausminti išdykaujančius bendraamžius.	Įkurti grupėje ramybės erdves, judančių švieselių įrenginius, muzikos klausymosi per ausines vietas su minkštais žaislais. Pasirūpinti, kad būtų žaislų, kurie padeda vaikui suvaldyti emocijas: muzikinių dėžučių, grojančių, švilpiančių vilkelių ir pan. Skatinti vaiko pastangas pačiam spręsti problemas ir nesutarimus, ieškoti taikių išeičių, keliant problemų sprendimą skatinančius klausimus: „Kaip galima išspręsti šią problemą? Kas atsitiks, jeigu padarysime taip?“ Leisti vaikui pačiam spręsti problemas, ne-skubėti patarinėti, nurodinėti. Pasakoti istorijas arba žaisti žaidimus, kurių veikėjai pozityviai sprendžia konfliktus. Būtina padėti vaikui, kuriam reikalinga pagalba derybose (pvz., vaikams su kalbos sutrikimais), konkrečiose konfliktinėse situacijose. Pastebėti vaiko pastangas laikytis tvarkos ir susitarimų, pagirti vaiką, padrašinti.

6	Pats taiko įvairesnius nusiramino, atsipalaidavimo būdus (pastovi prie akvariumo su žuvytėmis, klauso pasakos, naudodamasis ausinėmis ir kt.). Bando susilaikyti nuo netinkamo elgesio jį provokuojančiose situacijose, ieško taikių išeičių, kad neskaudintų kitų. Stengiasi suvaldyti savo pyktį, įniršį. Supranta susitarimų, taisyklių prasmę bei naudingumą ir dažniausiai savarankiškai jų laikosi. Lengvai priima dienos ritmo pasikeitimus.	Supykęs ant draugo, nueina prie akvariumo pažiūrėti žuvyčių, bibliotekėlėje varto spalvingas knygeles, piešia. Bendraamžio erzinas nusišuka ir nueina šalin, susilaikydamas nuo konflikto. Žaisdamas agresyvius kovos žaidimus, susivaldo ir neužgauna kitų. Nepasidalinus vaidmenimis žaidime, bando tartis ir rasti sprendimą be auklėtojo pagalbos. Paprašytas tvarko kitų išmėtytus žaislus, nors ir pyksta bei mano, jog tai neteisinga. Laikosi susitarimo paprašyti draugo, jei nori pažaisti su jo žaislu, ir paaiškina, kodėl svarbu paprašyti: „Nes žaislas Motiejaus, ir jis išsigąs, jei neras savo mašinytės.“ Džiaugsmingai ruošiasi šventei.	Padėti vaikui išreikšti savo jausmus bei nusiraminti, jį išklausant, su juo žaidžiant. Skaityti M. Motickos „Terapines pasakas“ ir kalbėtis apie tinkamas išėtis konfliktinėse situacijose. Padėti įvardyti sudėtingus jausmus: nusivylimą, nerimą, pavydą. Leisti vaikams žaisti kovos žaidimus, bet stebėti, ar nėra ribų peržengimo ženklų. Nustatyti ribas, kurias peržengus žaidimai gali tapti pavojingi, aiškintis su vaikais skirtumus tarp kovinių žaidimų ir peštynių tikrovėje

3. SAVIVOKA IR SAVIGARBA

Esminis gebėjimas. Supranta savo asmens tapatumą (aš esu, buvau, būsiu), pasako, kad yra berniukas/ mergaitė, priskiria save šeimai, grupei, bendruomenei, pasitiki savimi ir savo gebėjimais, palankiai kalba apie save, tikisi, kad kitiems jis patinka, supranta ir gina savo teises būti ir žaisti kartu su kitais.

Tai svarbiausias vaiko asmenybės raidos komponentas. Jį sudaro keli pagrindiniai aspektai:

- **Savivoka**-tai savo buvimo (aš esu, buvau, būsiu), atskirumo nuo kitų, unikalumo, asmeninio, lytinio, tautinio tapatumo jausmas.
- **Savivaizdis** – tai savo kūno, fizinės išvaizdos, jausmų, minčių, norų, ketinimų, savybių, gebėjimų, veiklos, ryšių su šeimos, grupės, bendruomenės Nariais supratimas ir gebėjimas apie juos kalbėti.
- **Savigarba** – tai santykis su savimi ir savo gebėjimais, didžiavimasis savimi ir tikėjimas, kad kiti tave vertina palankiai.

Vertybinių nuostatų. Save vertina teigiamai.

Esminis gebėjimas. Supranta savo asmens tapatumą (aš esu, buvau, būsiu), pasako, kad yra berniukas/ mergaitė, priskiria save šeimai, grupei, bendruomenei, pasitiki savimi ir savo gebėjimais, palankiai kalba apie save, tikisi, kad kitiems jis patinka, supranta ir gina savo teises būti ir žaisti kartu su kitais

PASIEKIMŲ ŽINGSNIAI	VAIKO PASIEKIMAI	VAIKŲ VEIKLOS IR VEIKSMŲ PAVYZDŽIAI	UGDYMO GAIRĖS
2	Turi savo kūno išorės vaizdinius - atpažįsta save neseniai darytose nuotraukose, savo atvaizdą veidrodyje, pavadina kelias kūno dalis. Supranta, ką ir kaip gali pa-daryti pats, išreiškia savo norus, pyksta, kai suaugusysis neleidžia to daryti. Džiaugiasi didėjančiomis savo galimybėmis judėti, atlikti veiksmus, kalbėti, tikisi juo besirūpinančio suaugusiojo pritarimo, palaikymo, pagyrimo.	Parodo save neseniai darytose šeimos, vaikų grupės nuotraukose ir pasako savo vardą. Žiūrėdamas į savo atvaizdą veidrodyje pastebi dažus ant kaktos ir valo savo kaktą, o ne atvaizdą veidrodyje. Sulaikius bėgantį, veržiasi iš rankų, įnirtingai reiškia protestą. Prieina prie suaugusiojo, kad parodytų, ko išmoko. Krykštauja, kai jam paplojama, jis pagiriamas.	Žaisti suvaiku žaidimus, judinant rankeles, kojeles, liečiant nugarytę, pilvuką. Parūpinti dėžę su kamuoliukais, kad vaikas galėtų joje vartytis. Vartoti kūno dalių pavadinimus. Pasiūlyti žaislą su veidrodėliais, žaidimų su drabužių detalėmis (kepurėmis, kaspinais) stebint save nedūžtančiame veidrodyje. Supranta, ką ir kaip gali padaryti pats, išreiškia savo norus, pyksta, kai suaugusysis prašo to nedaryti. Vaiko protestą suprasti kaip jo poreikių ir norų išraišką, o ne kaprizus. Sudaryti vaikui pasirinkimo situacijas, naudoti tik būtinus draudimus (kad nenukristų, nenusidegintų). Demonstruojant ir aiškinant įtraukti vaiką į diskusiją, kas jam patinka ir kas nepatinka. Vaikui skirti pakankamai individualaus dėmesio -domėtis, ką jis veikia, pritarti žvilgsniu, šypsena, pagirti, pasidžiaugti pasiekimais.

3	Kalba pirmuoju asmeniu: „aš noriu“, „mano“. Savo „aš“ sieja su savo veikla ir daiktų turėjimu -pasako, ką daro, ką turi. Pasako, kas jis yra -berniukas ar mergaitė, atskiria berniukus nuo mergaičių, pavadina 5-6 kūno dalis. Didžiuojasi tuo, ką turi ir ką gali daryti, tikisi, kad juo besirūpinantys suaugusieji ir kiti vaikai jį mėgsta ir priima.	Pasako savo vardą. Nebesako „Guste eina“, sako „Aš einu.“ Tarp kitų daiktų atpažįsta savo atsineštą žaislą ir jį parodo. Atpažįsta savo pėdkelnes, megztinį, suknelę. Jei mano, kad kitas ketina atimti jo žaislą, sako „Čia mano“ ir eina prie suaugusiojo pagalbos. Paklaustas, „Kas tu esi - berniukas ar mergaitė?“, teisingai atsako: „Bergiukas“ arba „Mergaitė“. „Kodėl taip manai?“ - „Mamytė sakė“, „Nes aš esu mergaitė“. Prašo, kad suaugusysis stebėtų tai, ką jis daro ir kaip daro, rodo suaugusiajam savo žaislą, reikalauja, kad jo darbelis būtų matomas	Bendrauti su vaiku taip, kad šiam reikėtų sakyti: „aš dedu, tu dedi, jis deda“ ir pan. Dažnai įvardyti daiktus, kurie priklauso vaikui, paminint jo vardą. Komentuojant vaiko veiklą, būtinai paminėti vaiko vardą. Pasiūlyti žaidimų „mano - tavo“, „Mano kūnas“, „Mano žaidimai“ ir kt. Bendraujant su vaikais tinkamose situacijose paminėti vaiko vardą ir lytį. Kalbėtis su vaikais, ką mėgsta žaisti berniukai ir mergaitės. Pasidžiaugti, paploti, jei vaikas padeklamuoja, padainuoja. Pakomentuoti ir pagirti vaiko pasiekimus atėjusiems jo pasiimti tėvams, kad vaikas tai girdėtų. Pakabinti vaiko darbelius taip, kad jis galėtų juos matyti
4	Supranta, kad turi nuo kitų atskirą savo norų, ketinimų, jausmų pasaulį. Pasako, kaip jaučiasi, ko nori jis pats ir kaip jaučiasi, ko nori kitas asmuo. Supranta, kad suaugęs žmogus negalėjo matyti to, ką jis matė, ką darė arba kas atsitiko, jeigu nebuvo kartu (tėvams pasakoja, ką veikė darželyje ir kt.). Mano, kad yra geras, todėl kiti jį mėgsta, palankiai vertina.	Supranta, kad jam neskani sriuba gali būti skani kitam vaikui. Pats būdamas linksmas arba ramus, gali suprasti ir paaiškinti, ką jaučia nuskriaustas bendraamžis. Pasakoja auklėtojui, ką veikė per išėigines dienas, o šeimos nariams - ką veikė darželyje. Bando nutylėti savo prasižengimus. Giriasi, kad turi daug draugų, kad auklėtoja yra jo draugė.	Pasiūlyti veiklos tyrinėjimams: „Kas aš esu?“, „Mano kūnas“, „Žmonių panašumai ir skirtumai“, „Mano ir kitų pomėgiai“, „Mano ir kitų jausmai“. Paskatinti vaikus kalbėti apie tai, ko auklėtojas nematė, nuoširdžiai domėtis ir klausinėti apie jų įspūdžius, jausmus. Papasakoti vaikams apie save tai, ko jie nematė. Stebėti, ar neatsiranda ne-pakankamo savęs vertinimo ženklų (nuleista galva ar pečiai), ir pasidomėti, kas atsitiko? Kodėl? Dažnai kartoti, kad vaikas yra ypatingas ir svarbus kitiems grupėje.

5	Supranta, kad jis buvo, yra ir visada bus tas pats asmuo: atpažįsta save kūdikystės nuotraukose, apibūdina savo išvaizdą, teisingai pasako, kad suaugęs bus vyras (moteris), tėvelis (mamytė). Jaučiasi esąs šeimos, vaikų grupės narys, kalba apie šeimą, draugus. Savęs vertinimas nepastovus, priklauso nuo tuo metu išsakyto suaugusiojo vertinimo, siekia kitų dėmesio, palankių vertinimų.	Parodo save kūdikį iš namų atsineštose nuotraukose. Pasako, kad jo vardas, akių spalva, mama ir tėtis niekada nepasikeis. Dažnai pasakoja, ką veikė namuose su mama, tėčiu ar kitais šeimos nariais. Į grupę atėjusiems tėvams noriai aprodo grupę, pasakoja apie tai, ką joje veikė, apie draugus, auklėtoją. Vaikas sako, kad jis yra blogas, nes auklėtoja ant jo supyko. Kitą dieną jis sako, kad yra geras, nes auklėtoja jį pagyrė. Vaikas nenori eiti į darželį, nes kiti su juo nežaidžia (nors iš tiesų su juo nežaidžia tik vienas vaikas, su kuriuo jis nori žaisti).	Kalbėti su vaiku apie jo praeitį, dabartį, ateitį. Pasiūlyti veiklos tyrinėjimams: „Mano kūnas, pomėgiai, norai, gebėjimai praeityje, dabar, ateityje“. Žaisti žaidimus, kuriuose vaikas vaizduoja tai save, tai ką nors kitą, save praeityje arba ateityje. Dažnai kalbėtis su vaikais apie jų šeimas, tėvelių darbus, šventes, organizuoti šeimos dienas darželyje, išvykas į darbovietes. Turėti vaiko šeimos, grupės nuotraukų albumėlius. Rengti grupės šventes, prisistatymus tėvams, kitoms darželio grupėms. Kalbėtis su vaikais apie tai, kas yra gerai, o kas blogai. Skatinti ir girti vaiką, tai siejant su jo asmeniu, išsakyti pastabas konkrečiam jo poelgiui ar veiksmui, nesiejant su jo asmenybe. Paskatinti vaikus dažniau keisti žaidimo partnerius, įtraukti į savo žaidimus mažiau populiarius vaikus, pa-skatinti sakyti komplimentus vienas kitam, žaisti žaidimą „Kas mane pagirs?“ įžeidus, nuskriaudus draugą paskatinti atsiprašyti ir jam pasakyti 3- 5 malonius dalykus. Dažniau kreiptis į vaiką vardu, pagiriant ir jį, ir jo gebėjimus.

6	Vis geriau suvokia savo norus, jausmus, savybes, gebėjimus, šeimą, bendruomenę, Tėvynę. Ima suvokti save, kaip galintį daryti įtaką kitam (pralinksminėti, padėti ir kt.) ir atsakingai pasirinkti (ką veikti, kaip elgtis, aktyviai dalyvauti priimančiam su jo gyvenimu ir veikla susijusius sprendimus ar kt.). Juokiasi iš savo klaidų ar mažų nelaimių, jeigu jos nesukėlė rimtų pasekmių. Save apibūdina, nusakydamas fizines ir elgesio savybes, priklausymą šeimai, grupei, gali pasakyti savo tautybę. Save ir savo gebėjimus vertina teigiamai. Stebi ir atpažįsta kitų palankumo ir nepalankumo jam ženklus (pasakytus žodžius, kvietimą žaisti kartu ir kt.).	Nupiešia save ir pakomentuoja, kaip atrodo, ką turi, ką veikia, pasako ką nors apie šeimą, bendruomenę, Tėvynę. Vaikas atsisako suduoti kitam, suprasdamas, kad jam skaudės. Vaikas sako, kad prieš pietus nevalgys atsineštų sausainių, juos suvalgys po pietų. Juokiasi pamatęs, kad supainiojo batus. Juokiasi netyčia auklėtoją pavadinęs mama. Vaikas sako: „Aš Laura. Mano ilgi plaukai. Aš mėgstu piešti. Mano tėtis Grybauskas ir taip pat broliukas Grybauskas. Man mama nupirko naują lėlę. Aš gyvenu Lietuvoje.“ „Aš darželinukė ir naminukė. Darželyje būnu su grupės vaikais. Namuose gyvenu su tėčiu, mama ir broliu. Broliui esu sesė, mamai ir tėčiui - dukra.“ Iš intonacijų, žodžių, veido išraiškos, pozos supranta, kada kitas palankiai ar nepalankiai nusiteikęs jo atžvilgiu	Paskatinti samprotauti apie save, savo pomėgius, veiklą: „Kas? Kada? Ką? Kur? Kaip? Su kuo?“ („Kur buvai? Su kuo buvai? Ką mėgsti veikti?“). Pasiūlyti idėjų savęs, šeimos, kitų žmonių, jų grupių, Tėvynės tyrinėjimams. Pristatyti vaiko ir tėvų pomėgius vakaronėse, parodose ir kt. Leisti vaikui vis daugiau rinktis pačiam, nepažeidžiant savo ir kitų saugumo bei nustatytų elgesio taisyklių. Paskatinti pastebėti juokingą pusę savo klaidose. Skatinti juos pozityviai reaguoti į savo klaidas. Sąmoningai suklysti, pademonstruojant, kaip galima juoktis iš savo apsirikimų. Skatinti pokalbius, diskusijas apie fizines savybes, pomėgius ir elgesio savybes, šeimą, grupę, Tėvynę Pasiūlyti idėjų veiklai, skatinančiai tyrinėti kitų palankumo ir nepalankumo vaikui ženklus, aiškintis palankumo ir nepalankumo priežastis..

4. SANTYKIAI SU SUAUGUSIAIS.

Vaiko santykiai su suaugusiais apima šiltus artimus emocinius ryšius.

- Vaikas prisiriša prie jam artimų suaugusių, su jais jaučiasi saugus, juos gerbia, myli, tikisi pagalbos sudėtingose situacijose.
- Vėliau vaikas kuria partnerystės santykius su suaugusiuoju.
- Mokosi suprasti suaugusį ir tuo pačiu atsiskirti nuo jo, turėti savą pasaulį.

Vertybinė nuostata. Nusiteikęs geranoriškai bendrauti ir bendradarbiauti su suaugusiaisiais.

Esminis gebėjimas. Pasitiki pedagogais, juos gerbia, ramiai jaučiasi su jais kasdienėje ir neįprastoje aplinkoje, iš jų mokosi, drąsiai reiškia jiems savo nuomonę, tariasi, derasi; žino, kaip reikia elgtis su nepažįstamais suaugusiaisiais.

PASIEKIMŲ ŽINGSNIAI	VAIKO PASIEKIMAI	VAIKŲ VEIKLOS IR VEIKSMŲ PAVYZDŽIAI	UGDYMO GAIRĖS
2	Sunkiai atsiskiria nuo mamos, tėčio ar globėjo. Akivaizdžiai parodo prierašumą prie juo besirūpinančio suaugusiojo. Mėgsta žaisti kartu su juo, stebi ir mėgdžioja jo žodžius, veiksmus. Prieš ką nors darydamas pažiūri į suaugusiojo veidą, laukdamas pritarimo ar nepritarimo ženklų, atpažįsta suaugusiojo emocijas, jausmus. Dažniausiai vykdo jam suprantamus suaugusiojo prašymus, kreipiasi į jį pagalbos. Bijo nepažįstamų žmonių, nežinomos aplinkos, neįprastų žaislų.	Verkia ar sunerimsta, atsiskirdamas nuo tėvų, tačiau raminamas glaudžiasi prie auklėtojo, susidomi kitais vaikais ir žaidimais. Vaikas rodo suaugusiajam stiprius jausmus: apkabina arba nusisuka, myluoja arba atstumia. Išprašo iš suaugusiojo to, ko nori -panešioti, padainuoti, paskaityti. Mėgsta, kai jo žaidimą stebi, juo žavisi, jam pritaria juo besirūpinantis suaugęs žmogus. Nori lipti laiptais, palipa ant pirmos pakopos ir pažiūri į suaugusiojo veidą. Pamatęs šypseną, lipa toliau, o griežtą veido išraišką -sustoja ir laukia. Pargriuvęs žvilgteri į suaugusiojo veidą, pamatęs išgąščio išraišką, pravirksta, pamatęs šypseną - atsistoja. Vaikas bijo eiti iš grupės į salę, bet vedamas už rankos ten eiti sutinka. Vaikas traukiasi nuo naujo, didelio, tamsaus, gauruoto meškino; šalinasi judančių ir neįprastai skambančių žaislų. Stebėdamas spektaklį darželyje, išsigąsta scenoje pamatęs nepatrauklų personažą.	Sukurti ir laikytis atsisveikinimo su tėvais ritualų: apsikabinti, palinkėti smagių žaidimų, pasakyti, kada ateis pasiimti, susitarti, kad dar galės pamojuoti per langą, palikti savo nuotraukėlę, žaislą iš namų ir kt. Grupėje turėti įdomių žaislų, žaidimų ir kurį laiką pažaisti su vaiku, kol nusiramins ir įsitrauks į grupės veiklą. Pastebėti, kada vaikui reikia auklėtojo dėmesio, ir padrašinti, paskatinti jį. Stengtis, kad auklėtojo bendravimas su vaiku būtų pozityvus. Vaikui supykus, užsispyrus, reaguoti pozityviai - jautriai aiškintis pykčio priežastis, padėti vaikui taikyti vis daugiau būdų išreikšti savo poreikiams ir nuotaikai. Žaisti su vaiku taip, kad šis lyderiautų, tampant trūkstamos informacijos teikėju, elgesio modeliu, pagalbininku. Raiškia pritariančia ar nepritariančia veido mimika reaguoti į tinkamus ar netinkamus vaiko veiksmus, poelgius. Pirmiausia parodyti vaikams naują aplinką, joje pažaisti ką nors smagaus, malonaus.

3	Lengviau nei antraisiais metais atsiskiria nuo tėvų. Drąsiai veikia, rizikuoja, išbando ką nors nauja, kai šalia yra juo besirūpinantis suaugusysis. Mėgdžioja, tačiau žaidime savaip pertvarko suaugusiųjų veiksmus, žodžius, intonacijas. Nori veikti savarankiškai ir tikisi suaugusiojo palaikymo, pagyrimo. Ne visada priima suaugusiojo pagalbą, kartais užsispiria. Ramiai stebi nepažįstamus žmones, kai auklėtojas yra šalia jo arba matomas netoliese.	Dažniau išlieka ramus, kai artimieji atsisveikina ir išeina. Bėgiodamas kieme nutolsta nuo auklėtojo, apžiūrinėja aplinką, kitus vaikus, tačiau stengiasi auklėtojo neišleisti iš akių. Jei užėjęs už čiuožyklos auklėtojo nemato, tuoj pat grįžta atgal. Siužetiniame žaidime mėgdžioja mamos, auklėtojo padėjėjos ir auklėtojos buitinius veiksmus, savaip juos sudėliodamas į siužetą ir palydėdamas girdėtais žodžiais bei intonacijomis: maitina lėlę, valo stalą, šluoja grindis, tvarko žaislus. Pats susi-randa žaislus, naudoja žaislus pakaitalus, nemėgsta, kad suaugusysis siūlytų žaidimo veiksmų seką, bet džiaugiasi pagyrimu. Dažnai kartoja „Aš pats“, nesileidžia nurengiamas, aprenngiamas, bando tai padaryti pats. Gali atkakliai reikalauti, kad suaugusysis paduotų aukštai padėtą greit dūžtantį ar žaidimui nesaugų daiktą. Iš draugo atima žaislą, jei tokį turi namie, ir sako „Mano“, prašo suaugusiojo jam žaislą grąžinti. Smalsiai apžiūrinėja į grupę atėjusius svečius, paima jų duodamą žaislą, jeigu šalia yra auklėtojas	Bendradarbiauti su vaiko tėvais, sužinant naujus jo pasiekimus, įpročius, interesus bei informuojant tėvus apie įstaigoje praleistą dieną. Pritarti vaiko iniciatyvai, tačiau visuomet atskubėti į pagalbą, kai jam reikia suaugusiojo, būti vaiko saugumo garantu. Žaidžiant su vaiku skatinti jo savarankiškumą, veikimą tarsi, tariamai, daiktų pakaitalų naudojimą, persikūnijimą, tapimą kuo nors: klausti, ko reikės žaidimui; paduotą kubelį „suvalgyti“ lyg bandelę; vadinti vaiką prisiimto vaidmens vardu -mama, tėveliu, pardavėju; parūpinti vaidmens atributų, žaislų komplektų (pvz., lėlė, indai, vonelė, sunkvežimis, kubeliai); išitraukus į žaidimą ką nors pirkti, ko nors pageidauti, kad vaikas galėtų praturtinti žaidimą; kalbėtis su vaiku apie tai, kas žaidžiama. Kai vaikas sako „Ne“, priešgyniauja arba užsispiria, parinkti tinkamus bendravimo su juo būdus -pasiūlyti jam rinktis vieną iš dviejų: „Ką pirmiau valgysi -sriubą ar mėsytę?"; pasiūlyti išspręsti problemą: „Dabar aš dėsiu žaislus į dėžutę. O kas man juos padavinės?"; paskirstyti vaidmenis ir veiklą: „Aš nuplausiu stalą, o tu gali jį nušluostyti." Jei vaikas užsispyrė to, kas jam pavojinga, tikslinga nukreipti jo dėmesį į kitą įdomią veiklą. Į grupę retsykiais pasikviesti svečių, kviesti tėvus ar senelius, dalyvauti vaikų ugdymo procese, kad vaikai pratintųsi bendrauti su nepažįstamais žmonėmis.

4	Lengvai atsiskiria nuo tėvų ar globėjų. Grupėje jaučiasi saugus, rodo pasitikėjimą grupės auklėtojais, supranta jų jausmus, bendradarbiauja su jais: guodžiasi, kalbasi, klausia, tariasi. Paklaustas suaugusiajam pasako savo nuomonę. Dažniausiai stengiasi laikytis suaugusiųjų nustatytos tvarkos, priima jų pagalbą, pasiūlymus bei vykdo individualiai pasakytus prašymus. Mėgsta ką nors daryti kartu su suaugusiuoju. Kalbasi, ką nors veikia su nepažįstamais žmonėmis, kai auklėtojas yra šalia jo arba matomas netoliese.	Vaikas atsisveikina su tėvais ir pats bėga į grupę, dairosi, ką ir su kuo žaisti. Vaikas išitraukia į auklėtojo pasiūlytą veiklą, tačiau ją plėtoja savitai, kalbasi su auklėtoju, ką ir kaip daro, klausia patarimų, prašo priemonių, rodo, ką padarė. Vaikas paklauso auklėtojo patarimo užsidėti kepurę ir apsirišti šaliką, kadangi lauke pučia stiprus vėjas. Vaikas kalbasi su į grupę pakviesta tautodailininke, stebėdamas jos veiklą ir pats bando tapyti, piešti.	Pasiūlyti vaikams veiklos, per kurią reikia kalbėti apie šeimą. Pakabinti vaiko ir šeimos fotografijas vaiko akių lygyje. Organizuoti šeimos dienas grupėje. Kviesti tėvus dalyvauti grupės veikloje. Dėl vaikų ugdymo, išvykų, švenčių ir kt. tartis su vaikais bei jų tėvais. Organizuoti stalo žaidimų vakarus su tėveliais. Klausytis vaikų, skatinti pasakyti savo norus, sumanymus, idėjas, padėti juos įgyvendinti. Padėti vaikams laikytis tvarkos, kontroliuoti savo elgesį. Vaikui supykus, paskatinti kalbėti apie tai, kas jį supykė, padėti rasti tinkamą išeitį, nusiraminti. Kviesti į grupę vaikams įdomius žmones ir skatinti vaikus ką nors veikti drauge.

5	Rodo, prašo, siūlo, aiškina, nurodinėja, įtraukdamas su-augusįjį į savo žaidimus, bendrą veiklą, pokalbius apie savijautą ir elgesį. Priima su veikla susijusius suaugusiojo pasiūlymus. Tikrina suaugusiojo išsakytas leistino elgesio ribas - atsiklausia, derasi, pasako, kaip pasielgė kitas, ir laukia komentarų. Dažniausiai laikosi sutartų taisyklių, suaugusiojo prašymų, pasiūlymų, tačiau stipriai supykęs, išsigandęs, susijaudinęs gali priešintis suaugusiajam. Drąsiai bendrauja su mažiau pažįstamais ar nepažįstamais žmonėmis grupėje, salėje ar įstaigos kieme.	Paprašo auklėtojo pabūti ligoniu ir jį „gydo“: paklauso širdies ritmo, matuoja temperatūrą, „išrašo“ receptą. Auklėtojui paprašius, paguldo jį į „ligoninę“. Prieina prie auklėtojo ir sako: „Tomas ima žaislus iš lentynos ir mēto.“ Ir laukia auklėtojo atsakymo. Patvirtinus, kad žaislų mėtyti negalima, nubėga. Susijaudinęs atsisako deklamuoti eilėrašį per šventę, nors auklėtojas to ir prašo. Į grupę atėjusiems svečiams aprodo savo žaislus, darbelius, atsako į jų klausimus.	Vaikams prašant įsitraukti į jų žaidimus, atlikti antraeilius vaidmenis, palaikyti jų sumanymus, užduoti klausimų, padedančių plėtoti žaidimą. Kalbėtis su vaikais apie tai, kuo naudingos elgesio taisyklės, kodėl būtina jų laikytis, kas nutinka, kai jos pažeidžiamos. Būti tinkamo elgesio modeliu vaikams. Kalbėti su jais apie tinkamą bendravimą su tėvais, broliais ir seserimis. Suprasti vaiko priešinimosi priežastį ir padėti jam įveikti kylančias problemas. Grupės vakaronėse skatinti deklamuoti eilėrašį kartu su šeimos nariais. Paskatinti vaikus bendrauti su grupės svečiais, papasakoti apie juos daugiau, kad vaikai turėtų apie ką kalbėtis, kartu su vaikais sugalvoti jiems klausimų.

6	Nusiteikęs geranoriškai, pagarbiai, mandagiai bendrauti su suaugusiais. Tariasi, diskutuoja su jais dėl dienotvarkės ir elgesio taisyklių, teikia pasiūlymus, stengiasi laikytis susitarimų, nors kartais su suaugusiuoju bendrauja priešiška. Kasdienėse situacijose bando tinkamu būdu išsakyti priešingą nei suaugusiojo nuomonę. Paprašytas paaiškina, kodėl negalima bendrauti su ne-pažįstamais žmonėmis, kai šalia nėra juo besirūpinančio suaugusiojo. Žino, į ką galima kreiptis pagalbos pasimetus, nutikus nelaimei.	Atėjęs iš namų auklėtojui pasipasakoja savo rūpesčius ir džiaugsmus. Vaikas pasako, kokio elgesio norėtų grupėje ir kartu su auklėtoju suformuluoja taisyklę. Vaikas paaiškina auklėtojui, kad dabar nenori piešti piešinio, pasako, kad nori žaisti statybų kampelyje. Vaikas pasako, kad nepažįstamas suaugęs žmogus gali būti negeras: gali ką nors pavogti, kur nors nusivežti vaiką, ką nors blogo jam padaryti. Pamokytas vaikas pasako, kad pasiklydęs pagalbos kreiptųsi į policininką, pardavėją ar kitą žmogų.	Padėti vaikams keisti netinkamus bendravimo su suaugusiais būdus, siekiant geranoriškai bendrauti. Kartu su vaikais sudaryti dienotvarkę, tartis dėl jos pakeitimų. Kartu kurti elgesio grupėje taisykles. Sudaryti galimybes vaikams išsakyti savo nuomonę visais aktualiais gyvenimo grupėje klausimais. Padėti vaikams išmokti būdų, kaip pasakyti savo nuomonę, neįžeidžiant kitų (tėvų, senelių, draugų). Aiškintis bendravimo su ne-pažįstamais žmonėmis taisykles ir galimus pavojus. Išklausyti vaikų pasakojamus atsitikimus su suaugusiais ir pasvarstyti, kaip kitą kartą panašiose situacijose jie galėtų elgtis.

5. SANTYKIAI SU BENDRAAMŽIAIS

Ikimokykliniame amžiuje vaikai mokosi užmegzti artimus ryšius su bendraamžiais.

- vaikai simpatizuoja vienas kitam.
- Mokosi užmegzti ir palaikyti draugystę su vienu ar keliais vaikais.
- Mokosi palaikyti geranoriškus santykius su visais grupės vaikais.

Vertybinių nuostatų. Nusiteikęs geranoriškai bendrauti ir bendradarbiauti su bendraamžiais.			
Esminės gebėjimas. Supranta, kas yra gerai, kas blogai, draugauja bent su vienu vaiku, palankiai bendrauja su visais (supranta kitų norus, dalijasi žaislais, tariasi, užjaučia, padeda), suaugusiojo padedamas supranta savo žodžių ir veiksmų pasekmes sau ir kitiems.			
PASIEKIMŲ	VAIKO PASIEKIMAI	VAIKŲ VEIKLOS IR VEIKSMŲ	UGDYMO GAIRĖS

ŽINGSNIAI	PAVYZDŽIAI		
2	Mėgsta žaisti greta kitų vaikų, stebėti jų veiklą. Jiems šypsosi, mėgdžioja jų judesius, veiksmus, ką nors pasako. Gali duoti žaislą kitam, jį imti iš kito, tačiau supykęs gali atimti žaislą iš kito, jam suduoti.	Atsistoja prieš kitą vaiką veidas į veidą, žiūri į akis, nusišypso. Paima žaislą ir meta, jeigu kitas jį paėmė ir metė. Būtinai nori raudonos mašinytės, jei kitas su tokia žaidžia. Ramiai žaidžia greta nepažįstamo vaiko, tačiau pastebėjęs, kad auklėtojo nėra šalia, sunerimsta ir bėga jo ieškoti. Bando atimti žaislą iš kito vaiko, kai šis jo neatiduoda, suduoda jam kastuvėliu.	Paskatinti vaikus žaisti greta. Komentuoti vieno ir kito norus, emocijas, veiksmus. Pagal galimybes parūpinti pageidaujamų žaislų. Paskatinti būti geranoriškiems vienas kitam. Padėti vaikams pažinti grupės naujoką. Pristatyti jį kitiems. Skatinti pažaisti greta, kol auklėtojas yra šalia ir vaikai jaučiasi saugūs. Stebėti vaikus, stabdyti netinkamus veiksmus ir paaiškinti, kodėl negalima taip elgtis.
3	Ieško bendraamžių draugijos. Žaidžia greta, trumpai pažaidžia su kitu vaiku, trumpam įsitraukia į kito vaiko žaidimą. Bendrauja mimika, judesiais, veiksmais, dažniau kalbasi su kitu vaiku, pakaitomis atlieka veiksmus su tuo pačiu žaislu. Audringai reiškia teises į savo daiktus, žaislus, nori kito vaiko jam patinkančio žaislo. Gali simpatizuoti kuriam nors vaikui.	Vaikas stebi, ką daro kitas, pakartoja jo veiksmus. Vaikas ima tą patį arba tokį patį žaislą ir mėgdžioja kito veiksmus; tiesia žaislą kitam, nors ne visada jį atiduoda; rodo žaislą kitam; ima žaislą, su kuriuo žaidė ir jį paliko kitas; pakaitomis atlieka veiksmus su kitu, kiekvienas su savo žaislu arba tuo pačiu žaislu. Jei kitas nori atimti žaislą, jo nepaleidžia, bėga šalin, rėkia. Išmoksta pasakyti: „Nesimušk, man skauda.“ Graso piršteliu: „Nu, nu, nu“, jeigu mato kurį nors vaiką atimant kito žaislą. Dažniau nei su kitais žaidžia su vienu vaiku.	Organizuoti žaidimus, kuriuose vaikams ką nors reikėtų daryti paeiliui arba keliems vienu metu. Grupėje turėti po kelis tokius pačius žaislus. Pakomentuoti draugiškus vaikų veiksmus ir jausmus, pritarti ketinimui žaisti kartu, padėti įsitraukti į bendro žaidimo epizodus. Užtikrinti vaiko saugumą. Paskatinti vaiką išreikšti nepasitenkinimą, kai kiti vaikai daro ką nors ne taip. Atsiliepti į vaikų pagalbos prašymus. Padėti vaikui įgyvendinti ketinimus, atsižvelgiant į kitų vaikų norus. Skatinti vaikus žaisti kartu, greta. Sukurti žaidimo vietas, kuriose vaikai žaistų vienas greta kito.
	Kartu su bendraamžiais žaidžia bendrus žaidimus (kviečia žaisti, priima, prašosi priimamas į žaidimą).	Vaikai supranta kito norą žaisti kartu. Žaidžia Giedrė su Akvile: -Ar nori būti mano vaikelis?	Skirti pakankamai laiko ir vietos vaikų bendriems žaidimams. Naudoti smėlio laikrodį, susitarimus ir kitus būdus,

4	Žaisdamas mėgdžioja kitus vaikus, supranta jų norus, stengiasi suprasti kita kalba nei jis kalbančio vaiko sumanymus. Tariasi dėl vaidmenų, siužeto, žaislų. Padedamas suaugusiojo, palaukia savo eilės, dalijasi žaislais, priima kompromisinį pasiūlymą. Gali turėti vieną ar kelis ne-nuolatinius žaidimų partnerius. Su jais lengvai susipyksta ir susitaiko.	-klausia Giedrė Akvilės. Ši linkteli galva. Prie jų prieina Matas. Stebi. -Matai, būk mano vyras. - siūlo Giedrė. -Gerai, - sutinka Matas. Vaikas duoda žaislą kitam, jei šis labai jo nori. Sako: -Gerai, jei taip nori, imk raudoną mašinėlę. Aš paimsiu mėlyną. Vaikas palaukia savo eilės. Mergaitė supyksta: - Aš norėjau būti mama. Jos žaidimo draugė sutinka: -Gerai, tu dabar pabūk mama. Po to aš būsiu mama. Akvilė kasdien laukia savo draugės, kol ši ateis į darželį, ir žaidžia su ja lėlių kampelyje.	padedančius vaikams palaukti savo eilės. Paskatinti paprašyti žaislo, tartis dėl žaislo, žaisti juo kartu. Komentuoti priimtinius ir ne-priimtinius vaiko veiksmus, primenant elgesio taisykles. Mokyti pasakyti sau „ne“, kai norisi pasielgti netinkamai. Atkreipti dėmesį ir pagirti vaiko norą pasidalyti, ypač tose situacijose, kai tenka trumpam atidėti savo norų patenkinimą. Įvairiose situacijose atkreipti vaiko dėmesį į jo veiksmų pasekmes kitam. Vengti lyginti vaikus, vartojant žodžius „geresnis“, „blogesnis“. Skatinti ir palaikyti vaikų draugystes.
5	Sėkmingai įsitraukia į vaikų grupę ir nuolat kartu žaidžia. Geranoriškai veikia kartu su kitais, siūlydamas sumanymą ar priimdamas kitų sumanymą, fantazuodamas. Tikslingai atsineša žaislą iš namų bendram žaidimui su žaidimo draugu. Paprašius kitam vaikui, duoda pažaisti savo žaislu arba žaidžia juo paeiliui. Noriai žaidžia su vaikais iš kitos kultūrinės ar socialinės aplinkos, natūraliai priima vaikų skirtumus. Gali padėti kitam vaikui. Pats randa nesutarimo, konflikto sprendimo būdą arba prašo suaugusiojo pagalbos. Gali turėti draugą arba kelis kurį laiką nesikeičiančius žaidimų partnerius	Pamatęs žaidžiančius vaikus, pasiprašo į žaidimą. Pats sugalvoja žaidimą ir pa-kviečia kitus žaisti. Vaikai palaiko vienas kito fantazavimą: -Pyppyp, kur tu eini? Tuoj suvažinėsiu! - šaukia Motiejus. Nesuvažinėsi, aš nematomas! – atšauna Matas. Vaikai stengiasi užjausti, suprasti kitą. Pamatęs, kad Saulius sudavė Motiejui, Tomas susirūpinęs stebi, kaip šis jaučiasi. Modestas dėmesingai klausosi, ką sako kitakalbis vaikas, norėdamas su juo pažaisti. Vaikai nuolat grupėje žaidžia po du ar kelis.	Jei grupėje yra vaikų, kurių kiti nepriima į žaidimus, išsiaiškinti to priežastis ir padėti atstumtiesiems įsitraukti į žaidimus. Siūlyti įvairios veiklos, turtingančių vaiko patirtį apie bendruomenę, žmones, jų veiklą panašumus ir skirtumus. Raginant pastiprinti tinkamą, draugišką vaikų elgesį. Tarpininkauti vaikams ieškant išeičių konfliktinėje situacijoje. Pasiūlyti veiklos, kurioje keliems vaikams reikia siekti vieno tikslo, skatinti bendradarbiavimą.
	Rodo iniciatyvą bendrauti ir	Į grupę kasdien atsineša vis kitą žaislą, kad galėtų	Sudaryti galimybes vaikams gauti naujų

6	bendradarbiauti su kitais vaikais, palaikyti su jais gerus santykius, domisi skirtumais tarp vaikų ir juos toleruoja. Taikiai diskutuoja, tariasi, derasi su kitais vaikais dėl žaidimų sumanymų ir veiklos. Dalijasi žaislais ir kovoja už kitų teisę žaisti paeiliui. Siekdamas rasti kompromisą, įsitraukia į derybų procesą. Supranta, kad grupė vaikų, norėdama veikti sutartinai, turi susitarti dėl visiems priimtino elgesio. Supranta, koks elgesys yra geras ar blogas ir kodėl. Suvokia savo veiksmų pasekmes sau ir kitiems. Turi draugą arba kelis nuolatinius žaidimų partnerius. Palaiko ilgalaikę draugystę mažiausiai su vienu vaiku.	su juo žaisti kartu su kitais. Leidžia kitiems pažaisti su savo žaislu. Po trumpo filmo, kuriame mama maudė kūdikį, vaikai tariasi dėl žaidimo veiksmų. Rūta sako: „Mums reikia vaiko odelę po maudymo patepti aliejum. Mano mama taip daro.“ Vaikai derasi. Liana žaidžia su lėlyte. Prie jos prieina Eglė ir sako: -Liana, gal nori apsikeisti lėlių drabužiais? Aš tau duosiu savo, o tu man -savo. -Nežinau, mano gražesni. -Ir mano gražūs! -Nu, gerai, aš dar pažaisiu su savo drabužiais biškį. -Bet vėliau jau apsikeisim, gerai? -Gerai, bet labai vėliau. -Nu, nelabai, tik biškį. -Gerai. Pasako, koks elgesys yra tinkamas, o koks -ne. Pasako, kuris vaikas yra jo draugas.	įspūdžių, galinčių praturtinti jų žaidimus. Atkreipti vaikų dėmesį į tinkamus jų poelgius bei santykius su kitais, pabrėžiant, kad tai padeda visiems pasijusti laimingesniems. Paskatinti vaikus aiškintis, kas yra gerai, o kas blogai. Kartu su vaikais kurti taisykles, susitarimus, pasiryžtant jų laikytis. Pasiūlyti veiklą, kuriose reikėtų ką nors daryti drauge. Kalbėtis apie draugus ir draugystę.

I. PAŽINIMO KOMPETENCIJA

1. Problemų sprendimas.
2. Mokėjimas mokytis.
3. Tyrinėjimas.
4. Iniciatyvumas ir atkaklumas.
5. Skaičiavimas ir matavimas.
6. Aplinkos pažinimas.

1. PROBLEMŲ SPRENDIMAS.

Problemų sprendimas – tai gebėjimas suprasti, įvertinti, interpretuoti ir pritaikyti žinias iššūkiams, sudėtingoms užduotims ar sunkumams spręsti.

Išskiriami tokie problemų sprendimo žingsniai:

- nustatyti ir įvardyti problemą (aš negaliu padaryti to ir to, nežinau, kaip padaryti tai ir tai);
- ieškoti įvairių sprendimų ar išeičių;
- pasirinkti ar išbandyti vieną kurį nors sprendimą;
- įvertinti, kas iš to išėjo, kokios pasekmės.

Vertybinių nuostatų. Nusiteikęs ieškoti išeičių kasdieniams iššūkiams bei sunkumams įveikti.			
Esminis gebėjimas. Atpažįsta ką nors veikiant kilusius iššūkius bei sunkumus, dažniausiai supranta, kodėl jie kilo, suvokia savo ir kitų ketinimus, ieško tinkamų sprendimų ką nors išbandydamas, tyrinėdamas, aiškindamasis, bendradarbiaudamas, pradeda numatyti priimtų sprendimų pasekmes.			
PASIEKIMŲ ŽINGSNIAI	VAIKO PASIEKIMAI	VAIKŲ VEIKLOS IR VEIKSMŲ PAVYZDŽIAI	UGDYMO GAIRĖS
2	Susidūręs su sudėtinga veikla, kliūtimi, išbando jau žinomus veikimo būdus. Stebi, kaip panašioje situacijoje elgiasi kiti ir išbando jų naudojamus būdus. Nepavykus įveikti kliūties, meta veiklą arba laukia pagalbos.	Pamatęs užsuktą buteliuką, deda jį į burną, meta, paima, perdeda iš rankos į ranką, paglosto, sugniaužia. Stebi, kaip auklėtojas atsuka ir užsuka buteliuko kamštelį. Paima buteliuką ir bando kamštelį atsukti pats. Pavykus apsidžiaugia. Bando sudėti korteles į joms skirtą dėžutę. Išima, įdeda, vėl išima, dalį įdeda. Po 5-6 veiksmų nueina šalin taip ir nepabaigęs sudėti kortelių.	Drąsinti vaiką: „Tau pavyks!“ „Pabandyk kitaip!“ „Na, dar kartą!“ Rodyti vaikams būtinus veiksmų su daiktais būdus. Patarti, kaip elgtis įvairiose sudėtingose situacijose. Komentuoti vaiko veiksmų ir auklėtojo demonstruojamų veiksmų pasekmes. Šiek tiek padėti vaikui įveikti kliūtį ar sunkumą, atlikti sudėtingą veiklą, kad stiprėtų jo pasitikėjimo savimi jausmas.

3	Drąsiai imasi sudėtingos veiklos, atkakliai, keisdamas veikimo būdus bando ją atlikti pats, stebi savo veiksmų pasekmes. Nepavykus įveikti sudėtingos veiklos ar kliūtis, prašo pagalbos arba meta veiklą.	Vaikas bando pastatyti aukštą bokštą iš kaladėlių. Dedant kaladėles ant viršaus, bokštas griūva. Vaikas nenusimena ir bando dar kartą. Dabar padaro tvirtą pagrindą iš didesnių kaladėlių. O viršuje kaladėlę ant kaladėlės deda tol, kol bokšto viršūnė vėl griūva. Vaikas bando dar kartą, kaladėles dėdamas atsargiau. Meda gauda jai metamą kamuolį. Mergaitė kamuolio nepagauna vieną, antrą, trečią kartą. Tada sako: - As nenoliu gaudyt.	Skatinti vaikus imtis pagal jų galimybes sudėtingos veiklos. Jei vaikas sako „negaliu“, „nemoku“, jį drąsinti. Kai vaikui kas nors nepasiseka arba jei jis prašo padėti, klausti paties vaiko: Ką dar galima padaryti? Kaip kitaip galima padaryti? Arba pateikti kelis sprendimo būdus, padedančius įveikti kliūtis, kad vaikas pasirinktų vieną iš jų.
4	Supranta, kad susidūrė su sudėtinga veikla, kliūtimi, problema. Nori ją įveikti, išbando paties taikytus, stebėtus ar naujai sugalvotus veikimo būdus. Stebi savo veiksmų pasekmes, supranta, kada pavyko įveikti sunkumus. Nepasisekus prašo suaugusiojo pagalbos.	Tomas pažiūri į dėlionę ir sako: -Čia bus sunku. Tokios dar nedariau. Vaikas sako: „Aš tai padarysiu“ ir bando tol, kol pavyksta arba sugalvoja kitaip. Mergaitė pripila pilną kibirėlį smėlio ir nori nunešti draugei. Tačiau kibirėlis per sunkus, ji jo nepakelia. Tada mergaitė išpila smėlį ir iš naujo pripila tik trečdalį kibirėlio. Smėlį nuneša draugei. Vaikams trūksta mašinėlių lenktynėms organizuoti. Jie kreipiasi pagalbos į suaugusįjį.	Komentuoti vaikų taikytus problemų sprendimo būdus ir jų pasekmes, kad vaikai geriau suprastų, kodėl pavyko įveikti sunkumus. Vaikams susidūrus su problema, skatinti juos prisiminti, kokius panašios problemos sprendimo būdus jie taikė anksčiau. Drąsinti vaikus kartu ieškoti išeities iš susidariusios probleminės situacijos. Padėti vaikams įveikti sunkumus, tariantis kartu su vaikais, padedant jiems apmąstyti svarbiausius problemų sprendimo etapus.
5	Retsykiais pats ieško sunkumų, kliūčių, aktyviai bando įveikti sutiktus sunkumus. Ieško tinkamų sprendimų, tariasi su kitais, mokosi iš nepavykusių veiksmų, poelgių. Nepasisekus samprotauja, ką galima daryti toliau, kitaip arba prašo suaugusiojo pagalbos.	Imasi kurti darbelį iš popieriaus, kurį reikia tiksliai lankstyti ir kirpti, bet nėra tikras, ar jam pavyks. Nepavykus tinkamai perlenkti, ima kitą lapą ir bando dar kartą. Susipykęs su draugu, po kurio laiko bando išspręsti nesutarimą - pasiūlo savo atsineštą žaislą, pakviečia žaisti, leidžia pasirinkti norimą vaidmenį. Bandė nutapyti paveikslą, bet pridėjo per daug juodos spalvos, paveikslas pasidarė murzinas.	Siūlyti vaikams sudėtingos veiklos, drąsinti jos imtis, drąsiai bandyti, eksperimentuoti, tartis su kitais. Skaityti kūrinį apie įvairius žmonių ketinimus, poelgius ir jų pasekmes. Kai vaikai susiduria su problema, paprašyti visų pagalvoti, ką galima

		Vaikas samprotauja: „Nieko, nutapysiu kitą.“	
6	Atpažįsta, su koku sunkumu ar problema susidūrė. Ieško tinkamų sprendimų, pradeda numatyti priimtų sprendimų pasekmes, tariasi su kitais ir atsižvelgia į jų nuomonę, siūlo ir priima pagalbą, mokosi iš savo ir kitų klaidų. Nepasisekus bando kelis kartus, ieškodamas vis kitos išeities, arba prašo kito vaiko ar suaugusiojo pagalbos.	Numatydamas pasekmes, į žaidimą nenori priimti. ❖ Nurodo, kaip jis padės sau ir kitiems statiniais ar žaidimo priemonėmis. ❖ Pasako, kaip jausis kitas vaikas, jei kas nors suplėsys jo piešini. ❖ Pasako, kaip jausis kitas vaikas, jei kas nors suplėsys jo piešini. ❖ Žino ir pasako kelis būdus, kaip galima elgtis, kai niekas su tavimi nedraugauja. ❖ Žino ir pasako kelis būdus, kaip galima elgtis, kai niekas su tavimi nedraugauja. ❖ Bando išpopieriaus išlankstyti pradžių lanksto, kiek prisimena. Po to paima draugo lankstą, išpopieriaus išlankstyti lankstą, kaip paprašo draugo, kad jam parodytų, kaip lankstyti.	Užduoti vaikams atvirusius klausimus, padedančius spręsti problemą: -Kaip tu jautiesi? -Kaip atsitiko? -Kaip jaučiasi kiti? Vaikui susidūrus su problema, klausti: -Ka tu darei? Vaikui susidūrus su problema, klausti: -Ar tai padėjo įveikti problemą? -Ka dar galima daryti? -Ar tai padės įveikti problemą? -Ka tu darysi? Siūlyti vaikams probleminių užduočių, kurias įveikti turėtų jie

2. MOKĖJIMAS MOKYTI.

Mokėjimas mokytis suprantamas kaip noras mokytis, atkaklus užsibrėžto tikslo siekimas, atsakomybė už savo mokymąsi. Tai gebėjimas išsikelti mokymosi tikslus, planuoti, kaip jų bus siekiama, pasirinkti tinkamus mokymosi būdus, apmąstyti mokymosi procesą, įsivertinti rezultatus ir atsižvelgiant į juos kelti tolesnį tikslą.

Vertybinė nuostata. Noriai mokosi, džiaugiasi tuo, ko išmoko.			
Esminis gebėjimas. Mokosi žaisdamas, stebėdamas kitus vaikus ir suaugusiuosius, klausinėdamas, ieškodamas informacijos, išbandydamas, sprenddamas problemas, kurdamas, įvaldo kai kuriuos mokymosi būdus, pradeda suprasti mokymosi procesą.			
PASIEKIMŲ ŽINGSNIAI	VAIKO PASIEKIMAI	VAIKŲ VEIKLOS IR VEIKSMŲ PAVYZDŽIAI	UGDYMO GAIRĖS
	Nori naujų išpūdžių, todėl aktyviai domisi aplinkos daiktais -juda, norėdamas paimti, pasiekti, išbandyti žaislus ar daiktus. Patraukia, pastumia, paridena, įdeda	Juda spontaniškai ir turėdami tikslų ką nors pasiekti, pa-judinti, pabandyti. Tai daro sutelkęs dėmesį, nors pamatęs, pvz., naujų žaislų, lengvai pereina prie kitos veiklos.	Pripažinti, kad viskas, kas vyksta, gali būti naudinga žaidimui ir mokymuisi. Pastebėti vaikų ketinimus, juos įvardyti: -Tu nori paimti smėlio formelę ir iškepti

2	daiktus ir stebi, kas vyksta, bando pakartoti pavykusį veiksmų. Stebi, mėgdžioja, klausia.	Mėgsta kelis kartus iš eilės žiūrėti, klausytis to paties, pvz., skaitomos pasakos, dainos ar filmuko. Pastebėję suaugusiuosius, vyresnius ar bendraamžius vaikus ką nors darant, patys bando daryti taip pat. Klausia: „Kas čia?“ „Kur?“, prašo parodyti.	pyragų? Jei reikia, padėti įgyvendinti. Duoti tokių žaislų, kurie skatintų stumti, traukti, imti, čiupinėti pirštais, kišti į burną, kuriais galima įvairiais būdais manipuliuoti, esant minimaliai suaugusiojo pagalbai. Leisti vaikams žaisti ir mokytis individualiu tempu. Į vaiko individualias pastangas, smalsumą ir tyrinėjimus žiūrėti pozityviai, išklausti vaikus, skatinti, džiaugtis tuo, ko jie išmoko, jų mažais atradimais. Žaislai ar žaidimui tinkamus daiktus parinkti taip, kad būtų ir tokių, su kuriais lengva veikti, ir tokių, kurie keltų iššūkius ir galėtų būti įvairiai panaudojami.
3	Veikia spontaniškai ir tikėdamasis tam tikro rezultato. Klausia, kaip kas nors vyksta, kaip veikia, atidžiai stebi, bando. Modeliuoja veiksmus ir siužetinio žaidimo epizodus. Džiaugiasi tuo, ką išmoko	Žino, kad paspaudus dėžutės dangtelį, išsoka varlytė. Daug kartų kartoja veiksmų, krykštaudamas, kai sulaukia rezultato. Nustemba, apžiūrinėja dėžutę, jeigu varlytė neišsoka. Klausia, kaip ir kodėl kas nors vyksta, kaip veikia, atidžiai stebi, bando, pvz., pastato bokštų iš kaladėlių, jį sugriauna ir žiūri, kas įvyksta. Sugalvoja ir žaidžia siužetus su žaislais, kviečia aplinkinius pažaisti kartu parduotuvę ar daktarą, mėgdžioja suaugusiojo kalbą, veiksmus, žaidimą kartoja keletą kartų, sugalvoja naujų veikėjų, veiksmų. Noriai imasi įvairių suaugusiųjų darbų, padeda tvarkyti, valyti, padengti stalą. Vaikas giriasi: - Paziūlėk, aš moku nušokti! Ir nušoka nuo laiptelio.	Atkreipti dėmesį į vaiko ketinimus, norą ką nors išbandyti, pažinti, ir kurti sąlygas vaikui mokytis. Vaikams padėti suprasti savo galimybes ir apribojimus, su-daryti visas sąlygas tobulinti savo gebėjimus individualiu tempu. Leisti vaikams patiems pajusti ir nuspręsti, kada jiems reikalinga pagalba. Vaikus drąsinti inicijuoti žaidimus. Kurti prasmingas ir, kur įmanoma, tikrovišką žaidimo ir darbo kontekstą. Pvz., šluota šluojamas takelis, o šlapia šluoste valoma siena. Kartu su vaiku pasidžiaugti tais dalykais, kurių jis jau išmoko: užsisiegti sagas, bėgioti, sudėlioti dėlionę.

4	Pasako, parodo, ką nori išmokti. Mėgsta kūrybiškai žaisti, veikti, siūlo žaidimų ir veiklos idėjas, imasi iniciatyvos joms įgyvendinti, pastebi ir komentuoja padarinius. Pasako, ką veikė ir ką išmoko.	Paėmęs žirkutes ir neatkirpęs popieriaus, auklėtojai sako: „Man nepavyko“ ir tiesia rankutes, kad auklėtojas jį pamokyty. Patys žaidžia ir stengiasi įtraukti kitus į vis sudėtingesnio siužeto žaidimus. Kai kurie vaikai mėgsta dėlioti dėlionės, statyti namus, bokštus, konstruoti, išardyti, su-griauti ir stebėti, kas atsitinka. Stebi, kaip tai daro kiti ir stengiasi pakartoti. Pasakoja, kad su muzikos mokytoja dainavo ir išmoko padainuoti dainelę.	Pastebėti situacijas, kuriose vaikas nori ko nors išmokti. Skatinti pasakyti, ko jis nori išmokti, sudaryti sąlygas mokytis to, ko jis nori. Netrukdyti, kai vaikas įsitraukia į žaidimą, ko nors mokosi, tačiau stebėti ir padėti ar padrašinti, kai vaikas prašo ir kai tai būtina. Kalbėtis su vaikais apie tai, ką veikė per dieną ir ko iš jų išmoko
5	Norėdami ką nors išmokti pasako, ko nežino ar dėl ko abejoja. Drąsiai spėja, bando, klysta ir taiso klaidas, klauso, ką sako kiti, pasitiksina. Aptaria padarytus darbus, planuoja, ką darys toliau, spėlioja, kas atsitiks, jeigu...	Pasako, ko nori išmokti, pvz., nupiešti žmogų, gyvūną, drąsiai klausia suaugusiųjų, pasako, kad nemoka nupiešti katės, nes išeina panaši į žmogų. Įsitraukia į mokymąsi žaisdami, konstruodami, piešdami, lipdydami, pilstydami, grupuodami daiktus. Suaugusiesiems ir kitiems vaikams aiškina, ką norėjo padaryti, ką padarė, ką darys toliau. Kalba apie tai, kas gali atsitikti, jeigu pasirinks vienokią ar kitokią veiklą, pvz., jeigu iš didesnio indo pils vandenį į mažesnę, jeigu gatvę pereis ne per perėją.	Vaikus drašinti sakyti „Aš nežinau“, nebijoti suklysti ką nors darant, iškelti klausimus, problemas, galvoti, kaip rasti atsakymą ar sprendimą. Pvz., kaip iš aplinkinių daiktų pasistatyti namą, kaip nulipdyti iš plastilino norimą daiktą. Pripažinti, kad vaikų sugebėjimas išlaikyti dėmesį ir domėjimasis aplinkiniu pasauliu didėja. Todėl planuojant ugdymo programą numatyti įvairios veiklos, kuri padeda mokytis tyrinėti ir pažinti aplinką. Skatinti kalbėti apie savo žaidimus, kitą veiklą ir taip plėtoti jų refleksijos gebėjimus.
6	Kalba apie tai, ką norėtų išmokti, ką darys, kad išmoktų, numato, ką veiks toliau, kai išmoks. Laiko save tikru mokiniu, atradėju. Drąsiai ieško atsakymų j klausimus, rodo iniciatyvą iškeliant ir sprendžiant problemas. Išsiaiškina, kokios informacijos reikia, randa reikiamą informaciją įvairiuose šaltiniuose, pvz.,	Vaikas pasako, kad nori išmokti rašyti, skaityti, skaičiuoti, išsiaiškinti, tyrinėti aplinką. Klausinėja suaugusiųjų, kas, kaip, kodėl vyksta, pats savarankiškai bando ieškoti atsakymų. Noriai žaidžia įvairius tinkamus jo amžiui stalo ir kompiuterinius žaidimus, mėgsta klausyti skaitomų knygų, patys mielai jas varto, suranda atsakymus] iškilusius klausimus.	„Ryto rato“ ir kitos veiklos metu pasikalbėti su vaikais, ko jie nori išmokti, kaip jie gali mokytis, pastebėti vaiko norą ir sudaryti sąlygas to išmokti. Leisti, siūlyti vaikams naudotis imitaciniams žaidimams tinkamomis priemonėmis (pvz., spausdinimo mašinėlė ar kompiuterio klaviatūra, skaičiuotuvai,

	enciklopedijose, žinyuose. Siūlo ir jungia idėjas bei strategijas joms įgyvendinti. Pasako, ką jau išmoko, ką dar mokosi, paaiškina, kaip mokėsi, kaip mokysis toliau.	Savarankiškai ieško sprendimų, o pagalbos į suaugusiuosius kreipiasi tik tada, kai pats negali išspręsti. Sako, kad darbelį padarė, žiūrėdamas į darbelių knygos paveikslėlius.	šluotos, tuščios dėžės, kartonas, liniuotės, stiklinės, vamzdeliai, žarnelės). Sudaryti sąlygas vaikui žaisti sudėtingus žaidimus ir kartu mokytis tyrinėti daiktus, medžiagas, jų savybes ir kitų dalykų. Supažindinti vaikus su enciklopedijomis, internetu, leidžiama, siūloma bei mokoma jais naudotis. Kalbėtis su vaikais ne tik apie tai, ką jie jau išmoko ar mokysis, bet ir apie tai, kaip jie mokosi, kaip dar galima mokytis.

3. TYRINĖJIMAS.

Tai procesas, kai atidžiai žiūrint, klausant, uodžiant, liečiant, klausinėjant, ieškant informacijos įvairiuose šaltiniuose sužinoma apie gyvosios ir negyvosios gamtos objektus bei reiškinius, žmogaus sukurtus daiktus, žmonių gyvenimą. Tyrinėjimas apima ir bandymus (eksperimentus), kai keičiame daiktus ar medžiagas, aplinkos sąlygas.

<i>Vertybinė nuostata.</i> Smalsus, domisi viskuo, kas vyksta aplinkui, noriai stebi, bando, samprotauja.			
<i>Esminis gebėjimas.</i> Aktyviai tyrinėja save, socialinę, kultūrinę ir gamtinę aplinką, įvaldo tyrinėjimo būdus (stebėjimą, bandymą, klausinėjimą), mąsto ir samprotauja apie tai, ką pastebėjo, atrado, pajuto, patyrė.			
PASIEKIMŲ ŽINGSNIAI	VAIKO PASIEKIMAI	VAIKŲ VEIKLOS IR VEIKSMŲ PAVYZDŽIAI	UGDYMO GAIRĖS
2	Stengiasi išbandyti žaislus ar daiktus, stebi, kas vyksta aplinkui, rodo kitiems, ką pavyko padaryti. Mėgsta žaisti slėpynių. Patikusį veiksma prašo pakartoti daug kartų.	Vaikai tyrinėja viską, kas yra aplinkui, jie ima, judina, liečia, stebi, klauso, bando sudėti ar išardyti, didžiuojasi, kai pavyksta, noriai bendrauja su artimais žmonėmis ir vaikais. Kartoja tą patį žaidimą, prašo dar kartą paskaityti tą pačią knygutę, pažiūrėti filmuką ar paveikslėlį.	Vaikams sudaryti sąlygas aktyviai tyrinėti aplinką, suaugusieji padeda, bet netrukdo, nepertraukia. Duoti įvairių tinkamų žaisti daiktų ir žaislų, kurie skatina atlikti tiek stambiuosius, tiek smulkiuosius judesius. Jiems sudaryti sąlygas naudoti ir vystyti

3	Atsargiai elgiasi su nepažįstamais daiktais ir medžiagomis, tačiau rodo susidomėjimą, bando aiškintis, kas tai yra, kaip ir kodėl tai veikia, vyksta.	Skaičiuoja, dėlioja tam tikra tvarka daiktus, bando padėti į vietą, savaip tvarkyti žaislus, mielai padalija ką nors kitiems po lygiai, pasidalina per pusę. Bando išardyti žaislus, pažiūrėti, kas yra jų viduje. Varto knygas, vaizduoja, kad skaito, kalba apie tai, ką mato paveikslėliuose.	įvairius gebėjimus, pvz., klausyti, stebėti, prisiminti, kalbėti, aptarti, kas vyko (reflektuoti), priimti sprendimus. Jau nuo mažumės mokyti atpažinti spalvas, simetriją ir formas, atkreipti dėmesį, kurios tinka viena prie kitos, yra giminingos. Skatinti manipuliuoti kiekiais, eiti nuo vientiso prie dalių ir atgal, pvz., padalyti plastilino gabalą ir vėl sulipdyti į vieną, išpilstyti vandenį į mažus buteliukus ir vėl supilti į didelį indą. Sudaryti galimybes surinkti, rūšiuoti ir sudėlioti daiktus kokiu nors tvarka, įvairiais būdais žaisti su medžiagomis, stiprinti tvarkos jausmą, t. y. grupuoti paprastus daiktus ar padėti juos į jų vietą. Suvokti ilgio pastovumą: virvutės ilgis nesikeičia užmezgus mazgą, sulenkus ją per pusę, suraičius. Suvokti tūrio pastovumą: tas pats skysčio, birių medžiagų kiekis įvairios formos, bet to paties talpumo induose. Lyginti labai skirtingus ir vienodus daiktus: pagal ilgį, aukštį, svorį, plotį, storį, uždedant vieną ant kito, pridėdamas vieną prie kito, iš akies, naudojantis sąlyginiais matais (juoste, lazdele, pėda, plaštaka, sprindžiu, pieštuku, žadintuvu, piniginiu vienetu). Atrasti daiktų pėdsakus: ratų, pėdų, letenų, kūnų ir kt.; geometrinių figūrų atspaudus smėlyje, sniege. Dėti antspaudus ant popieriaus dažais išteptomis plaštakomis ir rankų pirštais,

			apvedant pieštuku pirštų ir plaštakos kontūrus. Žinoti paviršiaus savybes: šaltas-šiltas, spalvotas, švelnus-šiurkštus, lygus-grublėtas, apskritas, kvadratinis, trikampis. Pateikti knygų ir paveikslėlių apie įvairius jų kasdienio gyvenimo aspektus. Skirti laiko mokytis apsirengti ir valgyti, padėti vienas kitam.
4	Pats pasirenka žaidimui ar kitai veiklai reikalingus daiktus ir medžiagas, paaiškina, kodėl pasirinko. Žaisdamas tyrinėja, išbando daiktus bei medžiagas (pvz., plaukia ar skęsta, rieda ar sukasi ratu, tinka daiktai vienas prie kito ar ne ir pan.).	Žaidimui bando panaudoti įvairius daiktus, kartais mieliau žaidžia su artimiausios aplinkos daiktais nei žaislais ir išradingai juos panaudoja. Grupuoja daiktus tam tikra tvarka, gali padėti suaugusiems tvarkyti kambarius ar dirbti kitus darbus.	Ugdymo programą ir aplinką kurti taip, kad vaikams būtų prieinamos įvairios medžiagos ir priemonės, kuriomis pasinaudodami galėtų inicijuoti kryptingą iškilusios problemos sprendimo veiklą, patys sugalvoti problemų ir su pasitenkinimu ieškoti jų sprendimo būdų. Skatinti nebijoti bandyti ir klysti ieškant savo iškeltų problemų sprendimų, pasinaudoti ankstesniu patyrimu ir juo remiantis bandyti naujus sprendimo kelius.
5	Geba suvokti ryšį tarp to, kaip daiktas padarytas ir jo paskirties (pvz., ratai yra apvalūs, nes mašinos paskirtis yra judėti). Domisi medžiagomis, iš kurių padaryti daiktai, ir jų savybėmis. Suvokia medžiagos, iš kurios padarytas daiktas, pasirinkimo tikslumą (pvz., kodėl mašinos korpusas iš metalo, o padangos iš gumos). Paaiškina, kad su nežinomais daiktais ir medžiagomis reikia elgtis atsargiai, stengiasi taip daryti. Išskiria akivaizdžius daiktų, medžiagų,	Samprotauja apie daiktų naudojimą, bando paaiškinti, kokios jų savybės padaro juos tinkamus. Dalyvauja, stebi, kai atliekami bandymai, patys bando, pvz., sumaišyti medžiagas, išardyti daiktus. Pastebi ir pasako, parodo, kaip pasikeitė gamta ir samprotauja su kuo tai susiję, pvz., medžiai pagelto, nes buvo šalna.	Vaikus skatinti stebėti ir apibūdinti daiktų, medžiagų, gyvosios gamtos objektų savybes ir bruožus, piešti ar konstruoti įsivaizduojamus daiktus. Stebėti ir tyrinėti kai kurias negyvosios gamtos objektus (vanduo, smėlis, sniegas, dirvožemis) bei reiškinius (giedra, lietus, vaivorykštė, griaustinis, žaibas, šerkšnas ir pan.). Pastebėti akivaizdžius oro ir klimato reiškinių pasikeitimus visais metų laikais; Stebėti augalų, gyvūnų, žmogaus keitimąsi įvairiais metų laikais. Domėtis dangaus kūnais (saulė, mėnulis,

	gyvūnų, augalų bruožus, savybes, kalbėdami apie tai kartais susieja skirtingus pastebėjimus		žvaigždės). Sudaryti galimybę suskaičiuoti, prognozuoti, pvz., į kiek dalių reikės padalyti pyragą, po kiek saldinių imti, kad visi gautų po lygiai. Skatinti pasitelkti simbolius, palyginti, atkartoti, numatyti situacijas, nukreipti savo dėmesį į ką nors kita ar atkreipti dėmesį dabar. Skatinti paaiškinti savo pasirinkimus ir logiškai juos pagrįsti. Vaikams pateikti tinkamų knygų, paveikslų, plakatų, žemėlapių, kuriais jie galėtų remtis pagrįsdami savo požiūrį
6	Domisi aplinka, mėgsta stebėti, kaip auga augalai, kaip elgiasi gyvūnai, noriai atlieka paprastus bandymus, tyrinėja, iš kokių medžiagų padaryti daiktai, kur jie naudojami. Samprotauja apie tai, ką atrado, sužinojo, kelia tolesnius klausimus, siūlo idėjas, ką dar galima būtų tyrinėti. Domisi, kaip seniau gyveno žmonės, kaip žmonės gyvena kitose šalyse. Aktyviai tyrinėdami aplinką demonstruoja vis didėjančią kūno kontrolę, tinkamai pasitelkia visus pojūčius, savo galimybėms išplėsti pasitelkia įrankius ir kitas priemones (pvz., lupą, mikroskopą). Su suaugusiais ar kitais vaikais aptaria nesudėtingų stebėjimų, bandymų ar konstravimo planus, numato rezultatą, mokosi pavaizduoti juos nesudėtingose	Stebi ir komentuoja reiškinius, vykstančius gamtoje ir aplinkoje. Atlieka nesudėtingus bandymus (pvz., stebi, kaip tirpsta ledas, dega žvakė, plaukia ar skęsta įvairūs daiktai, magnetas traukia metalinius daiktus). Stebimo objekto pasikeitimus fiksuoja lentelėje. Domisi gamtos reiškiniais, prietaisų veikimu ir kt., aktyviai klausinėja. Stebėdamas aplinką, atpažįsta akivaizdžius daiktų, gyvūnų, augalų grupių panašumus ir skirtumus, juos aptaria	Sudaryti sąlygas ir skatinti tyrinėti gamtos ir socialinės aplinkos objektus, jų kaitą, savybes. Siūlyti atlikti nesudėtingus bandymus, stebėti prietaisų veikimą. Vykdyti projektinę veiklą, skirtą ilgalaikiams stebėjimams (pvz., stebėti augalo augimą). Mokyti vaikus fiksuoti pastebėjimus, pildyti lenteles ir pan. Grupėje turėti mikroskopą ir kitus galimus prietaisus, skirtus tyrinėti, mokyti ir skatinti vaikus jais savarankiškai naudotis. Skatinti vaikus, kad jie patys ieškotų atsakymų į iškilusius klausimus knygoje, internete, jeigu mato, kad nepavyksta, pasiklaustų suaugusiųjų, kurie gali padėti.

lentelėse, diagramose, išradingai, kūrybiškai pristato savo tyrinėjimus ir kitus darbus. Stebėdamas fotografijas aiškinasi, kuo yra panašus į savo artimuosius, kuo skiriasi nuo jų. Palygina daiktus, medžiagas, gyvūnus ir augalus, atsižvelgdamas į savybes, juos tikslingai grupuoja ir klasifikuoja.		

4. INICIATYVUMAS IR ATKAKLUMAS.

Iniciatyvumas - apibūdinamas kaip smalsumas, domėjimasis nauja informacija bei veikla, entuziastingas informacijos, naujų veiklos ar raiškos būdų ieškojimas.

Atkaklumas – gebėjimas gana ilgą laiką amžiaus galimybių ribose nenutraukti atliekamos veiklos.

<i>Vertybinė nuostata.</i> Didžiuojasi savimi ir didėjančiais savo gebėjimais.			
<i>Esminis gebėjimas.</i> Savo iniciatyva pagal pomėgius pasirenka veiklą, ilgam įsitraukia ir ją plėtoja, geba pratęsti veiklą po tam tikro laiko tarpo, kreipiasi į suaugusiųjų pagalbą, kai pats nepajėgia susidoroti su kilusiais sunkumais.			
PASIEKIMŲ ŽINGSNIAI	VAIKO PASIEKIMAI	VAIKŲ VEIKLOS IR VEIKSMŲ PAVYZDŽIAI	UGDYMO GAIRĖS
2	Pats pasirenka daiktus, su jais žaidžia, daug kartų atkakliai bando atlikti naują veiksmą, kartoja tai, kas pavyko. Judesį, veiksmą ar garsą gali pakartoti tuoj pat, po kelių valandų, dienų, todėl savarankiškai modeliuoja kelis judesius ar veiksmus į vieną seką. Trumpam atitraukus dėmesį vėl sugrįžta prie ankstesnės veiklos. Pats noriai mokosi iš tų, su kuriais jaučiasi saugus.	Atkakliai bando užsegti didelę sagą: pabando, nepavyksta, vėl pabando, pagaliau išspraudžia sagą į kilpą ir apsidžiaugia. Kelis kartus užsega ir vėl atsega sagą. Prieš kelias dienas matė, kaip kirpėja kirpo sesutę, todėl ima šukas ir šukuoja lėlę. Žaidžia su muzikiniu žaislu, tačiau išgirsta su mašinėle burzgiantį draugą. Kurį laiką stebi, kaip šis žaidžia. Netrukus vėl pradeda spaudyti muzikinio žaislo mygtukus.	Pabūti greta vaiko, kai jis mokosi naujų veiksmų -tai stiprina jo atkaklumą, skatina tęsti bandymus. Neskubėti padėti vaikui - paties atliktas veiksmas turi didesnę poveikį jo raidai. Žaisti, ką nors veikti vaikų akivaizdoje, kad mažyliai galėtų stebėti atskirus veiksmus, procesą. Kantriai padėti vaikui mokytis, kai jis rodo iniciatyvą, domisi naujais veiksmais.

	Veiksmiais ir atskirais žodžiais reiškia norus, veda suaugusįjį prie dominančių daiktų. Protestuoja, reiškia nepasitenkinimą, negalėdamas įveikti kliūtis.	Stebi, kaip auklėtojas stato bokštelį ir pats ima kaladėles, stato panašų bokštelį. Vaikas veda auklėtoją prie žaisliuko - iššokančios varlytės. Rodo, kad reikia varlytę įdėti į vidų, uždengti dangtelį ir po to jį atidengti, kad varlytė iššoktų. Po daugelio bandymų pats išmoksta įdėti varlytę ir atidaryti dangtelį. Rodo nepasitenkinimą, kai stumiamos durys neatsidaro, rėkia, reikalaujamas pagalbos.	Padėti vaikui įveikti kliūtis, jei po daugelio bandymų jam nepavyksta atlikti norimo veiksmo
3	Nuolat energingai žaidžia, ką nors veikia, laisvai juda erdvėje, pats keičia veiklą, pasirenka vieną iš kelių daiktų, sugalvoja būdus, kaip pasiekti neprieinamą norimą daiktą. Mėgsta išbandyti suaugusiojo pasiūlytus naujus žaislus, žaidimus, neįprastą veiklą. Ekspresyviai reiškia savo norus, sako „ne“.	Sudėlioja visas formules į jų lizdus. Jas išima ir vėl sudėlioja. Pasilipa ant kėdės, kad pasiektų žaislą, padėtą ant palangės. Deda dėlionę nepaisydamas šalia keliamo vaikų triukšmo. Ilgai tyrinėja naują žaislą. Ilgam susitelkia bandydamas užsegti sagas, suvarstyti batų raištelius, dėlioja dėliones, konstruoja. Užsimerkęs sukasi ratu tol, kol nugriūva. Atkakliai tvirtina, kad nenori miegoti	Pasirūpinti saugia aplinka grupėje, lauke. Auklėtojui pačiam žaisti įvairius sensorinius žaidimus vaikų akivaizdoje, kad jie galėtų jį stebėti ir mėgdžioti, taip mokydami naujų veiksmų. Skatinti vaikus pastatyti bokštelį, baigti sudėti dėlionę. Siūlyti vaiko poreikius atitinkančių priemonių veiklai. Nuolat praturtinti grupę kuo nors nauju, pasiūlyti vaikams naujų žaidimų. Neišleisti vaikų iš akių. Kai tik įmanoma, palaikyti vaiko norus, patraukliai pasiūlyti jiems pakeisti neigiamą nuomonę.
4	Dažniausiai pats pasirenka ir kurį laiką kryptingai plėtoja veiklą vienas ir su draugais. Kviečiant, sudominant įsitraukia į suaugusiojo pasiūlytą veiklą jam, vaikų grupei ar visai vaikų grupei. Susidūres su kliūtimi arba nesėkme, bando ką nors daryti kitaip arba laukia	Rodo iniciatyvą vadovauti sugalvotam žaidimui ir buria kitus vaikus. Mergaitė nueina į lėlių kampelį. Pamato žaidimų draugę ir klausia: „Giedre, ar nori žaisti namus?“ Motiejus noriai dalyvauja su-augusiojo organizuojamoje „Ryto rato“ veikloje. Valerija randa išeitį, susidūrusi su kliūtimi. Mergaitė piešia. Pasiėmusi teptuką merkia į	Palaikyti vaikų veiklos sumanymus, padėti juos išplėtoti, įgyvendinti. Pasiūlyti vaikams veiklos dviese, grupelėje ar su visa grupe. Palaikyti vaikus, kurie bando išsūki įveikti savarankiškai, neskubėti teikti pagalbos. Vaikams, kurie greit nusimena, meta veiklą, padėti surasti išeitis,

	suaugusiojo pagalbos. Siekia savarankiškumo, bet vis dar laukia suaugusiųjų paskatinimo, padaršinimo	guašą, tepa ant popieriaus. Dažus sunku tepti ant lapo. Vėl merkia teptuką į guašą - vėl tepa, dar kartą tepa. Teptukas vos slysta lapu. Valerija ima spausti teptuką, dažus vis tiek sunku tepti. Besidairydama pamato, kad ant stalo stovi indelis su vandeniu. Indelį prisitraukia prie savęs. Teptuką pašlapina į vandenį, tada merkia į dažus ir vėl piešia ant lapo. Pastebi, kad dabar teptukas slysta lengvai.	sprendimus. Pastebėti ir palaikyti vaiko iniciatyvą atlikti nesudėtingus darbus: išplauti teptukus, plauti žaislus ir pan. Džiaugtis vaiko iniciatyva padėti kitam - ką nors paduoti, paaiškinti ar pagelbėti užsisegti.
5	Pats pasirenka ir ilgesnį laiką kryptingai plėtoja veiklą vienas ir su draugais. Lengviau pereina nuo paties pasirinktos veiklos prie suaugusiojo jam, vaikų grupei, visai vaikų grupei pasiūlytos veiklos. Suaugusiojo pasiūlytą veiklą atlieka susitelkęs, išradingai, savaip, savarankiškai. Ilgesnį laiką pats bando įveikti kliūtis savo veikloje, nepavykus kreipiasi pagalbos į suaugusįjį.	Patys sugalvoja žaidimą ir ilgai jį plėtoja. Daiva, Emilija ir Motiejus pačių sugalvotą žaidimą „Ragana gauda“ žaidžia 13 minučių. Giedrė ir Matas pačių sugalvotą žaidimą „Gaminame maistą“ žaidžia 32 minutes. Auklėtojui pasiūlius veiklą patys pasirenka, kaip, pvz., prieš mamytės portretą: vieni jį piešia spalvotais pieštukais, kiti tapo guašu, treči - kreidelėmis. Kiekvieno mamytė vis kitokia. Simonas nori pasidaryti robotą, suklijuodamas dvi dėžutes. Patepa klėjais, tačiau jos nesulimpa. Pritepa daugiau klijų - dėžutės nesuklijuoja. Po kurio laiko vaikas kreipiasi pagalbos į suaugusįjį.	Skatinti vaikus turiningiau išplėtoti jų pačių sumanymą. Veiklą vaikams pasiūlyti tik kaip motyvuojančią idėją, kurią jie galėtų sukonkretinti ir savaip įgyvendinti. Nesiūlyti uždarų užduočių, kuriose auklėtojas nurodo vaikui visus veiklos atlikimo žingsnius. Pagalbą vaikui teikti ne ką nors darant už jį, bet keliant mąstyti skatinančius klausimus, pateikiant keletą alternatyvių pasiūlymų, skatinant bandyti daug kartų.
6	Turiningai plėtoja paties pasirinktą veiklą tęsia po dienos miego, kitą dieną, kelias dienas. Susidomėjęs ilgesniam laikui įsitraukia į suaugusiojo jam, vaikų grupei, visai vaikų grupei pasiūlytą veiklą, siūlo vaikams ir suaugusiajam įsitraukti į jo paties sugalvotą veiklą. Savarankiškai bando įveikti kliūtis savo veikloje, nepasisekus bando įtraukti	Žaidžia ilgą laiką trunkančius kūrybinius žaidimus. Vaikai visą savaitę žaidžia žaidimą apie geručius ir blogiukus. Auklėtojo pasiūlytą veiklą - pasidaryti draugo siluetą ir jį išgražinti - vaikai pradėjo ryte, tęsė po pietų ir baigė tik kitą dieną. Prie vaikai įdomios auklėtojo pasiūlytos veiklos grįžta, kol ją baigia (pvz., pasidaro Užgavėnių kaukes). Tomas nori sukonstruoti raketą. Tačiau jam	Sudaryti sąlygas grupėje vaikų sumanymus ir auklėtojo pasiūlytą veiklą plėtoti po keletą dienų, neardant vaikų susikurtos aplinkos, nebaigtų darbų. Pasiūlyti vaikams įdomios veiklos idėjų, sumanymų vaikų grupelių veiklai. Pastebėti vaiko sumanymus, juos palaikyti, padėti išplėtoti. Skatinti vaikus pabaigti pradėtus darbus, padėti vienas kitam įveikti problemas.

	bendraamžius ir tik po to kreipiasi į suaugusįjį.	neišeina. Tada jis kreipiasi į Nerijų, kuris jam padeda	Siūlyti vaikams kruopštumo, susikaupimo reikalaujančių darbų, pvz.: įverti siūlą, įsiūti sągą, prisukti veržlę ir pan.

5. SKAIČIAVIMAS IR MATAVIMAS.

Skaičiavimas- tai komponentas, kuriame kalbama apie pirmąją vaiko pažintį su skaičiaus sąvoka.

Pagrindiniai aspektai:

- skaičius vartojamas kiekviui nusakyti (kiek?),
- skaičiaus vartojimas numeruoti,
- simboliai, vartojami skaičiams pažymėti,
- vaiko pažintinė raida taip pat neatsiejama nuo besiplečiančio vaiko suvokimo apie daiktų panašumus ir skirtumus.

Matavimo komponentas susidaro iš:

- vaiko pažinties su paprasčiausiomis geometrinėmis figūromis,
- daikto dydžio, dydžių santykio suvokimo,
- vis gerėjančio vaiko orientavimosi laike ir erdvėje.

Vertybinių nuostatų. Nusiteikęs pažinti pasaulį skaičiuodamas ir matuodamas.

Esminės gebėjimas.

Geba skaičiuoti daiktus, palyginti daiktų grupes pagal kiekį, naudoti skaitmenis, apibūdinti daikto vietą eilėje, sudaryti sekas. Geba grupuoti daiktus pagal spalvą, formą, dydį.

Jaučia dydžių skirtumus, daikto vietą ir padėtį erdvėje. Supranta ir vartoja žodžius, kuriais apibūdinamas atstumas, ilgis, masė, tūris, laikas. Pradeda suvokti laiko tėkmę ir trukmę.

PASIEKIMŲ ŽINGSNIAI	VAIKO PASIEKIMAI	VAIKŲ VEIKLOS IR VEIKSMŲ PAVYZDŽIAI	UGDYMO GAIRĖS
	Skaičiavimas Supranta, ką reiškia vienas, dar vienas, du, daug (parodo pirštukais, kiek turi metukų). Matavimas	Paklaustas, kiek turi metukų, parodo pirštukais. Norėdamas pasakyti ar parodyti, kad ko nors yra daug, ištiesia rankytes į šonus. Žaidžia su vienas į kitą įdedamais indeliais: paima indelį, kelis kartus kantriai bando įdėti jį į	Klausytis ir teatralizuoti žaidimus, daineles, skaičiuotes, pasakėles, eilėraštkus ar žaisti žaidimus, kuriuose kas nors skaičiuojama, kartojama, randama dar ir dar... (pvz., eilėraštkai

2	Žaisdamas stengiasi rasti reikiamos formos, dydžio ar spalvos daiktą. Nuotraukoje, piešinyje atpažįsta anksčiau matytą daiktą. Supranta vis daugiau žodžių, kuriais nu-sakoma daikto forma, dydis, spalva, judėjimas erdvėje: paimti didelį, nueiti iki, pažiūrėti į viršų ir pan.	pasirinktąjį; nepavykus indelį padeda, paima kitą ir vėl bando įdėti į turimą indelį. Iš kelių dėžutės skylių suranda tą, pro kurią pralįstų paimta kaladėlė. Tokios pat spalvos ar formos daiktus sudeda į atskiras dėžutes. Prisimena, kas paslėpta knygelės puslapio langelyje ir sava kalba tai išreiškia. Atneša prašomo dydžio (didelį arba mažą) kamuolį	„Mano batai buvo du“, „Du gaideliai“, kopūsto lapų lupimas po vieną). Sukurti aplinką, kurioje vaikas galėtų vartyti tas pačias knygeles kietais viršeliais, nevaržomai ardyti ir surinkti daiktus, tyrinėti jų dydžių santykius, visai eksperimentuoti su spalvomis, dydžiais ir formomis, įvairiai judėti. Domėtis, ką veikia vaikas, jį kalbinti. Darant pauzes, pakartojant žodžius, judesius, skatinti vaiką juos įsidėmėti.
3	Skaičiavimas Skiria žodžius: mažai (vienas, du) ir daug. Paprašytas duoda kitiems po vieną žaislą, daiktą. Geba išrikiuoti daiktus į vieną eilę. Matavimas Tapatina daiktus pagal formą, dydį. Suranda tokios pat spalvos (raudonos, mėlynos, geltonos, žalios) daiktus.	Pasako, kiek turi metukų. Pastebi, jei kas suklysta, paprašytas paimti vieną daiktą. Žaislus, daiktus sudėlioja, surikiuoja į eilę (pvz., iš kėdučių sustato traukinuką). Nudažo juostelę kaitaliodamas dvi spalvas. Kaladėlių krūvelėje randa tos pačios spalvos, formos ar dydžio detalę. Parodo, kurie du iš 4-5 paveikslukų yra tokie patys. Dviejuose paveikslėliuose randa 3-4 slypinčius skirtumus. Visai bandydamas suranda reikiamą dėlionės detalę. Bando pastatyti bokštų iš skirtingo dydžio kaladėlių: bokštui sugriuvus, daro bokšto pagrindų iš daugiau (didesnių) kaladėlių, viršuje esančias kaladėles dėlioja atsargiau.	Duoti vienodo dydžio ir formos daiktų ir mokyti paimti vieną (du) daiktus, padalyti daiktus po vieną (pvz., kitiems vaikams), sudėlioti juos į dvi, tris krūveles. Klausti, kurioje iš dviejų grupių yra vienas daiktas ir kur jų yra daug ir pan. Teatralizuoti daineles, pasakas, žaisti žaidimus, kuriuose kas nors paeiliui daroma, rikiuojama (pvz., pasaka „Ropė“, lietuvių liaudies daina „Išėjo tėvelis į mišką“). Vartyti knygeles, kuriose pavaizduoti objektai leidžia samprotauti apie dydžius, formas, spalvas. Skatinti vaiką pakartoti paveikslėliuose pavaizduotų objektų dydį, formą, spalvą nusakančius žodžius. Sudaryti galimybes rūšiuoti daiktus. Leisti eksperimentuoti su įvairių formų ir dydžių daiktais, kaladėlėmis, kai iš jų norima pastatyti kuo aukštesnį bokštų, nutiesti ilgesnį kelių ir pan. Lyginti daiktus ir daiktų grupes:

			pridedant vieną daiktą prie kito ar uždedant vieną ant kito bei pasakant „toks pat“ ar „ne toks pat“; pastebint ir pasakant kelis požymius, kuriais daiktai skiriasi; pastebint ir pasakant kuriais jie panašūs – skirtingo dydžio, bet vienodos spalvos. Grupuoti daiktus pagal jų paskirtį, medžiagą, iš kurios jie padaryti. Sudaryti kampelius grupėje – virtuvė, vaistinė, parduotuvė.
4	Skaičiavimas Pradedama skaičiuoti daiktus, palygina dvi daiktų grupes pagal daiktų kiekį grupėje. Padalina daiktus į grupes po lygiai (po du, po tris). Supranta, kad prie daiktų pridedant po vienu jų skaičius grupėje didėja, o paimant po vienu -mažėja. Pradedama vartoti kelintinius skaitvardžius (pirmas, antras...). Matavimas Atpažįsta ir atrenka apskritos (skritulio), keturkampės (keturkampio), kvadratinės (kvadrato) formos daiktus, vienodo dydžio ar spalvos daiktus. Statydamas, konstruodamas, komponuodamas, grupuodamas pradeda atsižvelgti į daikto formų, dydį, spalvų. Labai skirtingus ir vienodus daiktus palygina pagal ilgį, storį, aukštį, masę ir pan. Dydžių skirtumams apibūdinti pradeda vartoti žodžius: didesnis -mažesnis, ilgesnis	Atsakydamas į klausimų „Kiek?“, vartoja žodžius „daug“, „vienas“, „nė vieno“. Randa dvi korteles, kuriose pavaizduota po tiek pat daiktų. Paveikslėlyje suranda trims meškiukams po puodynėlę medaus. Dėliojant dėlionę vis pasižiūri, ar kitas žaidėjas turi tiek pat detalių, kiek ir jis. Žaisdami vartoja sąvokas „pirmas“, „antras“ (pvz., sako: „Aš bėgsiu pirmas, tu bėgsi antras. Aš atėjau į darželį pirmas, o tu - po manęs!“). Paveikslėlyje randa visus vienos formos daiktus. Iš krūvelėje padėtų trijų spalvų kaladėlių pastato tris skirtingų spalvų bokštelių. Iš skritulio, kvadrato, trikampio formos popieriaus gabaliukų sukompnuoja įvairius daiktus (pvz., mašinų, namų ir pan.). Randa reikiamų dėlionės detalę; iš kaladėlių, molio, smėlio ir pan. padaro stebėto daikto modelį. Pridėdamas vienu šiaudelių prie kito, nustato, kuris šiaudelis iš trijų yra vidutinio dydžio ir jį padeda tarp trumpiausio ir ilgiausio. Paklaustas	Naudoti paveikslėlius, kuriuose pavaizduoti 1-3 daiktai ar dvi trys 1-3 daiktų grupės. Atkreipti dėmesį, koks daiktų skaičius grupėje, klausti „Kiek?“ „Ar daiktų yra po lygiai?“ ir pan. Žaisti su vaiku domino. Teatralizuoti daineles, pasakas, kuriose veikėjai ką nors dalijasi (pvz., meškučiai iš pasakos „Du godūs meškučiai“ gali dalytis iš popieriaus iškirptų sūrį). Mokyti apibūdinti erdvės objektus, nurodant į juos panašius iš kasdienės aplinkos ir vartojant tokius palyginimus kaip: „panašus į Rubiko kubų“, „apvalus kaip kamuolys“, „tokios pat formos kaip skardinė“ ir pan. Formuoti supratimą, kad figūros forma nepriklauso nuo jos spalvos ir dydžio (pvz., paprašyti atrinkti vienodos spalvos, bet skirtingos formos ar dydžio daiktus). Leisti vaikui manipuliuoti daiktais (juos vartyti, padėti šalia, uždėti ant, įdėti į ir pan.), stebėti

	-trumpesnis, storesnis -plonesnis, aukštesnis -žemesnis ir pan. Už save didesnius daiktus vadina dideliais, o mažesnius -mažais. Pradedama skirti dešinę ir kairę savo kūno puses, kūno priekį, nugarę. Nurodydamas kryptį (savo kūno atžvilgiu) vartoja žodžius: pirmyn -atgal, kairėn -dešinėn, aukštyn -žemyn. Paros dalis sieja su savo gyvenimo ritmu. Žino metų laikus ir būdingus jiems požymius.	apie kambario ilgį, išmatuoja jį žingsniais; išrikiuoja kamuolius nuo mažiausio iki didžiausio. Pasako, kad katinėlis yra mažesnis už šuniuką. Parodo, kur jo kūno priekis, nugarą. Paprašytas paeina tris žingsnius į priekį. Žino, kad naktį jis miega, dieną būna darželyje. Pasako, kad žiema ateis po to, kai nuo medžių nukris lapai.	kitus, kaip jie komponuoja įvairius daiktus, eksperimentuoti. Pasiūlyti žaisti lėgo. Prašyti palyginti kasdienėje aplinkoje pasitaikančių daiktų ilgį, aukštį, masę, storį, plotį ir t.t., juos dedant vieną prie kito, kilnojant. Formuoti supratimą, kad daikto (pvz., virvutės) ilgis, masė nesikeičia, daiktų (virvutę) suraičius ar sulenkus. Žaisti judrius žaidimus, kai reikia pasirinkti teisingą kryptį savo kūno atžvilgiu (pvz., žaidimas „Diena - naktis“, „Šilta - šalta“). Perprasti, kaip iš daiktų grupių lygybės padaryti nelygybę, o iš nelygybės – lygybę, atimant arba pridėdant vieną daiktą. Skaičiuoti, vartojant kiekinius skaitvardžius: skaičiuoti daiktus iki 5; sąmoningai sudaryti skaičių eilę. Pažinti skaitmenis nuo 0 iki 5. Spręsti loginius galvosūkius. Suvokti kiekio pastovumą: įvairiai manipuliuoti vienos grupės daiktais, suvokiant, kad nuo to elementų kiekis nekinta. Suvokti, kad kiekis nepriklauso nuo daiktų didumo, tarpo tarp jų ir išdėstymo tvarkos. Suvokti, kad kiekis nepriklauso nuo skaičiuojamų objektų prigimties. Suvokti, kad kiekis nepriklauso nuo skaičiavimo krypties. Kalbėtis apie tai, ką vaikas kasdien

			daro ryte, dieną, vakare, naktį. Vaikščiojant gamtoje, atkreipti dėmesį į metų laikams būdingus požymius
5	Skaičiavimas Supranta, kad daiktų skaičius nepriklauso nuo daiktų formos, dydžio ir kitų savybių bei jų padėties erdvėje. Skaičiuoja bent iki 5. Dėliodamas kelis daiktus, sugeba atsakyti klausimus: „Kiek iš viso?“ „Kiek daugiau?“ „Kiek mažiau?“ Pastebi, kaip sudaryta daiktų (elementų) seka, geba pratęsti jų 1-2 daiktais (elementais). Pratęsdamas pasikartojančių daiktų (elementų) seką, nebūtinai laikosi tos pačios sudarymo logikos (pvz., iš pradžių gali imti daiktus (elementus) pagal vienų požymį, vėliau - pagal kitę). Skiria kelintinius skaitvardžius. Matavimas Skiria trikampę, stačiakampę formas. Randa mažai besiskiriančius daiktus. Kalbėdamas apie spalvų, vartoja žodžius „vienos spalvos“, „dvispalvis“. Grupuoja, komponuoja daiktus, atsižvelgdamas į jų spalvų, formų arba dydį. Palygindamas daiktų dydžius, naudojami sąlyginiai matu (trečiu daiktu). Kalbėdamas apie atstumų, daiktų ilgį, plotį, aukštį, storį, masę, vartoja žodžius: ilgesnis - trumpesnis, siauresnis - platesnis, aukštesnis - žemesnis,	Suskaičiuoja, kurių paukščių paveikslėlyje yra daugiau: skrendančių į kairę ar į dešinę. Paima prašomų (reikiamų) kortelių skaičių. Skaičiuodamas ir vedžiodamas pirštu įsitikina, ar žaidimo pradžioje visi žaidėjai paėmė po tiek pat kortelių. Geba žodžiais paaiškinti, ką reikėtų daryti, kad visi turėtų po lygiai. Nuspalvina dryžiukais paveikslėlyje pavaizduotų zebų. Serviuoja stalų. Suveda pakaitomis dviejų spalvų karoliukus. Paeiliui dėlioja trikampius ir kvadratus. Išklauses pasakos, kurioje du- trys veikėjai paeiliui ką nors atlieka, geba atsakyti į tokius klausimus, kaip: „Ką atsakė trečiasis veikėjas?“, „Kas atėjo pirmas?“ Žaisdamas daiktų loto, randa reikiamos spalvos kortelę. Nuspalvina trikampius viena, o stačiakampius - kita spalva. Serviuoja stalų. Surikiuoja vaikus nuo mažiausio iki didžiausio. Balsu samprotauja, kad tėtis yra aukštesnis už vaikų, du obuoliai yra beveik tokios pat masės (tiek pat sveria) ir pan. „Rašo“ laišką Kalėdų seneliui iš kairės į dešinę ir iš viršaus į apačią. Paprašytas paima priešais save esantį daiktą, palenda po stalu, įropoja į kalniuką, užlipa ant suoliuko.	Prieš pradėdant žaisti stalo žaidimų, paklausti vaikų, ar visi žaidėjai paėmė reikiamų kortelių skaičių. Skatinti vaikus ne veiksmu, o žodžiu pasakyti, kaip turėtų pasielgti ne tokį kortelių skaičių paėmęs žaidėjas, vartojant tokius posakius, kaip „atiduok man“, „paimk iš manęs“, „padėk į šoną“, „paimk dar“ ir pan. Pasiūlyti vaikui dalyvauti žaidimuose, kuriuose kas nors skaičiuojama, kartojami du trys skirtingi judesiai ar garsų elementai, kur vaikas turėtų keisti savo ar daikto padėtį erdvėje ar daryti ką nors tam tikra seka (pvz., žaidimai „Trečias bėga“, „Daryk taip, kaip Jonelis daro“; žaidimas, kai nutilus muzikai ar suplojus kaskart pasakoma, kaip kitaip vaikai turi pasielgti: susigrupuoti - sustoti po du, susėsti į du ratukus, parodyti 4 pirštukus ir pan.). Kalbėtis su vaikais apie tai, kiek veikėjų buvo pasakoje, kokia buvo įvykių pasakoje eilė, ką darė pirmasis, antrasis ir t. t. veikėjai (pvz., pasaka „Trys paršiukai“, „Mergaitė ir lokys“, „Pagrandukas“). Žaisti stalo žaidimus. Karpyti, paišyti, spalvinti trikampius, stačiakampius. Iš įvairių formų detalių ar piešiant

	lengvesnis - sunkesnis. Supranta, ką reiškia sudėlioti nuo mažiausio iki didžiausio ir atvirkščiai. Supranta, kad knygos skaitomos iš kairės į dešinę ir iš viršaus į apačią. Juda nurodyta kryptimi. Skiria ir žodžiais išreiškia erdvinis daikto santykius su savimi: priešais mane, už manęs, šalia manęs, mano kairėje ir pan. Pradedama suvokti praeitį, dabartį, ateitį. Skiria sąvokas šiandien, vakar, rytoj.	Pasakodamas, ką veikė vakar, kalba būtuojų laiku, o ką veiks rytoj - būsimuoju laiku.	(spalvinant) figūras kurti aplikacijas, ornamentus, šventinę atributikų, įvairius daiktus, kuriais galima papuošti aplinką. Skatinti vaikų naudoti sąlyginį matą (trečią daiktą) daiktų dydžiams palyginti (pvz., matuoti pėdomis, žingsniais). Kaupti tvermės dėsniumi suvokti reikalingų patyrimų (pvz., plastilino gabaliukui suteikti vis kitų formų). Kartu skaityti knygeles, „rašyti“ laiškus. Žaisti judrius žaidimus, kuriuose vaikams tenka vartoti vietą ir padėti nusakančius įvairius žodžius (pvz., žaidimas „Lobio ieškojimas“). Domėtis, ką vaikai veikė vakar, kalbėtis apie tai, kas bus rytoj. Žaisti žaidimus, padedančius suvokti laiko trukmę (pvz., auklėtojai garsiai skaičiuojant iki 10, vaikai turi sustoti į ratą).
6	Skaičiavimas Susieja daiktų (realių ar pavaizduotų) kiekį su atitinkamu daiktų skaičių žyminčiu simboliu. Skaičiuoja bent iki 10. Palygina mažai daiktų turinčias grupes pagal kiekį. Supranta ir vartoja žodžius: daugiau (mažiau) vienu, dviem, po lygiai, pusiau, į 2 dalis, į 4 dalis. Atpažįsta, atkuria, pratęsia, sukuria skirtingų garsų, dydžių, formų, spalvų sekas su 2-3 pasikartojančiais elementais.	Suskaičiuoja, kiek daiktų yra vienoje ir dviejose daiktų grupėse, kiek jų liks, jei kelis paimsime. Pavaizduoja, sukomplektuoja, atrenka prašomą (užrašytą) objektų skaičių. Pasako, kuriame iš dviejų rinkinių yra daugiau (mažiau) elementų. Objektų kiekį nuo 0 iki 10 susieja su atitinkamu skaičiaus simboliu. Naudodamasis abiejų rankų pirštais parodo, koks skaičius yra užrašytas. Randa garsų, judesių, spalvų ir kt. sekoje pasikartojančius elementus ir pratęsia seką dviem trimis elementais. Piešia smulkius ornamentus iš kairės į dešinę.	Skatinti vaiko norą sužinoti, pažinti, kuo daugiau išmokti. Leisti pasirinkti vaikui įdomius ir suprantamus stalo žaidimus, dalomąją medžiagą, taip pat veiklą, kurioje dalyvaudamas jis galėtų lavinti savo mąstymo ir skaičiavimo įgūdžius, formuoti svarbius tolimesniam matematikos mokymuisi vaizdinius. Skatinti vaiką aiškinti kitiems savo mintis, idėjas apie atliekamus skaičiavimus. Kalbėdamas vaikas geriau pajunta skirtumą tarp to, ką jis mano, ir to, ką jis

	Matavimas Skiria plokštumos ir erdvės figūras: skritulį ir rutulį, kvadratą ir kubą. Klasifikuoja daiktus pagal dydį, formą arba spalvą. Matuodamas atstumą, ilgį, tūrį, masę, naudojami vienu ar keliais sąlyginiais matais (savo pėda, sprindžiu, trečiu daiktu). Atranda, kad į skirtingos formos daiktus galima sutalpinti tą patį skystų ar burių medžiagų (vandens, smėlio ir kt.) kiekį. Lygindamas dydžius, vartoja jų skirtumo didumą pabrėžiančius žodžius (šiek tiek didesnis, truputį mažesnis, didžiausias, mažiausias ir kt.) Apibūdina daiktų vietą ir padėtį kitų daiktų ar vienas kito atžvilgiu, sakydamas: į kairę - į dešinę, aukščiau - žemiau, virš - po; šalia, greta, viduryje, tarp, priešais, prie, prieš, paskui, šalia vienas kito, už, prieš, tarp, viduje, išorėje ir kt. Žino, jog gamtoje esama įvairios trukmės pasikartojančių ciklų (kartojasi savaitės dienos, metų laikai ir pan.).	Pasako, kad mamos karoliai suverti iš rutuliukų, langas yra stačiakampio formos, saulė - apvali. Atrenka vienodas lėgo detales. Randa daiktą, kuris dydžiu, forma arba spalva skiriasi nuo kitų padėtų ar pavaizduotų daiktų. Norėdamas sužinoti, kuriai lazdelei -ilgai ir plonai ar trumpai ir storai -buvo sunaudota daugiau plastilino, abi lazdeles ar vieną jų transformuoja į formą, kuri leistų jas kaip nors palyginti. Pasiūlo būdą atstumui išmatuoti. Keičia judėjimo kryptį pagal žodinį nurodymą arba simbolius (pvz., randa kelią, kai maršrutas žymimas rodyklėmis). Sudaro maršruto planą. Papasakoja, kaip daiktai išsidėstę nuotraukoje. Žino savaitės trukmę, jos dienų seką; apibūdina metų laikus pagal pokyčius gamtoje, atliekamus darbus; pasako, ką galima nuveikti per minutę, 10 minučių, dieną, savaitę, metus.	sako (tai labai svarbu vystantis vaiko mąstymui). Sudėties: suprasti ir vartoti terminus: vieną, du pridėti, padėti atgal, ten kur buvo, vienu, dviem, daugiau, kartu su... Atimties: suprasti ir vartoti terminus: vieną, du atimti, imti atgal, netekti, vienu, dviem, mažiau, be vieno, dviejų... Dalybos: suprasti ir vartoti terminus: dalyti, suskaidyti į 2,3,4 lygias dalis; pusė, trečdalis... Mokyti vaiką kuo įvairesnėse aplinkose pastebėti įvairius sekų sudarymo būdus ir pasiūlyti kuo įvairesnės veiklos, kuria vaikas galėtų išbandyti matytus ir paties sugalvotus sekų sudarymo būdus. Skatinti vaiką aplinkoje ieškoti daiktų ir jų dalių, savo forma primenančių pažįstamas, matytas geometrines figūras. Matuoti pėdomis, sprindžiais, piršto storiu, lazdele ir pan. Pasiūlyti veiklą, formuojančią supratimą apie tvermės dėsnį (pvz., sudaryti sąlygas eksperimentuojant atrasti, kad toks pat medžiagos ar produkto kiekis gali būti supakuotas skirtingų formų pakuotėse). Sudaryti sąlygas atrasti, kad skirtingos formos daiktai gali būti tos pačios talpos ar masės. Siūlyti žaidimus, veiklą, kurioje dalyvaudamas vaikas įgytų supratimą apie ilgį, tūrio, masės matavimo priemones ir

			būdus. Formuoti ir plėsti vaiko žodyną, reikalingą dalinantis idėjomis apie daiktų dydžių santykius („šiek tiek didesnis“, „truputį mažesnis“, „didžiausias“, „mažiausias“ ir kt.). Pasiūlyti veiklą, kurioje aktyviai dalyvaudamas vaikas galėtų plėsti žodyną, reikalingą judėjimo kryptį, daiktų vietai nusakyti. Žaisti žaidimus su smėlio laikrodžiu, žadintuvu. Atkreipti vaiko dėmesį į tai, ką galima nuveikti per minutę, 10 minučių, dieną, savaitę. Skatinti dažniau vartoti savaitės dienų pavadinimus. Kalbėtis apie metų laikų kaitą, įvairiu metų laiku atliekamus darbus.

6. APLINKOS PAŽINIMAS.

Gilus aplinkos pažinimas susideda iš:

- domėjimosi socialine, kultūrine, gamtine aplinka, noro ją tyrinėti ir pažinti;
- pagarbos gamtai ir gyvybei, žmonių sukurtai aplinkai, tolerancijos įvairių kultūrų, lyties, socialinių ir amžiaus grupių žmonėms;
- gebėjimo mąstyti, samprotauti, remiantis informacija, spręsti problemas, nusakyti pasaulį kalba, vaizdais, simboliais ir kitomis priemonėmis;
- žinių apie aplinką, jos raidą, aplinkos pažinimo būdų, savo šeimos, savęs, kaip bendruomenės nario, suvokimo, savo teisių bei pareigų žinojimo;
- aplinkos pažinimo būdų žinojimo bei supratimo, gebėjimo pritaikymo žinias.

Vertybinė nuostata. Nori pažinti ir suprasti save ir aplinkinį pasaulį, džiaugiasi sužinojęs nors nauja.			
Esminis gebėjimas. Įvardija ir bando paaiškinti socialinius bei gamtos reiškinius, apibūdinti save, savo gyvenamąją vietą, šeimą, kaimynus, gyvosios ir negyvosios gamtos objektus, domisi technika ir noriai mokosi ja naudotis.			
PASIEKIMŲ ŽINGSN	VAIKO PASIEKIMAI	VAIKŲ VEIKLOS IR VEIKSMŲ PAVYZDŽIAI	UGDYMO GAIRĖS

IAI			
2	Stebi ir atpažįsta artimiausią savo aplinką, orientuojasi joje. Pažįsta ir pavadina kai kuriuos gyvūnus, žmones, daiktus, jų atvaizdus. Žino kai kurių daiktų paskirtį ir jais naudojami (šukos, šaukštas, nosinaitė).	Stebi ir atpažįsta artimiausią savo aplinką, orientuojasi joje. Pažįsta ir pavadina kai kuriuos gyvūnus, žmones, daiktus, jų atvaizdus. Žino kai kurių daiktų paskirtį ir jais naudojami (šukos, šaukštas, nosinaitė).	Skatinti vaikus išbandyti daiktus kaip įrankius, juos pavadinti. Parodyti, kaip tai daryti, įvardyti, kas daroma, taip mokant pavadinti veiksmą. Skatinti vaikus ir jiems padėti pavadinti įvairius daiktus, galvoti ir kalbėti apie tai, ką jie daro su žaislais ar daiktais. Inicijuoti klausimus apie tai, kodėl kas nors vyksta, atsitinka, ir atsakyti į juos. Sudaryti galimybę tyrinėti, kaip dviejų ir trijų dimensijų daiktai tinka vienas prie kito, pvz., dėlionės, kaladėlės. Suteikti progą dalyvauti prižiūrint tam tinkamus augalus, gyvūnėlius. Pratinami plautis rankas, naudotis dantų šepetuku ir pan.
3	Atpažįsta ir pavadina vis daugiau artimiausioje aplinkoje esančių augalų (sodo, daržo, lauko), gyvūnų, daiktų, domisi jais. Skiria atskirus gamtos reiškinius. Orientuojasi savo grupės, darželio, namų aplinkoje. Pasako savo ir savo šeimos narių vardus. Dalyvauja prižiūrint augalus ar gyvūnus.	Kalbėdami taisyklingai pavadina kai kuriuos dažniau sutinkamus augalus ar gyvūnus, savo kūno dalis. Atkreipia dėmesį į nematytus daiktus, klausinėja, kaip vadinasi, kas tai yra, ar galima pasiimti ir pan. Pasako, kai šalta ar šilta. Padeda prižiūrėti naminius augalus ar gyvūnus, klausia, ką jie mėgsta, kodėl, kitaip rodo susidomėjimą. Džiaugiasi pamatę savo pažįstamą aplinką (darželį, namą, kuriame gyvena), orientuojasi darželyje. Vardija šeimos narius, pasako savo vardą ir pavardę, parodo ir pasako, kiek turi metų.	Skatinti vaikus stebėti ir pavadinti augalus ir gyvūnus, esančius artimiausioje aplinkoje, patalpose ir išėjus į lauką, rodyti paveikslėlius skatinant apie juos kalbėti. Sudaryti galimybę prisidėti prižiūrint kambarinį augalą, naminį gyvūnėlį. Skatinti kalbėti apie tai, ką gyvūnėlis ėda, kokius vaikus veda, ko reikia augalui, kad jis augtų ir pan. Padėti vaikams, tačiau netrukdyti išsakyti savo supratimą. Mokyti savo kūno dalių pavadinimų, aptarti jų paskirtį ir priežiūrą. Rodyti kiekvienam vaikui, kad juo rūpinamasi, bendrauti su kiekvienu vaiko

			artimaisiais.
4	Pažįsta gyvenamosios vietovės objektus (namai, automobiliai, keliai, parduotuvės ir pan.). Pasako miesto, gatvės, kurioje gyvena, pavadinimus, savo vardą ir pavardę. Pastebi pasikeitimus savo aplinkoje. Pastebi ir nusako aiškiausiai pastebimus gyvūnų ir augalų požymius. Atpažįsta gamtoje ar paveikluose dažniausiai sutinkamus gyvūnus, medžius, gėles, daržoves, grybus, pasako jų pavadinimus. Pasako metų laikų pavadinimus ir būdingus jiems požymius, skiria daugiau gamtos reiškinių (rūkas, pūga, šlapdriba).	Pastebi gyvūnus, jų išskirtinius bruožus (kailis, uodega, nagai, spalva ir pan.), klausia vardo, ką valgo ir pan. Bando paliesti augalo lapus, medžio žievę, pauostyti žiedą, paragauti. Stebi, kas atsitiks judinant daiktus (pučiant, traukiant, stumiant, sukant, supant, skandinant). Tyrinėja medžiagų savybes: sušlapina, plėšia, minko ir pan. Žiūri filmus apie gamtą, gyvūnus, paveikslėlius knygoje, nuotraukas, patys aiškina, ką mato, klausia.	Sudaryti galimybę stebėti augalus ir gyvūnus gamtoje ir namų (ūkio) aplinkoje, žiūrėti paveikslėlius ir klausyti skaitymo apie naminius ir laukinius gyvūnus, patiems dalyvauti juos prižiūrint. Skatinti vaikus kalbėti apie stebimų gyvūnų ar augalų kūno dalis, išvaizdą, apie tai, ko jiems reikia, kad augtų, kaip juos saugoti, prižiūrėti. Paaiškinti, kad ne visus augalus galima ragauti, yra nuodingų arba dilginančių. Skatinti stebėti dienos orus, metų laiką ir gamtos pokyčius, kurie tuo metu vyksta. Sudaryti galimybę ne tik apie tai kalbėti, bet ir pavaizduoti piešiniu, vaidinimu, dainele, surasti paveikslus knygoje ir kt. Sudaryti galimybę tyrinėti, kaip daiktai juda ir kaip juos pajudinti, pvz., pučiant, traukiant, stumiant, sukant, supant, skandinant.
	Atpažįsta ir įvardija ne tik naminius, bet ir kai kuriuos laukinius gyvūnus. Samprotauja apie naminių ir laukinių gyvūnų gyvenimo skirtumus. Skiria daržoves, vaisius, uogas, nusako, kaip naudoti maistui. Domisi dangaus kūnais, gamtos reiškiniais, kurių negali pamatyti (pvz., ugnikalnių išsiveržimas, žemės drebėjimas, smėlio audra). Pasakoja apie savo šeimą, jos buitį,	Tyrinėdami gamtoje stengiasi elgtis atsargiai. Domisi gyvūnų jaunikliais, jų panašumu į tėvus, elgsena. Sako, kad nori turėti globotinį. Mėgsta išvykas į gamtą, muziejų, ūkį ar į tėvų darbovietes. Išvykose rodo susidomėjimą, stengiasi nepamiršti atlikti mažas užduotis, aktyviai dalyvauja aptariant, ką patyrė, išsiaiškino. Ne tik dalyvauja pokalbiuose apie orą, stebi metų laikų kaitos požymius, bet klausia apie mums neįprastus gamtos reiškinius, katastrofas,	Organizuoti vaikų išvykas į gamtą (gyvūnai, augalai, grybai, jų požymiai, poreikiai), muziejus (daiktai ir jų istorija), ūkius (naminių gyvūnų priežiūra, kultūrinių augalų auginimas), Atkreipti dėmesį į gyvūnus, supančius žmogų, pažinti jų gyvenimo sąlygų įvairovę: naminiai gyvūnai, auginami kaimo sąlygomis, gyvūnai, auginami namuose, bei laukiniai gyvūnai, gyvenantys miške, pievoje, sode, parke, upelyje, tvenkinyje, ore. Patirti, kuo gyvūnai panašūs ir kuo skiriasi: gyvūnų kūno sandara, judėjimo įvairovė

5	tradicijas. Moka papasakoti apie savo gimtajį miestą ar gyvenvietę. Pasako savo gatvės pavadinimą. Įvardija kelis žinomus gimtojo miesto objektus. Gali savarankiškai nueiti į darželio salę, biblioteką, valgyklą ar, pvz., dailės studiją. Atranda buities prietaisų, skaitmeninių technologijų panaudojimo galimybes, noriai mokosi jais naudotis.	kurios vyksta pasaulyje. Dalyvauja mažos grupelės veikloje, dalijasi žaislais, pareigomis, idėjomis, tariasi dėl jų įgyvendinimo. Naudojasi skaitmeninėmis priemonėmis, susiranda norimus žaidimus, muziką, nesudėtingą vaizdinę informaciją. Kalba apie tai, kuo bus suaugę. Stebėdami fotografijas, aiškinasi, kuo panašūs į savo artimuosius.	(eina, šliaužia, skrenda, plaukia ir pan.), maitinimasis, gyvūnų „kalba“ (loja, cypsi, kniaukia ir pan.); elementariai apibendrinti, jungti į tam tikras grupes. Suprasti, kad gyvūnai įvairiai prisitaiko prie savo aplinkos: susiranda sau tinkamo maisto, įsirengia ir susiranda įvairius „namus“, slepiasi nuo priešų. Pažinti jų gyvenimo sąlygų įvairovę, prisitaikymą prie metų laikų kaitos: išskrenda į šiltuosius kraštus, užmiega žiemos miegu, prisitaiko prie žiemos sąlygų. Pajusti žmogaus ryšį su gyvūnija. Suprasti, kuo naudingi žmogui gyvūnai: jie mus džiugina, maitina: karvė duoda pieną, vištos deda kiaušinius, mes valgome žuvis, mėsą, kerpame avių vilną, bitės neša medų. Suprasti, jog kai kurie gyvūnai gali būti pavojingi žmogui. Padėti vaikams sudėlioti parodėlę grupėje iš rastų įdomių daiktų, gamtinės medžiagos (akmenukai, plunksnos, sėklos, lapai ir t. t.), piešinių, paveikslukų, bukletukų ir pan. Parsineštą gamtinę medžiagą galima mokytis grupuoti pagal požymius. Vaikams sukurti situacijas aiškintis (ragauti), kaip daržovės, vaisiai, uogos vartojami maistui, kuo jie naudingi, diskutuoti apie tai, kuriuos jie mėgsta ir kurių - nelabai. Vaikams suteikti progą išbandyti

			techniką, kuri padeda tyrinėti judėjimą, pvz., ratai, skridiniai, magnetai, sūpynės. Skatinti domėtis šeimos tradicijomis ir apie jas kalbėti. Parodyti, kad ir darželyje laikomasi tradicijų, švenčiamos šventės. Įtraukti į pasiruošimą joms visus vaikus, sudaryti jiems sąlygas dalyvauti, klausytis vaikų idėjų ir padėti jas įgyvendinti, stengtis, kad tai būtų tikra šventė, o ne koncertinis pasirodymas.
6	Pastebi aiškiai matomus skirtumus ir panašumus tarp gyvūnų ir augalų. Samprotauja apie tai, kur gyvena, kuo minta naminiai ir laukiniai gyvūnai. Moka prižiūrėti kambarinius augalus, daržoves, stebi jų augimą. Papasakoja apie naminių gyvūnų naudą žmonėms ir augalų naudojimą maistui. Pradeda suprasti Žemės, Saulės, Mėnulio ir kitų dangaus kūnų ryšius. Pasako tėvų profesijas, įvardija savo giminaičius, žino savo namų adresą. Pasako savo šalies ir sostinės pavadinimą. Skiria ir pavadina suaugusiųjų profesijas, darbus ir buitį palengvinančią techniką (prietaisai, transportas, įrenginiai). Samprotauja apie tai, kad gamindami daiktus žmonės įdeda daug darbo, kokių savybių žmogui reikia darbe, kokios yra profesijos. Domisi, kokie daiktai buvo naudojami seniau, kaip jie pasikeitė.	Skirsto gyvūnus ir augalus pagal aiškiai matomus išorinius požymius (pvz., kūno dangą, galūnių, snapo, lapų, žiedų, kamienų formą, spalvą). Kalba apie tai, kur gyvena laukiniai ir naminiai gyvūnai (tvartas, miškas, zoologijos sodas, vanduo). Mėgsta ruošti daržovių, vaisių salotas. Moka nusakyti daikto pagaminimo seką (pvz., iš avių gaunama vilna, verpiami siūlai, mezgamos pirštinės). Klausinėja apie dangaus kūnus, ieško informacijos apie juos knygoje, internete. Rūšiuoja atliekas, žino šiukšlių konteinerių spalvas, skiria, kokios atliekos į kurį metamos. Pasakoja, kur dirba tėveliai, apie giminę, šeimos šventes. Randa žemėlapyje gimtąjį miestą, kur gyvena seneliai, pusseserė ar pusbrolis. Moka parodyti žemėlapyje Lietuvą, Vilnių, savo miestą ar rajono centrą, pažįsta Lietuvos vėliavą, herbą. Noriai išbando senovinius daiktus (pvz.,	Sudaryti vaikams galimybes pažinti gamtinę ir socialinę aplinką stebint artimiausius objektus, t. y. kraštovaizdžius, augalus, gyvūnus, statinius, paminklus ir kt. Organizuoti netolimas išvykas. Pagal galimybes keliauti pėsčiomis ir autobusais. Kartu su vaikais atlikti ne-sudėtingus bandymus, pvz., tirpinti medžiagas, daiginti sėklas, išardyti nebereikalingus prietaisus ir pan. Siūlyti vaikams tyrinėti žemėlapius, gaublį. Supažindinti su giminės medžiu. Ekskursijos į tėvelių darbo vietas. Kviesti tėvelius papasakoti apie savo profesiją. Turėti grupėje kampelį su Lietuvos atributika. Pagal galimybes supažindinti vaikus su senoviniais rakandais, leisti juos išbandyti, lyginti juos su dabartine technika. Švęsti tradicines šventes.

	Papasakoja apie tradicines šventes. Pradedama jausti prierašumą prie artimiausios gamtinės aplinkos, dalyvauja ją prižiūrint ir puošiant, suvokia savo vietą joje, pažįsta ir įvardija gyvenamosios vietovės objektus (upę, kalvą, mišką ir pan.), gyvūnus ir augalus. Rodo pagarbą gyvajai ir ne-gyvajai aplinkai ir besiformuojančią atsakomybę už jos išsaugojimą. Mokosi rūšiuoti atliekas.	lygina kočėlu, muša sviestą ir kt.). Moka palyginti ir įvardyti dabartinės buities technikos pranašumus. Žino tradicines šventes, noriai joms ruošiasi.	Naudoti vaizdo įrašus apie Respublikoje švenčiamas tradicines šventes (pvz., Užgavėnės Rumšiškėse, žirgų lenktynės Dusetose ir kt.) fotoalbumus apie gamtą, kalbėtis apie tai, ką juose pamatė. Skirti užduoteles vaikui stebėti žvaigždes žiemą ryte einant į darželį ir pasakoti. Stebėti su vaikais įvairius gamtos reiškinius. Supažindinti su atliekų panaudojimo galimybėmis ir siūlyti daryti įvairius darbelius iš jų. Siūlyti stalo žaidimų, įvairių lotų. Siūlyti vartyti žurnalus.

II. KOMUNIKAVIMO KOMPETENCIJA

1. Sakytinė kalba.
2. Rašytinė kalba.

1. SAKY TINĖ KALBA.

<i>Vertybinė nuostata.</i> Nusiteikęs išklaudyti kitą ir išreikšti save bei savo patirtį kalba.			
<i>Esminis gebėjimas.</i> Klausosi ir supranta kitų kalbėjimą, kalba su suaugusiais ir vaikais, natūraliai, laisvai išreikšdamas savo išgyvenimus, patirtį, mintis, intuityviai junta kalbos grožį.			
PASIEKIMŲ ŽINGSNIAI	VAIKO PASIEKIMAI	VAIKŲ VEIKLOS IR VEIKSMŲ PAVYZDŽIAI	UGDYMO GAIRĖS
	Klausymas Klausosi ir kalba, mimika, gestais reaguoja į suaugusiųjų ir vaikų kalbėjimą. Supranta vaikų ir suaugusiųjų kalbą apie artimiausios aplinkos objektus, reiškinius,	Mimika, gestais, trumpais žodeliais atsako į suaugusiojo klausimus, prašymus. Mimika, gestais, kalba reaguoja į vaikų kalbą. Kūno judesiais, garsais, trumpais žodeliais	Nuolat kalbėti apie artimiausios aplinkos daiktus, reiškinius, santykius, tų patį dalykų nusakyti kuo įvairesniais žodžiais. Taisyklingai vadinti su juo

2	santykius, nesudėtingus trumpus tekstukus: žaidimus, eilėraštkus, pasakas, pasakojimus, su dienvtarke susijusius paaiškinimus, prašymus, paprastus klausimus. Supranta ir greitai mokosi paprastų naujų žodžių. Išklauso ir supranta du vienas po kito išsakomus prašymus, kvietimus. Kalbėjimas Noriai dalyvauja pokalbiuose. Mėgdžiojimu, žodelių pakartojimais, veiksmis, mimika ir pantomimika dalyvauja paprastuose žodiniuose žaidimuose. Dviejų trijų žodžių sakiniiais kalba apie tai, ką mato ir girdi, kas atsitiko, ko nori. Suaugusiojo padedamas kartoja girdėtus trumpus kūrinėlius.	atliepia jam skaitomų trumpų tekstukų. Teigiamai arba neigiamai reaguoja į prašymus, siūlymus. Auklėtojai pasiteiravus, kur jo šuniukas, paskatinus surasti šuniukų, mažylis ieško šuniuko pats sau sakydamas: „Kūauau? Nė auau“. Auklėtoja myluodama vaiką sako: -Mylu mylu, spūst spūst. Prie širdelės glust glust. Vaikas atkartoja atskirus žodelius: -Mylu mylu. Vaikas, matydamas, kaip ploja rankomis mergaitė, sako: „Mergaitė va teipdajo“. Išgirdęs deklamuojamą eilėraštką: „Ciku caku, tu ku tu ku, Daug lietučio sviedinukų“, kartoja: „Tiku te ku, tiuku tiuku, Deuk letutio pedinukų“.	bendraujančius suaugusiuosius, įvardyti kūno dalis, aplinkoje esančius daiktus ir žaislus. Skatinti vaiko klausinėjimų. Kalbant su vaiku sudaryti ryšį tarp daikto ir žodžio, veiksmo, judesio ir žodžio. Sutapatinti žodžio tarimų su daikto ar veiksmo rodymu. Kasdien raiškiai deklamuoti, pasakoti trumpus tekstukus. Palaikyti vaiko norų tarti, kartoti žodžius. Pastebėti, kuo vaikas domisi, į ką žiūri, ką rodo, ko klausia, ką bando pasakyti, išreikšti. Paskatinti vaiką kalbėti jam padedant pasakyti žodžius. Skatinti vaiką kartoti dainelių, eilėraštkų, žaidimų, pasakėlių tekstų garsus, žodžius, frazes, juos papildant kūno kalba. Žaisti su vaiku žaidimus, kurių metu vaikui reikėtų šokinėti, pliaukšėti delnais, šokti.
	Klausymas Klausosi skaitomų ir pasakojamų kūrinėlių, naujų žodžių. Išklauso, supranta ir reaguoja j kelis vienas paskui kitų sekančius prašymus, siūlymus, patarimus.	Mėgsta klausytis jau žinomų kūrinėlių, suklūsta išgirdęs jau girdėtų pasakojimų, aiškinasi nesuprastų žodį. Auklėtoja: -Sauliuk, tavo batų raišteliai atsirišę. -Mano batadizūkai? - pasitikslina vaikas. Auklėtoja: -Lukai, dabar čiuoši tu. Po tavęs čiuoš Simas. Simas teiraujas:	Skaityti ir pasakoti vaikams apie kitus vaikus, artimiausios aplinkos gyvūnėlius, vaikams skirtų televizijos laidų veikėjus, siejant tai su jo gyvenimiška patirtimi. Skaityti atsižvelgiant į kūrinį - garsiai arba tyliai, greitai arba lėtai, perteikiant teksto emocijas. Kalbėjimą su vaiku nuolat įvairinti naujais žodžiais, nusakančiais artimiausią aplinką. Mokyti suprasti suaugusiojo prašymus.

3	Kalbėjimas 3-4 žodžių sakiniais kalba ir klausinėja apie save, savo norus, poreikius, išgyvenimus. Pradedama mėgdžioti suaugusiųjų kalbėsenų. Sako „ačiū“, „prašau“. Kalba ir klausinėja apie tai, ką matė ir girdėjo, apie aplinkos objektus, jų savybes, įvykius, net jei jų dabar ir nemato. Domisi laidomis, animaciniais filmais vaikams, kalba apie juos. Vienu ar keliais žodžiais atsako į elementarius klausimus. Kalba kelių žodžių sakiniais, žodžius derina pagal giminę, skaičių, linksnį. Kartu su suaugusiuoju deklamuoja eilėraštkus, užbaigia žinomas pasakas, eilėraštkius.	-Dabai Lukas cios? As paskui? Asdabalnoliuciosi. Vaikas sako: „Žiūrėk, kaip aš vairuoju. Aš geras vairuotojas. Kai užaugsiu, pirsxiu mašinų. Bus didelė ir graži“. Vaikas kalba: Nu, parduotuvėj didelėj tai yra įėjimas toks... Va čia... Kur sukasi durys... Gestikuliuoja rankomis, rodydamas, kaip sukasi. Vaikas komentuoja filmuką „Traukinukas iš ramunių pievos“: -Traukinukas labai linksmas, jam patinka gėlės. Jo dainelė graži. Auklėtoja: -Gale lauko kamarėlė, Itaitaitata, Stovi pieno puodynėlė Itaitaitata. Vaikas: -Maitata, ma citata.	Skatinti vaiką nuolat pasakoti apie save, savo norus, rūpesčius, šeimos narius. Kalbinėmis užduotimis keliant klausimus: „Koks?“ „Kodėl?“ „Kur?“ „Kaip?“ skatinti vaiką nusakyti aplinkos reiškinių savybes, ieškoti įvykių priežasčių ir pasekmių, pasakoti apie tai, kas vyksta ar vyko aplink vaiką. Kalbant skatinti vaiką vartoti mandagumo žodelius. Įvairiose bendravimo situacijose nuolat klausinėti vaiko apie jį patį, apie tai, ką jis veikia, ko nori, ką mėgsta, skatinti apie tai pasakoti. Skatinti vaiko kalbėjimą, pateikiant taisyklingo kalbėjimo modelius. Deklamuoti eilėraštkus, užbaigti žinomų pasakų, eilėraštkų frazes. Kartu su vaiku žiūrint vaikiškus filmukus, skatinti jį pasakoti apie tai, ką matė ir girdėjo žodžiais ir gestais. Kartoti girdėtus eilėraštkus, dainuoti daineles, žaisti žaidimus.
	Klausymas Klausosi aplinkinių pokalbių, sekamų, pasakojamų, skaitomų, deklamuojamų kūrinių literatūrine kalba, tarmiškai. Pradedama išklaudyti, suprasti ir reaguoti į tai, ką jam sako, aiškina suaugusysis ar vaikas. Stengiasi suprasti kita kalba kalbančių vaikų norus, pasiūlymus.	Domisi aplinkinių pokalbiais, pasakojimais - „viską girdi“. Vaikas išklauso draugą ir reaguoja į jo kalbą. Andrius kalba Samantai: -Mano tai didžiulis paukštis bus. Iš to kartono padarysiu. Juo net žmogus galės skraidyti. Prie uodegos priklijuosiu daug siūlų. Kad gražu būtų. Samanta: -Nesąmonė. Nepakels jis to žmogaus!	Skaityti vaikui tekstus ne tik literatūrine kalba, bet ir tarmiškai. Atkreipti vaiko dėmesį į kita kalba kalbančius aplinkinius. ❖

4	Kalbėjimas Kalba pats sau, kalba kitam, klausinėja, užkalbina, prašo, pašaukia, kartais laikydamasis elementarių kalbinio etiketo normų. Kalba, pasakoja apie tai, ką jaučia ir jautė, veikia ir veikė. Žaidžia garsais ir žodžiais, kuria naujus žodžius. Kalba, pasakoja apie tai, ką mato ir matė, girdi ir girdėjo, ką sužinojo, suprato, vartodamas elementarius terminus, girdėtus naujus žodžius. Kalbėdamas vartoja paprastos konstrukcijos gramatiškai taisyklingus sakinius. Taisyklingai taria daugumą gimtosios kalbos žodžių garsų. Padedant atpažįsta žodyje kelis atskirus garsus. Deklamuoja trumpus eilėraščius, atkartoja trumpas pasakas ar apsakymus, pridėdamas savo žodžių, pasakojimą palydėdamas gestais ir mimika.	Gabija aiškina vaikams: -Aš tai žinau, kad negalima iš dėdžių svetimų imti saldainių, nes jie apnuodyti. Aaa, aš tai žinau, kad nepažįstamas dėdė net pavogti vaiką gali, jei eisi su juo. Vaikas pasakoja, ką girdėjęs: - Paskui nuvažiavo į ligoninę, nes skaudėjo pilvuką. Sirgo ir gėrė arbatą. Brolis nustebo, kas čia yra. Tėtis atnešė gėlių. Padarė arbatą su medum, kad pasveiktų. Davė biotikų. Urtė klausia: -Auklėtoja, prašom pasakyti, kaip užrašyti „Colgate“? Nes aš tai valau dantis tokia pasta, tik užrašyti nemoku. Deklamuoja savo kūrybos eilėraštuką: -Lapė gaidelį pagriebs, Batelis išsigąs. Ir vilkas ateis, Lapė uodegą sudraskė, Ir bėgo kraujas.	Skatinti vaiką įvairiose bendravimo situacijose gyvai kalbėtis su draugais. Bendraujant su suaugusiais, vartoti elementarius mandagumo žodžius. Skatinti vaiką kalbėti apie dabartinę ir buvusią veiklą, esamus ir buvusius išgyvenimus, vartojant girdėtus naujus žodžius. Su vaiku kalbėti taisyklingų konstrukcijų sakiniais, taisyklingai tariant gimtosios kalbos garsus, skatinant įvairiuose žodžiuose juos atpažinti. Džiaugtis kiekvienu vaiko žodinės kūrybos bandymu, neprieštarauti, nesišaipyti iš jo. Vaiko kalbos jausmą žadinti emocijais, ekspresyvia ir vaizdinga kalba.
	Klausymas Klausosi įvairaus turinio tekstų (grožinių, publicistinių, enciklopedinių, informacinių), apie aplinką, įvairius įvykius, reiškinius klausosi gyvai, įrašų. Supranta sudėtingesnio turinio tekstus. Supranta, kad į jį krepiamasi ar kalbama ne gimtąja kalba. Kalbėjimas Natūraliai kitiems kalba apie tai, ką žino,	Supranta, kad skirtingo turinio tekstai suteikia specifinę informaciją, kad juos galima skaityti, galima klausyti įrašų. Vaikas, paklašęs auklėtojos skaitomo lakštingalos pamėgdžiojimo, sako: -Auklėtoja, įsijunkim paukščių garsų pamėgdžiojimo kompaktą ir kitų paukščių paklausysim. Jonukas, išeidamas iš grupės atsisveikina:	Sudaryti galimybes vaikui susipažinti su įvairių žanrų tekstais. Padėti vaikui pajauti tekstų stilistinę įvairovę. Skaityti įvairių žanrų tekstus (pvz., skelbimus, reklamines skrajutes, įvairių enciklopedijų tekstus, autorines pasakas ir pan.). Palaikyti kiekvieno vaiko kalbėjimą, rodant

5	veikia, ko nori, tikisi, nesupratus paaiškina, pakartoja. Kalbėdamas žiūri į akis. Kalba, pasakoja apie tai, kas buvo nutikę, įvykę, tai siedami su žmonėmis, tautos gyvenimu, gamtos reiškiniais. Vartoja įvairių techniką, transporto priemones bei prietaisus įvardijančius žodžius. Pasakoja, kalbasi apie matytus animacinius filmus, televizijos laidas, žaistus kompiuterinius žaidimus. Bando susikalbėti su kitakalbiu vaiku, pakartodamas jo kalbos vieną kitą žodį. Laisvai kalba sudėtiniais sakiniais, žodžius į sakinius jungia laikydamasis perprastų kalbos taisyklių. Vartoja daugumą kalbos dalių (daiktavardžius, veiksmažodžius, būdvardžius,rieveksmius, prielinksnius ir kt.). Išgirsta pirmą ir paskutinį garsą jo paties, tėvų, draugų vardažodžiuose, trumpuose žodžiuose. Seka girdėtas ir savo sukurtas pasakas, kuria įvairias istorijas, eilėraštkus, inscenizuoja. Deklamuoja skaitomų pasakų eiliuotus intarpus.	-Baibai! Vilius atsako: -Baibai, viso gero, laukim karo! Vaikas vartydamas nuotraukų albumą sako: -Čia gi Alytus. Čia Alytaus bažnyčia. Vaikas pasakoja apie tai, kas buvo: -Mano brolių, kai parvežė mama iš ligoninės, tai jis buvo užsimerkęs ir toks raudonas. Paskui gėrė pieną ir pabalo. O paskui valgė košę ir užaugo dabar. Jau jis vaikšto. Vaikas kalba apie matytą filmuką: -Filmukas „Kempiniukas“ man patinka, jis labai juokingas. Jis linksmas ir gamina mėšainius. Marius: -Mindaugai, ateik, žaisim karą. Va, aš jau puškas pastačiau. Kai klius, tai tu nugriūsi. Mindaugas: -Nebojse, aš už tvoros pasislėpsiu. Vaikas pasakoja: -Lietuva - tai vėliava. Ir žmonės. Ir cepelinai. Cepelinai - tai bulvės, grietinė, skanumėlis. O bulvės - tai močiutės daržas. Vaikas piešia Lietuvos žemėlapi: -Hmm... Lietuvos žemėlapis... A aa, žinau. Mums reikės gaublio. Ką? Tokia maža? Betgi visur daug žmonių. Auklėtoja, ar čia tikrai Lietuva? Robertas įvardija savo vardo bei kito žodžio pirmus garsus: -Mano pirma raidelė r. Dar r yra raktas, orkestras. Oi ne, čia iš o prasideda. Auklėtoja, o kaip sudėlioti žodį Klaipeđa, ten kur jūra yra. Ai,	susidomėjimą tuo, ką jis kalba, užduodant vaikui atvirus klausimus. Skatinti vaiką kalbėti apie savo norus, išgyventus įspūdžius, vidinį pasaulį. Plečiant jo žodyną, turtinti jį įvairiais techniniais terminais. Sužinojus naują žodį, skatinti išsakyti savo įspūdžius. Skatinti vaiką kalbėti apie nutikimą, patirtį prisimenant kuo daugiau įvykio aplinkybių, detalių, pateikiant vaikui įvairių klausimų, padedančių įvairinti kalbėjimą: kur tai nutiko, ką ten girdėjai, ką tada jautei ir kt. Būti dėmesingu pasakojimo klausytoju. Kalbant su vaiku vartoti įvairias kalbos dalis (veiksmažodžių laikų įvairovę, įvairius būdvardžių laipsnius, išiktukus, jaustukus ir pan.). Skatinti vaiką išgirsti pirmą ir paskutinį garsą jo paties, tėvų, draugų vardažodžiuose, trumpuose žodžiuose. Su atpažintu garsu sugalvoti naujų žodžių. Žaisti žodžiais juos trumpinant, įvairiai jungiant. Žaisti klausimų-atsakymų rimavimo reikalaujančius žaidimus (pvz., „Kas ten triuška? Tindiriuška.“) Skaitant kūrinius, nutylėti frazę ar žodį, skatinant vaiką juos pasakyti. Įvairiai inicijuoti eilėraščių, istorijų, pasakų kūrimą, pvz., kitaip sugalvoti pasakos pradžia ar pabaigą, atvirkštinę pasaką

		žinau, kad pirma raidė k. Vaikai sukūrė eilėraštkus: Tindi rindi riuška, Kas ten miške triuška? Ar ne dindilantė Ruda bimbilantė? Vilkas mieną pjauna, Meška kuzdiniana. O kiškelis bekepuris Ant kelmelio šoka. Jei nešviestų saulė, Būtų liūdna pasauly, Būtų baisu man, Būtų baisu tėvam. Verktų vaikai, Kaip blogai. Verktų visi, Dideli ir maži.	
	Klausymas Klausosi draugų ir savo kalbos įrašų, įvairių stilių tekstų, mįslių, erzinimų, pajuokavimų bendrine kalba ir tarpe. Supranta knygelės, pasakojimo, pokalbio turinį, įvykių eigą. Supranta pajuokavimus, dviprasmybes, frazeologizmus, perkeltinę žodžių prasmę. Supranta artimiausioje aplinkoje vartojamus kitos kalbos žodžius.	Mėgdžioja įrašytos pasakos personažų kalbėjimą, rodo įvairias grimasas. Perskaičius pasaką „Bremeno muzikantai“, vaikai samprotauja. Rugilė: -Man tai patiko, kai plėšikai pabėgo iš namų. Labiausiai katinas patiko, kai jo akys sublizgėjo. Lukas: -Man tai gaila tų gyvūnų. Jų niekas nemyli. Aš tai savo katiną myliu ir jo neišmesiu. Gerai, kad išgąsdino plėšikus. Jie tai negerai.	Ugdymo veikloje klausytis įvairios stilistikos tekstų. Padedant vaikui suvokti pasakojimo turinį, išskirti ir aptarti su vaiku pasakojimo eigą. Žaisti žaidimus, susijusius su pasakojimo tekstu, jį iliustruoti, inscenizuoti. Sudaryti kuo daugiau ir įvairesnių bendravimo situacijų, kurios inicijuotų turiningus vaikų pokalbius apie jiems įdomius daiktus, poelgius, reiškinius, nutikimus, vartojant jiems mažiau girdimus, sudėtingesnes

6	Kalbėjimas Kalba natūraliai, atsižvelgdamas į bendravimo situaciją, išsakydamas savo patirtį, norus, svajones, svarstymus, kalba apie problemų sprendimą, vartoja mandagumo bei vaizdingus žodžius (sinonimus, antonimus ir kt.), technologinius terminus (mikrofonas, pelė, klaviatūra ir kt.). Bando susikalbėti su kitakalbiu vaiku, suaugusiuoju. Garsiai svarsto savo planuojamos veiklos eigą, praneša apie tai draugui, grupei draugų, visai grupei. Klausinėja apie tai, kas išgirsta, matyta, sugalvota, pajaušta. Pasakoja, kalba apie aplinką, gamtos reiškinius, techniką, įvardydamas įvairias detales, savybes, būsenas, vartodamas naujai išgirstus sudėtingesnės sandaros žodžius. Kalba taisyklingais sudėtingais sakiniais, vartoja pagrindines kalbos dalis. Išgirsta žodžius, kurie panašiai skamba, bet turi skirtingą reikšmę. Išgirsta pirmą, paskutinį ir žodžio viduryje esančius garsus. Skiria gimtosios kalbos žodžius nuo išgirstų kitos kalbos žodžių. Komentuoja meno kūrinius, atpasakoja pasakas, padavimus, apsakymus, matytus ir girdėtus per įvairias skaitmenines laikmenas (TV, DVD, CD). Kuria ir pasakoja įvairius tekstus, mįsles, humoristines istorijas, deklamuoja savo sukurtus kūrinėlius, žaidžia prasmingais ir beprasmingais žodžiais, bando	Vaikas, išgirdęs sakant „hello!“, atsako „labas!“. Goda: -Man patinka tyloje būti. O grupėje vaikai šaukia visada. Galva tada skauda visada. Norėčiau, kad būtų tylu. Vaikas žaidimo metu sako kitam: -Netrukdyk tu mums. Ir iš viso eik iš čia. Čia ne tavo žaidimas, ir mes tavęs nenorim. Tu ne daktaras... Auklėtoja klausia vaiko: -Ką reikia nulipdyti, kad paukštelis matytų? Artūras: -Glazki. Auklėtoja: -Taip, akutes. Vaikas garsiai svarsto: -O aš darau knygutę apie Vilnių. Jei mano draugė iš Amerikos atvažiuos, aš jai parodysiu. Štai prezidentūra, o čia dar Gedimino bokštą nupiešiu. Kalba vaikai. Vanesa: -Aš tai va liūdną žmogų nupiešiau. Jam liūdna, nes jam nedavė su žaislais pažaišt arba nes mama išėjo. Deividas: -O mano linksmas žmogeliukas, nes jam nupirko ledų, transformerį ir todėl, kad jis turi draugų ir dar važiuos žaisti dažasvydį. Andrius:	sandaros žodžius. Skatinti vaikus klausinėti apie tai, kas jiems įdomu, negirdėta, diskutuoti apie tai tarpusavyje ir su auklėtoja. Pratinti vaiką reikiamą informaciją perduoti kitiems. Pasakoti vaikams apie jiems nepažįstamą patirtį, skatinant juos kurti pasakojimus apie nekasdienius, fantastinius nuotykius, personažus, vartojant išgalvotus žodžius, kalbą. Žaisti įvairius garsų keitimo žodžiuose žaidimus (pvz., „kur - mur, mė - bè, zè - žè" ir kt.), dainuoti ritmines daineles, ieškoti aplinkoje daiktų, kurių pavadinimai prasideda arba baigiasi nurodytu garsu. Išmėginti kalbinės raiškos priemones kuriant dialogus, inscenizuojant, vaidinant. ☐ Inicijuoti įvairius vaikų žodžių žaidimus, pasakojimų būdus: spontaniškus, atkuriamuosius, kūrybinius, fantastinius, ir kt. ☐ Išmėginti kalbinės raiškos priemones, kuriant dialogus, inscenizuojant, vaidinant

	juokauti, kalba „ateivių“ kalbomis, „užsienio“ kalbomis. Keičia balso stiprumą, kalbėjimo tempą, intonacijas ir kt.	-O kam čia tos raidelės kabo? Galiu paskaityti: MKO. Ai, supratau. Reikia surasti žodžius su tom raidelėm. O! Mikas, kaka, namo. Ryte Janui atėjus į grupę auklėtoja sveikinasi: -Dziendobry! Berniukas atsako: -Tu nekalbėk lenkiškai, nes tu kalbi lietuviškai. Vaikas komentuoja matomą paveikslą: -Čia nupieštas rutulys su daug spalvotų spalvų. Va, čia žalias rutulys, o aplinkui geltonas, o aplinkui dar žalias. Vaiko sukurta pasaka be galo: „Gyveno kartą senelė ir senelis. Jie turėjo anūkėlę. Anūkėlė išėjo į mišką grybų parauti. Beeidama pasiklydo ir pamatė dar vieną trobelę. Ten gyveno senelis ir senelė. Ir jie turėjo anūkėlę. Anūkėlė išėjo į mišką grybų parauti...“ Vaiko sukurtos pasakos pradžia: „Gyveno kartą senelis ir senelė. Ir jie turėjo du žiogus ir tarakonų.“ Vaikai užmena mįslės: „Daktarė žolė, kuri stabdo kraujų. Kas?“ (Trauklapis) „Be kojų, be sparnų įskrido į medį.“ (Sniegas) Vaikai juokauja: -Paduok man knygą, - prašo auklėtoja. -Aš pats esu knyga,- sako vaikas. Vaikas sako: Ei, tu būsi mano sesuo. O tu būsi sena bobutė be septyniolikos dantų. Vaikai žaidžia žodžiais: -Labą dieną su uogiene. - Pusanthro pieno rūgščios lėkštės.	

		Vaikai kalba „angliškai“. Aistė: -Dabar aš būsiu pakviesta ant scenos. Šokam - hansap, beibi, handap. Šokam, šokam, valio! O, jes, okei, o maigot.	

2. RAŠYBINĖ KALBA

Tai vaiko rašymas ir skaitymas.

Rašymas:

- pirmos vaiko braukomos linijos,
- taškeliai,
- kraigalionės,
- atsitiktinai parašyti raidžių elementai,
- nukopijuotos raidės.

Skaitymas:

- simbolių, brėžinių prasmės suvokimas,
- pirmųjų trumpų žodžių ir raidžių atpažinimas ir siejimas su garsais.

Vertybinė nuostata. Domisi rašytiniais ženklais, simboliais, skaitomu tekstu.			
Esminis gebėjimas. Atpažįsta ir rašinėja raides, žodžius bei kitokius simbolius, pradeda skaitinėti.			
PASIEKIMŲ ŽINGSNIAI	VAIKO PASIEKIMAI	VAIKŲ VEIKLOS IR VEIKSMŲ PAVYZDŽIAI	UGDYMO GAIRĖS
2	Skaitymas Varto knygeles, žiūrinėja paveikslėlius, piršteliu juos rodo. Pradeda atpažinti jo mėgstamas knygeles, nori, kad jas jam paskaitytų. Kartais knygelę laiko taisyklingai. Reaguoja į skaitomą tekstą. Kreipia dėmesį į aplinkoje esančias raides, žodžius, simbolius.	Vaikas atsivertė knygą, palietė pirštais paveikslėlį, pasilenkė arčiau knygos, pastukseno pirštu į lapą su šuniuku, nusišypsojo: „Au, au, auau“. Atsivertė kitą lapą su katyte: „Mau, mau, mau“. Pastukseno pirštu paveikslą, pasilenkęs jį pabučiavo. Vaikas atsivertė knygą, palietė pirštais paveikslėlį, pasilenkė arčiau knygos, pastukseno pirštu į lapą su šuniuku, nusišypsojo: „Au, au, auau“. Atsivertė kitą lapą su katyte: „Mau, mau, mau“. Pastukseno pirštu paveikslą, pasilenkęs jį	Laikant vaiką ant kelių, skaityti knygutę. Leisti vaikui pačiam laikyti knygutę, versti lapus. Rodyti vaikui knygelių paveikslėlius, kalbėti apie juos. Vartant ir skaitant knygeles skatinti vaikų žodinę ir kūno kalbą. Skaitomų kūrinių tekstą sieti su jo gyvenimu.

	Rašymas Įvairiomis rašymo priemonėmis spontaniškai brauko popieriaus lape.	pabučiavo. Vaiko spontaniški braukymai popieriaus lape.	Papildyti vaiko rašytinę aplinką. Parūpinti vaiko rašinėjimams popieriaus ir jo amžiui tinkančių įvairių rašiklių.
3	Skaitymas Varto knygeles, dėmesį skirdamas ne tik paveikslėliams, bet ir tekstui, prašydamas paskaityti. Geba sieti paveikslėlius su juose vaizduojamais konkrečiais daiktais, juos pavadina. Pradedą pažinti aplinkoje esančius simbolius. Rašymas Įvairiomis rašymo priemonėmis kraigalioja vertikalias ir horizontalias linijas.	Reikalauja, kad knygelė būtų skaitoma po kelis kartus, nekeičiant teksto. Martynas, žiūrėdamas į paveikslėlį, aiškina: -Mergaitė turi burnytę ir suknelę. Berniukai neturi. Kotryna pasakoja: -Berniukas rengiasi. Va kojines, batai. Kur sudėti? Kur kėdutė? Skiria grupėje esančius simbolinius ženklus: įvairius žaidimų kampelius, patalpas žyminčius ženklus ir kt. Vaikas keverzoja lape.	Skaityti vaikui kelis kartus per dieną, parinkus trumpus tekstus, kuriuose kartojasi tie patys žodžiai. Skaityti normaliai, vengti vaikiškų intonacijų, teatrališkumo. Skirtingai perteikti atskirų personažų kalbą. Skatinti vaiką pavadinti kiekvieną paveikslėlį. Kalbėti su vaiku apie iliustraciją, kad jis susietų vaizdą su konkrečiu daiktu. Skaitymo metu leisti vaikui liesti ar laikyti su tekstu susietus daiktus. Nuolat atkreipti vaikų dėmesį į jų artimoje aplinkoje esančius simbolius, aiškinti jų reikšmę. Pozityviai vertinti vaiko keverzones. Džiaugtis jo pa-siekimais. Nuolat skatinti keverzonėmis reikšti savo mintis.
4	Skaitymas Domisi skaitymu. Vaizduoja, kad skaito knygu, kuri jam buvo skaityta. „Skaito“ knygelių paveikslėlius, įvardija įvairių objektų ir veikėjų bruožus, veiksmus. Atkreipia dėmesį į raides, simbolius (grafinius vaizdus) aplinkoje, pradeda jais	Vaikas pasiėmė knygu „Grybų karas“, pradėjo vartyti: - Dabar skaitysiu grybus. Labas, grybai, - juokiasi. - Grybas, baravykas, buvo baravykų mūšis ir visi žuvo. Liko tik musmirė. Grybus renka negeri vaikučiai, oi nu nu. Atia,	Įvairioje bendravimo aplinkoje vartyti žurnalų, knygu, bukletų ar skrajutę. Skatinti vaikų domėtis suaugusiojo skaitomu tekstu suteikiant jam informacijos apie skaitymų. Vaikui užduoti klausimus apie tai, ką

	manipuliuoti įvairioje veikloje. Rašymas Domisi ne tik įvairiomis rašymo priemonėmis, bet ir galimybe rašyti (planšetiniu kompiuteriu ir kt.). Kraigalionėse ir piešiniuose pasirodo realių raidžių elementai ir raidės. Raidėmis ir simboliais (grafiniais vaizdais) pradeda manipuliuoti įvairioje veikloje.	atia, pasaka, - užverčia ir nubėga. Vaiko kraigalionėse matomos raidės „o“, „i“ ir raidės „a“ elementai. Vitalijus surado šakų ir sako: - Žiūrėkit, ši šaka panaši į mano raidę V. Vaikas paveikslėlyje įrašo savo vardą	„perskaitė.“ Atsakymus užrašyti ir jam paskaityti. Vaiko „perskaitytų“ tekstų pasiūlyti iliustruoti. Žiūrint paveikslėlį skatinti apie jį pasakoti, kas ką daro, ką kalba ir pan. Turtinti vaiko aplinkų įvairiais rašikliais, sudaryti galimybę pažinti kompiuterį. Skatinti keverzonėmis užrašyti savo vardą, pavardę, norus, pasirašinėti po dailės darbais, grupės ar viešoje bibliotekoje atsiimant knygas ir kt. Verti vardo, pavardės raidžių karolius. Ieškoti aplinkoje žodžių, kuriuose yra vaiko vardo raidės.
5	Skaitymas ☐ Domisi abėcėlės raidėmis. Pastebi žodžius, prasidedančius ta pačia raide. Supranta, kad kai kurios raidės turi savo pavadinimų ir specifinę grafinę raišką. Supranta aplinkoje matomų kai kurių spausdintų žodžių prasmę. Sugalvoja pavadinimus paveikslėliams, knygelėms, įvardija specifinius skaitomo teksto veikėjų bruožus. Rašymas ☐ Domisi ir supranta skirtingų spaudinių funkcijas (kalendorius, valgiaraštis, reklama, bukletas ir pan.).	Vaikas sako: -Pažiūrėkit, kai Urtė ir Marija susikibo rankomis, turime M raidę. Robertai, pabandom ir mes kokių raidę padaryti. ☐ „Ropė“ - vaiko sugalvotas knygelės pavadinimas. ☐ Vartydami knygutę, Marija kalbasi su Robertu: -Žiūrėk, čia berniukas šypsosi, nes valgo sveikų maistų. O čia liūdnas, nes jam skauda pilvą. -Ne, jis liūdnas, nes storas. Pažiūrėk koks. -Nestoras, jo pilvas išsipūtęs. Nes privalgę ko nors negero Vaiko sukurta reklama. Vaiko kuriama informacinė laikraščio skiltis.	Grupėje kurti kuo įvairesnę raidžių aplinkų. Skaityti teks-tukus, kuriuose žaidžiama su kalbos garsais, kurie atspindi vaiko pažįstamas raides. Raidėms sugalvoti smagius pavadinimus: A - stogelis, H - kopėtėlės, sudarant žodinius vaizdinius. Skatinti vaikų apie raides, jų charakterį kurti istorijas, pasakas. Nuolat kreipti vaiko dėmesį į aplinkoje esančius užrašus,

	□Kopijuoja raides, paprastus žodžius. „Iliustruoja" pasakas, pasakojimus, istorijas, filmukus, iliustracijose pa-rašydamas nukopijuotas raides, žodžius. Kuria ir gamina rankų darbo knygeles su elementariais nukopijuotais sakiniiais, žodžiais, raidėmis. Braižo ir aiškina planus, schemas, grafikus. Bando rašyti raides, pradėdamas savo vardo raidėmis.	Vaiko iliustruota pasaka „Pagrandukas". Vaiko rankų darbo knygelė „Triakis“. Vaiko nubraižyto transporto maršruto, važiuojant per Lietuvą planas. Vaiko parašytas vardas.	simbolių, reklaminius užrašus ir pan. Skatinti vaikų pavadinti savo sukurtas knygeles, nupieštus piešinius, atliktus darbelius. Skatinti nusakyti veikėjų, daiktų, veiksmų savybes būdvardžiais, veiksmažodžiais, jaustukais, išiktukais, dalyviais, prieveiksmiais. Skatinti vaikus kurti rankų darbo knygeles su paslaptinomis durelėmis, langeliais, uždengtais paveikslėliais ir kt. Padėti pajusti vaikams ryšį tarp vaizdo ir žodžio „skaitant“ iliustracijas. Skatinti vaikų sugalvoti rankų darbo knygelėms pavadinimus, tekstukus. Praturtinant vaiko aplinkų skirtingo turinio spaudiniais, skatinti savarankiškai kurti reklamas, skelbimus, sveikinius, kvietimus, dienotvarkę, orų prognozes suvestines ir kt. Skatinti vaiką įvairioje veikloje kopijuoti atskiras raides, žodžius. Skatinti rašyti savo vardą įvairiais rašikliais, kompiuteriu. Skatinti vaiką savo veikloje skaitytas pasakas atvaizduoti įvairiomis schemomis, grafikais, juos komentuoti. Skatinti vaiką pasirašyti savo piešinius, darbelius pirmąja vardo raide, visu vardu.
	Skaitymas Domisi knygomis, įvairiais rašytiniais tekštais, supranta nesudėtingą jų siužetą,	Knygų kampelyje kalba vaikai. Justas:	Grupės knygų kampelį nuolat papildyti įvairių žanrų knygomis, rašytiniais tekštais.

6	klausinėja. Pradedą suprasti ryšį tarp knygos teksto, iliustracijų ir asmeninės patirties. Žino keliolika abėcėlės raidžių. Supranta, kad garsas siejamas su raide, o raidės sudaro žodį. Pradedą skirti žodžius sudarančius garsus, skiemenis. Pažįsta parašytą žodį kaip atskirų raidžių junginį. Gali perskaityti užrašus, kuriuos mato gatvėse, pavyzdžiui, parduotuvių, kirpyklų, kavinių pavadinimus. Rašymas Spausdintomis raidėmis rašo savo vardą, kopijuoja aplinkoje matomus žodžius. Piešiniuose užrašo atskirų objektų pavadinimus. Įvairiais simboliais bando perteikti informaciją. Planšetiniu kompiuteriu rašo raides, žodžius. Supranta rašymo tikslus	-Atėjau, kad išsirinkčiau knygelę. Eglė: -Man tai patinka knygos apie gyvūnus, drugelius. Jorė: -Aš noriu surasti įdomesnių knygelė. Greta: -Aš tai noriu tik pavartyti knygelė. Tadas: -Aš tai pažįstu jau keturias raides: T, A, D ir S. Tai mano vardo raidės. Suplosiu savo vardą: Mi-ja. -Suploja du kartus. -Suplosiu tavo vardą: Vi-ta-li-jus. -Suploja keturis kartus. -Oho, koks tavo ilgas vardas, net keturis kartus ploti reikia. Suplokim Dovydo vardą. Vaikas eidamas gatve skaito gatvės pavadinimą: „Gabijos“ Vaikas užrašo vardą. Vaikas nukopijuoja aplinkos daiktų pavadinimus. Vaikas užrašo piešinio veikėjo pavadinimą. Vaikas kompiuteriu užrašo raides, žodį.	Kartu su vaiku kasdien skaityti knygas. Pakalbėti apie skaitomo teksto veiksmą, kokie įvykiai aprašyti. Susieti perskaitytą tekstą su vaiko patirtimi. Organizuoti vaiko vardo raidžių dieną. Skaitant knygeles, atkreipti vaiko dėmesį į atskiras raides, žodžius, teksto dėstymą įvairaus žanro knygose. Sudaryti vaiko vardo, jo artimųjų vardų raidžių abėcėles (t. y., asmeninį vaiko raidžių žodynėlį). Skatinti vaiką atpažinti artimiausioje aplinkoje esančius įvairius simbolinius ženklus, skaitinėti įvairias trumpas iškabas. Skatinti vaiką kuo dažniau kurti žodinius laiškus, telegramas, pranešimus, žinutes. Sukurtą tekstą pasiūlyti perteikti įvairiais simboliais. Skatinti vaikų kopijuoti reikiamus žodžius, raides, simbolius nuo pavyzdžių įvairiuose raidynuose, knygose, bukletuose, skrajutėse, žurnaluose, laikraščiuose, iškabose. Skatinti vaikų įvairiais simboliais perteikti informacijų apie save, kitus, aplinką. Pasiūlyti veiklos, kurioje vaikui kiltų

	Brandesniesiems Rašymas Rašo savo vardą, elementarius žodelius. Netaisyklingais rašinėjimais atvaizduoja savo patirtį, išgyvenimus, norus. Skaitymas Atpažįsta ir pavadina įvairių šriftu parašytas raides (didžiosios, mažosios). Bando perskaityti trumpus jam reikšmingus žodžius.		poreikis užrašyti įvairių objektų pavadinimus, simbolius. Pasiūlyti vaikams atskiras raides, žodžius, simbolius ar šiaip įdomių informacijų perrašyti ar savarankiškai užrašyti kompiuteriu.

III. SVEIKATOS SAUGOJIMO KOMPETENCIJA.

1. Kasdieninio gyvenimo įgūdžiai.
2. Fizinis aktyvumas.

1. KASDIENINIO GYVENIMO ĮGŪDŽIAI.

Tai vaiko sveikatai saugoti ir stiprinti būtini įpročiai ir elgesys:

- ✓ Vaiko asmeniniai mitybos ir valgymo įgūdžiai;
- ✓ Kūno švaros ir aplinkos tvarkos įpročiai;
- ✓ Saugus elgesys gatvėje, saugiai elgiantis artimoje aplinkoje, su įvairiais daiktais ir priemonėmis;
- ✓ Taisyklinga laikysena.

Vertybinių nuostatų. Noriai ugdomi sveikam kasdieniam gyvenimui reikalingus įgūdžius.

Esminis gebėjimas. Tvarkingai valgo, savarankiškai atlieka savitvarkos veiksmus: apsirengia ir nusirengia, naudojami tualetu, prausiasi, šukuojasi. Saugo

savo sveikatą ir saugiai elgiasi aplinkoje.			
PASIEKIMŲ ŽINGSNIAI	VAIKO PASIEKIMAI	VAIKŲ VEIKLOS IR VEIKSMŲ PAVYZDŽIAI	UGDYMO GAIRĖS
2	Valgo ir geria padedamas arba savarankiškai. Kartais parodo mimiką, ženklais arba pasako, kada nori tuštintis ar šlapintis. Suaugusiojo rengiamas vaikas „jam padeda“. Suaugusiojo padedamas plaunasi, šluostosi rankas, išpučia nosį. Paprašytas padeda žaislą į nurodytą vietą.	Valgo sriubą, košę šaukštu, geria iš vaikams pritaikyto puoduko. Norėdamas tuštintis ar šlapintis rodo į tualetą duris, atsineša puoduką ar savais ženklais pasako. Rengiamas kiša koją į batuką, ranką į rankovę, deda kepurę ant galvos. Tiesia nešvarias rankas tikėdamasis, kad suaugusysis jas nuplaus ar nušluostys. Padedamas pučia nosį į nosinę. Nuneša žaislą (lėlę, meškiuką, kiškutį, mašinytę, kamuoliuką) į jam skirtą vietą.	Skatinti vaiką valgyti savarankiškai, pasakant ar parodant, kaip valgo grupės vaikai. Žaisti žaidimus „Su kuo lėlytė valgo?“, „Meškiukas nori valgyti“. Atsižvelgiant į vaiko tuštini-mosi ir šlapinimosi įgūdžius sodinti ant puoduko ar klozeto. Grupėje turėti didelę lėlę su drabužių rinkiniu, siūlyti vaikui ją rengti žaidžiant žaidimą „Lėlytė eina į lauką“. Žaisti žaidimus imituojant rengimosi veiksmus (pvz., pritaikyti tam žaidimą „Jurgelis meistrelis“). Rengiant vaiką, pratinti apsirengti ir nusirengti drabužėlius tam tikra tvarka, rengti žaidinant „Šmurkšt kojytę į kojinytę (batuką)“ ir t. t. Kurti žaidybines situacijas, skatinančias vaiką panaudoti savo mokėjimus ir įgūdžius: „Parodykime meškučiui, kaip plauname rankes, išpučiame nosį.“ Kurti siužetines situacijas, skatinančias vaiką padėti žaislą į jam skirtą vietą. „Mašinytė grįžta į garažą“, „Lėlytė sėdasi prie stalo, gulasi į lovytę (vežimėlį)“, „Kamuoliukai pavargo ir nori pailsėti“ ir t. t.
	Savarankiškai valgo ir geria. Pradedą naudoti stalo įrankius. Pasako, ko nori ir ko nenori valgyti.	Valgo šaukštu, šaukšteliu, šakute. Pasako, kokius patiekalus mėgsta. Priminus arba pats savarankiškai eina į tualetą.	Mokyti taisyklingai naudotis tualetu. Žaisti žaidimus „Kuo aš apsirengsiu, eidamas į lauką ar iš darželio namo?“.

3	Pats eina į tualetą, suaugusiojo padedamas susitvarko. Suaugusiojo padedamas nusirengia ir apsirengia, bando praustis, nusišluostyti veidą, rankas. Padeda į vietą vieną kitą daiktą.	Mėgina apsiauti batukus, apsilvilti, bando sagstyti sagas, varstyti batų raištelius. Prieš valgį, pasinaudojęs, tualetu susitepęs pats plaunasi rankas. Susitepęs prausiasi ir šluostosi veidą. Sudėlioja žaislus į jiems skirtas vietas.	„Aprenk draugą“. Skatinti klausytis ir (ar) imituoti eilėraštkus: R. Kašausko „Batukai pyksta“, R. Skučaitės „Močiutės spinta“. Naudoti įvairias spalvotas, kvėpiančias vaikiškas higienos priemones. Kalbėtis su vaikais apie švarą. Skaityti kūrinėlius (pvz., K. Binkio „Jonas pas čigonus“). Sistemingai skatinti pažaidus sudėti žaislus ir kitas priemones į vietą. Tvarkyti žaislus, dainuojant dainelę: „Visi žaisliukai turi savo vietą, turi savo vietą, vietą numylėtą.“
4	Valgo gana tvarkingai. Primenamas po valgio skalauja burną. Pasako, kodėl reikia plauti vaisius, uogas, daržoves. Padeda suaugusiajam serviruoti ir po valgio sutvarkyti stalą. Dažniausiai savarankiškai naudojami tualetu ir susitvarko juo pasinaudojęs. Šiek tiek padedamas apsirengia ir nusirengia, apsiauna ir nusiauna batus. Šiek tiek padedamas plaunasi rankas, prausiasi, nusišluosto rankas ir veidą. Priminus čiaudėdamas ar kosėdamas prisidengia burną ir nosį. Gali sutvarkyti dalį žaislų, su kuriais žaidė. Pasako, kad negalima imti degtukų, vaistų, aštrių ir kitų pavojingų daiktų.	Valgo nedideliais gabaliukais, gerai sukramto, valgydamas nekalba, neužsiima pašaliniais darbais, nežaidžia; taisyklingai naudojami šaukštu, šakute, pradeda naudotis peiliu, pavalgęs nusivalo servetėle. Pavalgęs padėkoja. Žino, kad galima apsinuodyti valgant nepažįstamas uogas, vaisius. Maunasi (nusimauna) kelnes, aunasi (nusiauna) batus, šlepetes, velkasi (nusivelka) megztinį, užsideda (nusiima) kepurę. Pastebi, kada yra nešvarus, ir savarankiškai prausiasi, šluostosi rankšluosčiu. Priminus šukuojasi plaukus šukomis. Čiaudėdamas ar kosėdamas prisidengia burną ir nosį, pasitraukia nuo kitų vaikų. Sudėlioja žaislus į jiems skirtas vietas. Pats neragauja jokių vaistų, neima degtukų	Priminti, kad vaikai valgytų neskubėdami. Su vaikais kalbėti apie tai, kad labai svarbu pusryčius, pietus, vakarienę valgyti tuo pačiu metu. Žaisti žaidimus, kuriuose formuojasi maitinimosi ritmo suvokimas (šeima, restoranas ir kt.). Žaidžiant vaikai mokomi atskirti pagrindines produktų grupes -pieną, mėsą, vaisius, daržoves. Kiekvieną kartą prieš valgant įtraukti vaikus į stalo padengimo veiklą, siekti, kad stalai būtų serviruojami pagal taisykles, patiekalus atitinkančiais indais. Kalbėtis su vaikais, kodėl reikia plauti vaisius, daržoves, uogas, sudaryti sąlygas mokytis praktiškai juos nuplauti. Rekomenduoti tėvams apmokyti vaikus patogiais ir lengvai apmokyjamais drabužiais. Primenant eiliškumą, skatinti vaikus savarankiškai apsirengti ir nusirengti, tvarkingai susidėti drabužius.

			Mokyti vaikus taisyklingai plautis ir šluostytis rankas, praustis ir šluostytis veidą. Priminti, kad čiaudint ar kosint būtina prisidengti burną ir nosį. Priminti, kad naudotūsi nosinaite. Skatinti susitvarkyti žaislus, su kuriais žaidė, įvairiai motyvuojant, padedant. Pasiruošti ir naudoti vaizdines priemones apie saugų elgesį. Rodyti mokomuosius filmus. Žiūrinėjant paveikslėlius, vartant vaikiškus žurnalus, pastebėti ir parodyti dvejopas situacijas, pvz.: tas, kuriose saugu vaikui, ir tas, kuriose gali įvykti nelaimė. Skaityti, kurti kūrinėlius apie saugų elgesį. ❖ Organizuoti saugaus elgesio savaites (viktorinas), kviesti medicinos darbuotojus, gaisrininkus.
5	Valgo tvarkingai, dažniausiai taisyklingai naudojasi stalo įrankiais. Domisi, koks maistas sveikas ir naudingas. Serviuoja ir tvarko stalą, vadovaujamas suaugusiojo. Savarankiškai apsirengia ir nusirengia, apsiauna ir nusiauna batus. Priminus plaunasi rankas, prausiasi, nusišluosto rankas ir veidą. Priminus tvarkosi žaislus ir veiklos vietą. Žaisdamas, ką nors veikdamas stengiasi saugoti save ir kitus. Priminus stengiasi sėdėti, stovėti, vaikščioti taisyklingai.	Išmano, kuriems patiekalams valgyti skirti įvairūs stalo įrankiai. Valgo įvairų maistą (penkių pagrindinių maisto produktų grupių). Įvardija kelis sveikus maisto produktus (morką, obuolį, pieną ir t. t.) bei kelis nenaudingus sveikatai (traškučius, kokakolą, guminukus). Pasako, kad pieną, mėsą, vaisius, daržoves valgyti naudingiau nei saldumynus. Pasako, kad saldžiuosius gėrimus gerti nesveika. Pratinasi pasiteirauti suaugusiųjų apie neįprasto skonio ar nemalonaus kvapo maistą. Pasako, kaip reikia apsirengti šiltu ir šaltu oru. Stengiasi būti tvarkingas, nesutepti drabužių, tvarkingai juos padėti, sulankstyti. Priminus	Savo pavyzdžiu rodyti, kaip taisyklingai naudotis stalo įrankiais. Patraukliomis formomis paašškinti pieno, mėsos, vaisių ir daržovių naudą. Papasakoti apie per didelio saldumynų kiekio žalą organizmui. Kviesti vaikus į talką dengiant stalą gimtadieniui, šventei. Priminti, kad sudėtų ne tik gerai matomus žaislus, bet ir tuos, kurie yra po stalu, lova, spintele ir kt. Skatinti vaikų savarankiškumą. Pasiūlyti vaikams tvarkantis apsirengti specialiais vaikiškais darbo drabužiais - prijuostėlėmis, kepurėlėmis. Kartu su vaikais organizuoti viktorinas,

		savarankiškai pasikeičia savo sušlapusius rūbus, avalynę. Suaugusiojo padedamas kloja lovą. Sudeda žaislus, šluosto dulkes, valo stalą, surenka šiukšles aikštelėje Saugiai elgiasi grupėje, lauko aikštelėje (stengiasi bėgti nekliudydamas kitų, nelipti ant tvoros). Taisyklingai sėdi (nesikūprina) ant kilimo, prie stalo. Atlieka pratimus, stiprinančius nugaros ir pilvo raumenis.	projektus apie saugų vaikų elgesį. Diskutuoti su vaikais, kaip konfliktus spręsti taikiai. Žaidimas „Saugių žodžių piramidė“: kiekvienas vaikas „stato“ saugių žodžių piramidę, aukščiausia piramidė tampa saugaus elgesio nuostatomis. Savo pavyzdžiu rodyti, kaip taisyklingai sėdėti, stovėti, vaikščioti. Stebėti ir priminti, kad taisyklingai sėdėtų.
6	Valgo tvarkingai. Pasako, jog maistas reikalingas, kad augtume, būtume sveiki. Įvardija vieną kitą maisto produktą, kurį valgyti sveika, vieną kitą -kurio vartojimą reikėtų riboti. Savarankiškai serviuoja ir tvarko stalą. Savarankiškai apsirengia ir nusirengia, apsiauna ir nusiauna batus. Suaugusiųjų padedamas pasirenka drabužius ir avalynę pagal orus. Priminus ar savarankiškai plaunasi rankas, prausiasi, nusišluosto rankas ir veidą. Dažniausiai savarankiškai tvarkosi žaislus ir veiklos vietą. Savarankiškai ar priminus laikosi susitartų saugaus elgesio taisyklių. Stebint suaugusiajam saugiai naudojami veiklai skirtais aštriais įrankiais. Žino, kaip saugiai elgtis gatvėje, kur kreiptis iškilus pavojui, pasiklydus. Priminus stengiasi vaikščioti, stovėti,	Taisyklingai naudojasi peiliu. Valgydamas laiko šakutę kairiaja, peilį -dešiniąja ranka, šaukštą ir šaukštelį -tarp pirštų. Jaučia, kada sušilo arba sušalo, ir savarankiškai apsirengia arba nusirengia megztinį, striukę, pasikeičia savo sušlapusius rūbus, avalynę. Plaunasi rankas, prausiasi, tvarkosi. Pjausto daržoves, vaisius. Kala vinis į lentą. Siuva, siuvinėja.	Kartu su vaikais aptarti, kodėl žmogus valgo. Paprašyti vaikų pasakoti, ką jie dažniausiai valgo pusryčiams, pietums ir vakarienei, diskutuoti, kurie iš jų vartojamų produktų, patiekalų yra naudingiausi jų augimui ir gerai savijautai. Vaikams pateikti paveikslėlius su įvairiais maisto produktais ir patiekalais, jais žaidžiant mokytis atskirti naudingą ir bevertį maistą. Organizuoti įvairių kūrybinių darbų (piešinių, inscenizacijų ir 1.1. kūrimą, jais skatinti pasirinkti sveikus produktus ir patiekalus. Klausyti skaitomų knygelių, vaidinti, žaisti lotą, žiūrėti filmukus apie žmogui naudingus maisto produktus (duoną, obuolius, pieną, vandenį ir kt.). Žaidžiant su lėlėmis ar kitus žaidimus rūšiuoti maisto produktus (jų paveikslėlius) į naudingus ir vengtinus. Pasiūlyti vaikams apsirengti lengvesniais ar šiltesniais drabuželiais. Sušlapusius rūbus, avalynę pasidžiauti. Parūpinti skysto muilo su dozatoriumi,

	sėdėti taisyklingai.		parodyti, kaip ir kiek dozuoti, kad rankos būtų švarios. Priminti, kad reikia taupyti vandenį, paaiškinti, kodėl, pasiūlyti vandens čiaupą atsukti tiek, kiek reikia, kad muilas nusiplautų. Pasiūlyti „Rankų plovimo dienoraštį“ 5-8 metų vaikams: http://www.hi.lt/content/G5_1_naud_inf.html Žaidimas „Išmanieji pirštukai“. Auklėtojas kartu su vaikais piešia didelę plaštaką ir ant kiekvieno pirštuko užrašo vaikų mintis, kodėl reikia plautis rankas. Parūpinti priemonių kalimo, siuvimo, dygsniavimo žaidimams. Apsilankyti su vaikais gaisrinėje, policijoje, ligoninėje, autoservise ir 1.1. Auklėtojas kartu su vaikais „Minčių lietuje“ diskutuoja, aptaria, vertina. Auklėtojas pasiūlo, kad vaikai pasakytų, kai pastebės jį (ją) vaikstantį ar sėdintį susikūprinus

2. FIZINIS AKTYVUMAS.

Judėjimas vienas iš svarbiausių prigimtinių vaiko poreikių, todėl būtina skatinti tiek spontanišką, tiek ikimokyklinio ugdymo auklėtojo inicijuojamą vaiko fizinį aktyvumą.

- ✓ užtikrina stambiosios motorikos įgūdžių ugdymąsi (ėjimas, bėgimas, šokinėjimas, strikinėjimas, pusiausvyra judant, laipiojimas, važinėjimas paspirtuku, triratuku);
- ✓ Skatina fizinių vaiko savybių ugdymąsi (lankstumas, vikrumas išvermė, greitumas, pusiausvyra);
- ✓ Skatina smulkiosios motorikos įgūdžių ugdymąsi. (pirštų, delno, riešo, koordinuotų akių ir rankos judesių, gebėjimo naudoti piešimo, rašymo priemonės, kirpti žirkleėmis).

Vertybinių nuostatų. Noriai, džiaugsmingai juda, mėgsta judrią veiklą ir žaidimus.

.Esminis gebėjimas.
Eina, bėga, šliaužia, ropoja, lipa, šokinėja koordinuotai, išlaikydama pusiausvyrą, spontaniškai ir tiksliai atlieka veiksmus, kuriems būtina akių-rankos koordinacija bei išlavėjusi smulkioji motorika.

PASIEKIMŲ ŽINGSNIAI	VAIKO PASIEKIMAI	VAIKŲ VEIKLOS IR VEIKSMŲ PAVYZDŽIAI	UGDYMO GAIRĖS
2	Savarankiškai atsistoja, stovi, atsitupia, pasilenkia, eina į priekį, šoną ir atgal, eina stumdama ar tempdama daiktą, bėga tiesiomis kojomis, atsisėdęs ant riedančio žaislo stumiasi kojomis, pralenda per kliūtis keturpėsčia, padedamas lipa laiptais aukštyn pristatomuoju žingsniu, spiria kamuolį išlaikydama pusiausvyrą. Pasuka riešą, apverčia plaštaką delnu žemyn, pasuka delnu aukštyn, mosteli plaštaka, paima daiktą iš viršaus apimdama jį pirštais, išmeta daiktus iš rankos atleisdama pirštus, ploja rankomis. Rideną, meta, gauda kamuolį.	Vaikas vaikšto pasiėmęs žaislą, eidamas sustoja, vėl pradeda eiti ir keičia ėjimo kryptį. Žaidžia su judėjimą skatinančiais žaislais. Vaikas užlipa kelių pakopų laipteliais, laikydamasis laiptų turėklų. Užlipa ir nulipa nuo kėdės. Vaikas sudeda 4-6 kaladėles vieną ant kitos, varto knygelę po vieną puslapį, atsuka, užsuka dangtelius. Vaikas sudeda 4-6 kaladėles vieną ant kitos, varto knygelę po vieną puslapį, atsuka, užsuka dangtelius.	Siūlyti žaidimus, lavinančius ir įtvirtinančius vaiko judėjimą (pvz., „Atnešk žaisliuką takeliu“, „Ištaškyk balutę“, „Skrenda paukšteliai“ ir kt.). Sudaryti vaikui galimybę nešioti žaislus „takeliu“ tarp dviejų virvių, stumdyti žaislinį vežimėlį, prikautą kubelių, vaikytis ir ridenti kamuolį, joti ant linguojančių žaislų, važiuoti pasispiriant kojomis, pakviesti eiti „tilteliu“ paskui save. Turėti grupėje žaislų, kuriuos galima stumdyti, sėdėti ar jais važinėti. Siūlyti statyti bokštelį, užsukti ir atsukti dangtelius. Pasiūlyti padaryti kamuoliuką: paimti popieriaus lapą ir suglamžyti taip, kad būtų panašus į kamuoliuką. Žaisti žaidimą „Takelis“. Iš popieriaus juostelių padaryti apie 3-5 cm takelį. Duoti vaikui kruopų, tegu beria ant takelio ir kviečia paukštelius lesti. Duoti lipdyti iš minkšto

			plastilino ir kt.
3	Pastovi ant vienos kojos (3-4 sekundes). Tikslingai, skirtingu ritmu eina ten, kur nori, vaikščiodamas apeina arba peržengia kliūtis, eina plačia (25-30 cm) linija. Bėga keisdamas kryptį, greitį. Lipa ir nulipa laiptais pakaitiniu žingsniu, laikydamasis suaugusiojo rankos ar turėklų. Atsispidamas abiem kojomis pašoka nuo žemės, nušoka nuo laiptelio, peršoka linijų, spiria kamuolį. Geriau derina akies-rankos, abiejų rankų, rankų ir kojų judesius, todėl tiksliau konstruoja, veria ant virvutės sagas, ridena, mėto, gaudo, spiria kamuolį, įkerpa popieriaus kraštų.	Vaikas stovi ant vienos kojos (apie 3-4 sekundes), po to pakeičia koją. Vaikas vaikšto, bėgioja aplink pagalvėlę, gulinčių ant grindų, jos neužkliudydamas. Vaikas vaikšto keturiomis, kaip šuniukas, nerangiai kaip dramblys, tyliai kaip pelė, ištiesęs kaklą kuo aukščiau kaip žirafa. Ant grindų išdėstytos pėdos - vaikas jomis eina paprastai, po to ant pirštų galų. Vaikas laikomas už rankos šokinėja abiem kojomis, ant vienos kojos, paskui ant kitos. Vaikas įmeta sagų, kaštonų, gilę į dėžutę, kurioje padaryta tinkamo dydžio anga. Į išvirkščių pusę išverčia savo kojines. Ridendamas ar mesdamas kamuolį vaikas taiko į kėglius, išdėliotus ant žemės, vartelius. Atsuka ir užsuka įvairaus dydžio dangtelius; sudeda daiktus vienu ant kito (pastato 5-6 kubų bokštų); ant siūlo su veria sagas. Vaikas gaudo suaugusiojo metamų kamuolį, kai tik pa-gauna, kamuolys metamas iš naujo, vis labiau nuo jo tolstant. Įkerpa žirklių popieriaus kraštų	Naudoti priemonę „Kempinėlių takelis“ (tai neberekalinga parketo lenta, ant kurios užklijuota minkšta kempinė). Sudaryti sąlygas vaikui vaikščioti įvairiu atstumu, neužkliudant padėtų daiktų (žaidimas „Neužkliudyk“). Organizuoti siužetinių pratimų, kurie skatintų vaikų peržengti kliūtis, eiti plačia linija. Sudaryti sąlygas vaikams laiptoti kopėtėlėmis siekiant tikslo - pauostyti, pasiekti, nukabinti. Žaisti žaidimų „Pašto dėžutė“. Kartu su vaikais imituoti šuoliuojančius gyvūnus. Žaisti žaidimų „Viens, du, trys - pasiruošęs-šok!“ Pasiūlyti vedžioti labirintų (galite rasti internete arba patys nubraižyti). Tegu vaikas veda pieštuku arba piršteliu. Kad būtų įdomiau, sugalvokite pasakojimų, pasakų: kur veda šis kelias, pas kų ir t. t. Sudaryti galimybes vaikui ridenti, gaudyti, mėtyti, spardyti kamuolius. Kartu su vaikais pasidarykite vėrinį, verkite makaronus, sagas, karoliukus ir l. l. Pradėti nuo didesnių skylių, taip mažyliui bus įdomiau, po to verti vis smulkesnius daiktus. Siūlyti žaidimus ir žaislus, kuriuose atliekami sukamieji plaštakos judesiai (pvz., žaidimas kėgliais ir kt.). Mokyti žirklių įkirpti popierinės saulutės spindulėlį.
	Stovėdamas pasistiebia, atsistoja ant kulnų, stovėdamas ir sėdėdamas atlieka įvairius judesius kojomis bei rankomis. Eina ant pirštų	Vaikas eina lyg čiuoždamas, o kai suplojama rankomis, jis eina aukštai keldamas kelius. Žaisdamas juda įvairiais būdais (pvz., vaikšto	Siūlyti vaikui įvairių žaidybinių situacijų, skatinančių vaikščioti ant pirštų, kulnų (pvz., įsidūriau į pirštelį - einu ant kulno ir

4	galų, eina siaura (5 cm) linija, gimnastikos suoleliu, lipa laiptais aukštyn ir žemyn nesilaikydamas už turėklų, šokinėja abiem ir ant vienos kojos, nušoka nuo paaukštinimo. Mina ir vairuoja triratukų. Pieštukų laiko tarp nykščio ir kitų pirštų, tiksliau atlieka judesius plaštaka ir pirštais (ima, atgnybia, suspaudžia dviem pirštais, kočioja tarp delnų) bei ranka (mojuoja, plasnoja). Ištiestomis rankomis pagauna didelį kamuolį. Judesius tiksliau atlieka kaire arba dešine ranka, koja	kaip gandras, šokinėja kaip varlytė ir kt.). Atsigula ant nugaros ir „mina dviratį“. Iš pradžių lėtai, paskui vis greičiau ir greičiau. Vaikas suglaustomis kojomis šoka į apskritimo vidų, paskui į išorę, po to šokinėja viena koja. Pieštuku, teptuku piešia, braižo nesudėtingas geometrines figūras. Iš plastilino lipdo įvairius daiktus, kerpa tiesiai, taisyklingai laikydamas žirkles ir klijuoja paveikslėlius. Vieną ant kito dėlioja daiktus (pastato 8-10 kubų bokštų); glamžo popierių ir formuoja įvairaus dydžio gumuliukus; išvarsto batų raištelius ir iš naujo su- veria; atsega ir užsega sagas. Vaikas ranka, paskui visais pirštais liečia stalą.	kt.). Iš laikraščio ant grindų suformuoti tiesių, maždaug trijų metrų ilgio ir penkių centimetrų pločio linijų. Vaikas eina šia linija, nenukrypdamas nuo jos, paskui grįžta atbulas. Sudaryti sąlygas vaikui važinėti triratukais, paspirtukais. Paprašyti mažylio surinkti pagaliukus po vieną ir dėti į dėžutę, kai juos netyčia išberiate. Parūpinti pagaliukų kaišiojimui. Sudaryti vaikui sąlygas minkyti tešlą, lipdyti iš modelino, plastilino. Leisti kirpti nesudėtingas formas, po to priklijuoti jas ant popieriaus. Žaisti su vaiku pirštukų žaidimus „Pirštukai miega“: „Šitas pirštukas nori miegelio. Šitas - atsigulėjau į lovele. Šiam pirštukui akys merkias. Šis pirštukas miega, knarkia. Ššš... Tu, mažyli, būk tylus, nes gali pažadint broliukus.“ Sudaryti sąlygas vaikui žaisti „vonelėse“ su pupomis, grikiais ar šiaip įvairiomis kruopomis. Į didelį dubenį galima įberti gilių, kaštonų ir paslėpti ten kokį nors smulkų daiktą (mažų žaisliukų, kamuoliukų), vaikas jų ieško. Pasiūlyti vaikui pabūti vaistininku - įvairius daiktus imti žnyplėmis, pincetu, perdėti iš vieno indo į kitų įvairaus dydžio karoliukus.
	Eina pristatydamas pėdę prie pėdos, pakaitiniu ir pristatomuoju žingsniu, aukštai keldamas kelius, atlikdamas judesius rankomis, judėdamas vingiais. Greitas, vikrus, bėgioja vingiais, greitėdamas ir lėtėdamas, išsisukinėdamas, bėga ant pirštų galų.	Vaikas eina „tip-top“ žingsneliais. Šoka į šoną, greitai laksto, sustoja ir pajuda iš vietos. Vaikas užlipa ant bet kokio paaukštinimo ir nušoka ant žemės. Meta kamuolį, sniego gniūžtę į taikinį. Mėto kamuolį vienas kitam ir gauda, meta į žemę viena ranka, o kita ranka jį pagauna.	Organizuoti veiklą, kad vaikas eidamas atliktų ritminius judesius pečiais, galva, muštų kamuolį, mestų į viršų, ėjimą keistų bėgimu. Žaisti žaidimą „Raganėle pamotėle“. Sugalvoti maršrutą, kad vaikas turėtų eiti, bėgti, perlipti suolą, pralįsti po

5	Šokinėja abiem kojomis vietoje ir judėdamas pirmyn, ant vienos kojos, šokinėja per virvutę, peršoka žemas kliūtis, pašoka siekdamas daikto. Laipioja lauko įrenginiais. Spiria kamuolį į taikinį iš įvairių padėčių. Pieštuką ir žirkles laiko beveik taisyklingai. Tiksliai atlieka sudėtingesnius judesius pirštais ir ranka (veria ant virvelės smulkius daiktus, užsega ir atsega sagas). Iš įvairių padėčių meta kamuolį į taikinį, tiksliau gauda, mušinėja, įsisupa ir supasi sūpynėmis.	Laipioja kopėtėlėmis, bokšteliais Vaikas piešia ar rašo pieštuku, bando piešti statinius, gyvūnelius, pieštuką laiko taisyklingai, veria ant virvelės smulkius daiktus, apsirengia ir nusirengia, (už)riša kilpas. Sprigtu svaidda rutuliukus. Iš storų siūlų pina kasą, veja virveles. Batų dėžės šonus apsaugo skalbinių segtukais. Meta kamuolį į žemę viena ranka, o kita ranka jį pagauna.	kėde ir t. t. Organizuoti bėgimo estafetes, įvairių šuolių žaidimus, panaudojant įvairias priemones: kaspinus, kamuolius, lankus, lazdas. Žaisti žaidimus su išsisukinėjimais, kurių tikslas - ilgiau likti nepagautam. Siūlyti vaikams šokinėti per šokdynę, lanką. Pasiūlyti piešti įvairių linijų, pieštuku apvesti daiktus: stiklinę, apverstą lėkštutę, puoduką; po truputį duoti sudėtingesnes užduotis. Sudaryti sąlygas vaikui žaisti su pipete. Parinkti įvairių priemonių (sagų, rutuliukų, karolių), kad vaikas galėtų verti ant siūlo. Duoti vaikui krepšį su skalbinių segtukais, paimti segtuką trimis pirštais, prisegti, paprašyti, kad ir jis taip pat padarytų.
6	Eina ratu, poroje, prasi-lenkdamas, gyvatėle, atbulomis, šonu. Ištvėringas, bėga ilgesnius atstumus. Bėga pristatomuoju ar pakaitiniu žingsniu, aukštai keldamas kelius, bėga suoleliu, įkalnėn, nuokalnėn. Šokinėja ant vienos kojos judėdamas pirmyn, šoka į tolį, į aukštį. Važiuoja dviračiu. Rankos ir pirštų judesius atlieka vikriau, greičiau, tiksliau, kruopščiau. Tiksliau valdo pieštukų bei žirkles ką nors piešdamas, kirpdamas. Su kamuoliu atlieka sportinių žaidimų elementus, žaidžia komandomis, derindamas veiksmus.	Juda greta kito vaiko poroje, ratu, rikiuotėje, sutartinai su kitais vaikais. Važiuoja dviračiu plačiu ir siauru takeliu, ratu. Savarankiškai įveria siūlą, dygsniuoja, neria vašeliu. Kerpa įvairias formas taisyklingai naudodamasis žirkklėmis. Žaidžia komandinius žaidimus	Organizuoti vaikams įvairias estafetes, kurių metu vaikai galėtų judėti poroje, ratu, sutartinai su kitais vaikais. Sudaryti sąlygas žaisti žaidimų „Klasės“, šokinėti per gumytę. Pasiūlyti vaikams įverti siūlą į adatų, siuvinėti pagal trafaretų; ant kartono išdurti skylutes ir duoti vaikui didelę adatų su ryškios spalvos siūlu, tegu lopo, kuria įvairius ornamentus, siuvinėja, sudygsniuoja ne-sudėtingus rūbelius lėlėms, maišelius ir kt., neria vašeliu, daro kutus. Parūpinti priemonių, tinkančių konkreitiems sportiniams žaidimams (krepšinio, futbolo kamuolius, badmintono rakečių, kėglių, lazdų, salės riedulio vartų). Organizuoti

			sportinius žaidimus, kad vaikai galėtų varžytis tarpu-savyje.

V. MENINĖ KOMPETENCIJA.

1. Meninė raiška.
2. Estetinis suvokimas.
3. Kūrybiškumas.

1. MENINĖ RAIŠKA.

Vaiko meninė raiška- tai įspūdžių, išgyvenimų, supratimo, emocijų, jausmų patirties reiškinys ir vaizdavimas meninės raiškos būdais ir priemonėmis.

- muzika – tai vaiko raiška garsu, melodija, ritmu dainuojant, grojant, ritmuojant, klausantis muzikos, kuriant, improvizuojant.
- šokis tai vaiko raiška judesiu, šokant liaudies ratelius, šokamuosius žaidimus ir improvizuotai kuriant trumpas judesiu, nesusijusių su šoko žanru, sekas.
- vaidyba – tai veikėjo vaizdavimas improvizuotais savo paties ar lėlės (žaislo) judesiais, veiksmais, žodžiais, balso intonacijomis, veido mimika. kiekvienas vaikas vaidindamas-vaizduodamas reiškia požiūrį ir supratimą.
- vizualinė raiška – tai vaiko raiška vaizdų kalba tapant, liejant akvarele, piešiant tradicinėmis ir skaitmeninėmis priemonėmis, lipdant, konstruojant, aplikuojant, spauduojant, lankstant, karpant ir kt.

Vertybinė nuostata. Jaučia meninės raiškos džiaugsmą, rodo norą aktyviai dalyvauti meninėje veikloje.			
Esminis gebėjimas. Spontaniškai ir savitai reiškia įspūdžius, išgyvenimus, mintis, patirtas emocijas muzikuodamas, šokdamas, vaidindamas, vizualinėje kūryboje.			
PASIEKI MŪ ŽINGSNIAI	VAIKO PASIEKIMAI	VAIKŲ VEIKLOS IR VEIKSMŲ PAVYZDŽIAI	UGDYMO GAIRĖS
	Muzika, šokis Įdėmiai klausosi muzikos ir aplinkos garsų, spontaniškai žaidžia balso intonacijomis, rankų ir kojų judesiais mėgdžioja žaidinimų judesius, suaugusiųjų balso intonacijas, muzikos garsus, dviejų-trijų garsų melodijas	Suklūsta girdėdamas muziką bei aplinkos garsus. Kartoja, mėgdžioja suaugusiųjų padainuotas nesudėtingas dainas (pvz., lietuvių liaudies dainos „Virė virė košė“, „I. Šakius“, G. Vanagaitės „Du ožiukai“ ir kt.), judesius ir	Su vaikais klausytis įvairių stilių muzikos (etninės, klasikinės, džiazo, roko ir kt.) bei sudaryti muzikinę aplinką, kurioje vaikas galėtų išgirsti įvairius aplinkinio pasaulio garsus.

2	ar daineles. Skambant muzikai ritmiškai ploja, trepsi, tūpčioja, barškina, stuksena koku nors daiktu. Žaidinimai ir vaidyba Žaidžiant sūpavimo, kykavimo, jodinimo, kutenimo, pirštukų žaidimus bei žaidinimus mėgdžioja įvairias išgirstas intonacijas, parodytus veiksmus. Įvairius jausmus, norus rodo judesiais ir veiksmais (pamojuoja, apkabina). Vizualinė raiška Spontaniškai keverzoja rankų judesių piešinius, juos apžiūrinėja. Džiaugiasi (šūkčioja, krykštauja, mojuoja rankomis) dailės priemonės (tirštais dažais, minkšta tešla) paliekamu pėdsaku ir patiriamais jutimais, siekia pakartoti ir pratęsti įdomią patirtį. Tyrinėdamas dailės medžiagas ir priemones, intuityviai atranda skirtingus veikimo su jomis būdus (brauko pirštais, varvina dažus, maigo tešlą).	spontaniškai atlieka natūralius judesius (ploja, eina pirmyn, atgal, trepsi, spyruokliuoja, susikabinęs dviem rankom su suaugusiuoju šokinėja ant dviejų kojų). Spontaniškai taria, intonuoja garsus, atskirus dainelių žodžius (pvz., „Katyte“, „Pelytė“, „Pyragėlis“). Vaikas balsu imituoja aplinkos garsus (pvz., mašinos, traukinio, durų skambučio, gyvūno ar kt.). Ploja, trepsi, barškina, ritmiškai stuksena koku nors daiktu (pvz., kaladėle, žaislu ar kuo kitu). Suaugusiajam išeinant, pamojuoja, grįžus - nusišypso, apkabina. Suaugusiajam sekant pasakėlę ir vaiko arba savo delne maišant įsivaizduojamą košę, vaikas taip pat maišo, dalija, jai pasibaigus, vaizduoja, kaip pelytė bėga slėptis. Linksmi juokiasi. Suaugusiajam sekant pasakėlę, vaikas parodo, kaip šuniukas amsi, kiškutis striksi. Kalba žaisliniu telefonu arba naudodamas kitą daiktą: pasakoja, paklausia, atsako. keverzodamas linijas vieną po kito sparčiai pribrauko popieriaus lapus. Pakalbintas suaugusiojo pasižiūri į linijų raizginius ir sako: „Nė auau, čia py py...“ Pažiūri į piešiantį suaugusįjį ir sako: „Noniuda.“ Radęs kelių spalvų dažus, tai į vieną, tai į kitą indelį įmerkia teptuką, ištraukęs pasižiūri, kaip jie varva, per nukritusius lašus braukia teptuku, patrina pirštais. Eksperimentuoja tapymą kempine: pradžioje brauko lyg teptuku, po to	Dainuoti su vaiku trumpas, nesudėtingas, pasikartojančio teksto daineles, niūniuoti, kalbėti vieno aukščio tonu atskirus garsus ar žodžius. Parinkti įvairios muzikos ir garsų, skatinant vaikus judėti -klasikinę, gamtos garsus (lietaus, jūros, upelio čiurlenimo, paukščių balsų, ugnies traškėjimo), tylų. Judant su vaikais išgauti kūno perkusijos garsus (plekšnoti per šlaunis, pilvų, skruostus, barbenti pirštais į grindis ar kt.). Suteikti vaikams pakankamai laiko tyrinėti įvairius judesius, žaidinti juos, naudojant plaštakų, galvos judesius, kykavimus. Sudaryti galimybes kartu su vaiku groti vaikiškais skambančiais žaislais, barškučiais, parūpinti medinių, plastmasinių žaislų, su kuriais vaikas galėtų veikti. Žaidžiant su vaikais reikšti savo jausmus, norus, rodyti judesius ir veiksmus („Virus viru košę“, „Eisim eisim į turgelį“). Kalbėti maloniomis, linksmomis intonacijomis, skatinti mėgdžioti veiksmus ir intonacijas. Vedžiodamas žaislą, kartoninę figūrėlę, parodyti, kaip galima veikti, skatinti vaiką pamėgdžioti ir atrasti savų veikimo būdų. Kartoti tuos pačius veiksmus, žodžius, balso intonacijas: -Kiškis atsikėlė, nusiprausė, sėdo valgyti košės. Ar sotus kiškis? -Sotus.

		nudžiunga, atradęs, kad baksnojant pasidaro daug dėmių.	-Tada kiškis apsiavė batus ir išstriksėjo į lauką. Matant, kad vaikas nori tęsti veiklą, pasiūlyti pasirinkti kitą popieriaus lapą, jau pažįstamų arba naujų piešimo priemonių bei medžiagos. Vaiko veiklai skirti daug dėmesio, pritarti žvilgsniu, šypsena, pagirti, pasidžiaugti pasiekimais. Sudaryti galimybes žaisti, tepinėti dažais, paišelioti, dėti spaudus kempinėle (pvz., atsisėdus prie stalo ar ant grindų, stovint prie mažo molberto ar dažant kartoninio namelio sienas), ant įvairaus dydžio, ilgio, formos ar spalvos, paviršiaus popieriaus, daiktų (pvz., ant slidaus plastiko ir šiurkštaus akmens).
3	Muzika ir šokis Emocingai atliepia klausomus kūrinius (vaikiškas dainas, instrumentinius kūrinius) - šypsosi, džiaugiasi, ploja, trepsi, sėdėdamas sūpuoja kojas ar pan. Vienas ir kartu su kitais dainuoja 2-4 garsų daineles, palydėdamas jas judesiais. Drauge su pedagogu žaidžia muzikinius žaidimus, jų tekstą imituoja rankų, kūno judesiais (žingsniuoja, bėga, apsisuka). Apžiūrinėja, tyrinėja ritminius muzikos instrumentus ir jais ritmiškai groja kartu su pedagogu. Kuriam, dainuoja vieno aukščio tonu savitus žodžius, ritmuoja vaikiškais instrumentais ir daiktais.	Klausosi vaikiškų dainelių, trumpų instrumentinių kūrinėlių ir, jei muzika patinka, ploja, trepsi, šypsosi ir kt. Dainuoja trumpas, nesudėtingas, siauro diapazono dainas (pvz., lietuvių liaudies dainos „Dvi vištytės“, „Tupi katins ant tvoros“, „Pupa“, autorinės - G. Vanagaitės „Avelė“, „Trejų metų“, A. Katinienės „Gaidelis“ ir kt.) ir kartu su suaugusiuoju jas imituoja rankų ir kūno judesiais (rodo saulutę, lietu, ploja, trepsi ar kt.). Drauge su pedagogu žaidžia muzikinius žaidimus, eina ratelius, jų tekstą imituoja rankų, kūno judesiais (pvz., lietuvių liaudies rateliai „Katinėlis“, „Grybs, grybs, baravyks“, „Raina katytė“ ar pan.).	Klausyti su vaikais dainelių apie paukščius, žvėris, gamtos reiškinius ar trumpų instrumentinės muzikos kūrinėlių Dainuoti su vaikais įvairaus turinio dainas, imituojant jų tekstą judesiais. Žaisti muzikinius žaidimus, eiti ratelius, tekstą imituojant judesiais. Skatinti judėti pagal muziką einant, bėgant, apsisukant. Aprūpinti vaikus nesudėtingais vaikiškais muzikos instrumentais (ritminėmis lazdelėmis, būgneliais, barškučiais, varpeliais, mediniais šaukštais ir kt.), daiktais ir kartu su vaikais groti ritminiais muzikos instrumentais, klausytis jų skleidžiamų garsų. Tyrinėti instrumentų ir

3	Mėgdžioja žaidinimų, gyvūnų, augalų judesius. Šoka spontaniškai kurdamas dviejų-trijų natūralių judesių (eina, pritūpia, pasisuka ir kt.) sekų Žaidimai ir vaidyba Žaisdamas su daiktu ar žaislu atlieka matytus veiksmus, judesius. Įvairiai intonuodamas kalba apie tai, ką daro. Mėgdžioja šeimos narių kalbų, veiksmus. Muzikiniuose rateliuose judesiais, veiksmais vaizduoja siužeto elementus, reiškia savaimė kilusias	Apžiūri instrumentus, kuriais groja, klausosi jų skambėjimo, tyrinėja garsus, muša nesudėtingos struktūros ritmą (pvz., „ta-ta“). Pritaria suaugusiojo grojimui vaikiškais ritminiais muzikos instrumentais (barškučiais, pagaliukais, būgneliais). Kuria savo sugalvotus žodžius, garsus, intonacijas, improvizuoja ritminiais muzikos instrumentais ir garsais. Šliaužia vaizduodamas gyvatę, ropoja perteikdamas šuniukų, katytę ar kitų keturkojų, šokinėja ant dviejų kojų susiedamas judesį su kiškio judėjimu, mojuoja rankomis perteikdamas paukščio ar drugelio sparnų mostus, stovi ant vienos kojos kaip gandrai, vaikšto pasistiebęs, pritūpęs pašoka į aukštį kaip varlė. Mojuoja rankomis kaip medžio šakos. Šiuos judesius sujungia į sekų. Visa tai daro išivaizduodamas nupasakotų, piešinyje ar nuotraukoje pa-vaizduotų objektų. Paprašytas greitai eiti, lėtai atsitūpti, aukštai pašokti ir apsidairyti, šiuos judesius atlieka savo pasirinkta tvarka, įterpia judesių, kurių nebuvo prašomas, pvz., apsisuka, iškelia rankas ir kt. Pagal savo norą ir pasirinkimų atsineša žaislus ir kitus daiktus. Žaisdamas vaizduoja, kaip mama, tėtis, vaikas važiuoja automobiliu, išlipa, ieško gedimo, remontuoja. Skambindamas menamu telefonu, praneša, kada grįš, nuramina. Vystydamas lėlę, pasakoja, ką daro.	daiktų garsines galimybes, duodant vaikams laiko tyrinėti. Sudaryti sąlygas ir skatinti vaikus kurti, dainuojant apie tai, ką jie veikia, žaidžia, mato, girdi. Visas šokio veiklos rūšis stengtis atlikti kartu su vaikais tyrinėjant įvairius judesius, kartais atiduodant iniciatyvą vaikams ir kartojant jų atliekamus judesius. Vengti prašyti, kad vaikai kartotų jiems rodomus judesius. Skatinti vaikus šokti tyloje, kad atsiskleistų jų ritmo suvokimas. Sudaryti sąlygas judesių sekas atlikti pagal įvairių muzikų (greitų, lėtų). Kviesti vaikus, kurie norėtų parodyti sujungtas judesių sekas grupės draugams, aptarti jų pasirodymų, išryškinant teigiamas puses. Tokios šokėjo-žiūrovo situacijos padeda vaikams vėliau įveikti scenos baimę. Parūpinti įvairių žaislų, leisti jais naudotis. Gėrėtis vaikų žaidimu. Žaidžiant drauge, reikšti įvairias emocijas, skatinti vaikus pasakoti, ką jie daro: važiuodami mašina linksmi kalba, pasakoja, ką mato, kur važiuoja, kas atsitinka.

emocijas. Vizualinė raiška Spontaniškai reiškia emocijas, įspūdžius dailės priemėmis ir medžiagomis. Piešia įvairias linijas, jas jungia į formas vis labiau koordinuodamas rankų judesius. Bando ką nors pavaizduoti (mamą, mašiną). Savo abstrakcijose išvelgia daiktus ar įvykius. Eksperimentuoja dailės medžiagomis ir priemėmis, tyrinėja įvairius veikimo jomis būdus. Piešdamas, spauduodamas, tapydamas, lipdydamas, konstruodamas labiau mėgaujasi procesu, o ne rezultatu.	Muzikiniuose rateliuose savaip vaizduoja judesiais, veiksmis: išskeldamas kumštelius ir juos sukinėdamas parodo, kaip žydi aguonėlė, apibėgdamas apie tupintį draugą, pavaizduoja, kad tai - ropė. baksnojant pasidaro daug dėmių. Tapydamas staiga vienoje vietoje ima tepti įvairių spalvų dažus, šukčioti, trinti, kol pratrina skylę. Kišdamas pirštą į skylutę sako: -Pabėgsiu nuo vilko. Nupiešęs popieriaus lape ratukų, pribraukęs įvairių linijų, aiškina: -Mamytę nupiešiau, čia sesė, tėtis, o čia katytė bėga. Žiūrėdamas į teptuku nutapytas spalvines dėmes, suprato, kad jos ką nors pasakoja: -Čia mamytė žiūri, o čia blynų iškepė. Spaudinėja, suploja molį, atgnybia gabalėlius ir juos jungia vieną prie kito. Baksnoja lipdiniui stalą ir sako: -Kirmėlę padariau, ji eina pasivaikščioti. Sulenkia lipdinį sakydama:	Skatinti vaikus įsijausti į veikėjus, siužetą: pabūti kaip aguonėlės, augti drąsiai, linksmai, gražiai. Rodyti vaikams veiksmus ir leisti improvizuoti, reikšti tokias emocijas, kokios tuo metu kyla. Skatinti pasakoti apie savo piešinį. Nestabdyti vaiko, jei jis su savo kūrybos darbeliu ima žaisti, bėgioti, vaizduoti tai, ką nupiešė. Tai padės vaikui suprasti, kad savo sumanymą galima įkūnyti piešinyje. Stebėti vaiko raiškos procesą, paprašyti papasakoti apie savo piešinį ar lipdinį, stengtis suprasti, kaip vaikas reiškia savo potyrius ir emocijas, kokią paramą ir pagalbą reikėtų teikti, kad vaikas pajustų džiaugsmą ir pasitenkinimą. Svarbu, kad jo darbelis būtų matomas, juo pasidžiaugta. Pasiūlyti eksperimentuoti įvairesnėmis priemėmis ir medžiagomis (pvz., su spalvų palete, vilnos kamuoliuku, skirtu spaudams dėti, šlapiu popieriumi ir kt.). Kalbėti apie tai, ką vaikas daro, skatinti išbandyti kitus būdus: - Tu žalios spalvos pieštuku nupiešei daug linijų, pabandyk dar, kaip teptukas moka.
Muzika ir šokis Klausydamasis ir tyrinėdamas gamtos garsus, trumpus vokalinius ir instrumentinius kūrinius, judesiais emociškai atliepia jų	Klausosi muzikos ir gamtos garsų (pvz., klausydamas maršo, žygiuoja rateliu, polkos - šoka, ploja, trepsi kojomis, lopšinės - supa lėlytę	Klausytis su vaikais muzikos kūrinių, gamtos garsų ir juos tyrinėti pasikalbant, pasakojant, aptariant.

4	nuotaiką, tempą bei keliais žodžiais juos apibūdina. ☐ Kartu su kitais dainuoja trumpas, aiškus ritmo, siauro diapazono, laipsniškos melodinės slinkties autorines ir liaudies dainas. Dainavimą palydi ritmiškais judesiais. Tyrinėja savo balso galimybes (dainuoja garsiai, tyliai, aukštai, žemai, greičiau, lėčiau). Žaidžia įvairių tautų muzikinius žaidimus, atlikdamas kelis nesudėtingus judesius: eina, bėga rateliu, trepsi, ploja, mojuoja, sukasi po vieną ir už parankių. Tyrinėja garso išgavimo būdus kūno, gamtos, įvairiais muzikos instrumentais, jais ritmiškai pritaria suaugusiojo grojimui. ☐☐ Improvizuoja skanduodamas, plodamas, trepsėdamas, stuksendamas, spontaniškai kuria ritminius, melodinius motyvus savo vardui, žodžiams. Žaidžia vaizduojamuosius (darbo proceso, augalų vegetacijos, gyvūnų) šokamuosius žaidimus, šoka trijų-keturių natūralių judesių (bėga, sukasi, ritasi ir kt.) šokius. Šoka spontaniškai kurdamas trijų-keturių natūralių judesių sekų.	ir pan.). Klausydamas garsios muzikos garsiai trepsi, tylios - tyliai tipena. ☐ Dainuoja lietuvių liaudies (pvz., „Oi tu, kiški žvairy“, „Čip čipo“, „Tas žvirblelis“ ir kt.) ir autorines (pvz., V. Barkausko „Ežys“, A. Katinienės „Gaidys“, V. Bagdono „Mamytei“ ar kt.) dainas bei imituoja jas judesiais. Dainuoja garsiai, tyliai, aukštai, žemai, greičiau, lėčiau ir klausosi savo balso skambėjimo. Eina ratelius, žaidžia muzikinius žaidimus (pvz., „Kac, kac kačiukai“, „Siūlai, siūlai“, „Bulvienė“ ir kt.), atlikdami imitacinius judesius pagal žaidimo turinį (pvz., kačiuko glostymo, jo kūno dalių rodymo) ar eina rateliu, sukasi vietoje po vieną, už parankių, vejas kamuolį ir atlieka kitus judesius. Ritmiškai pritaria suaugusiojo grojimui barškučiais, lazdelėmis, marakasais, tyrinėja, kaip instrumentais groti, klausosi jų skambėjimo. ☐☐ Skanduoja, ploja, trepsi, kuria melodijas ir ritmus savo vardui (pvz., Ieva, Jonas, Rūta, Eglė), žodžiams (pvz., lėlė, meška, lapė, kiškis ar kt.), judesius muzikai (pvz., svajingai muzikai - sukasi kaip lapai, snaigės, nutupia, pakyla ir vėl sukasi, judesių kūrybai pasirenka atitinkamas priemonės: kaspinus, lengvas, spalvotas skareles, medžiagos atraižas, juosteles ar kt.). ☐☐ Žaidžia vaizduojamuosius (darbo proceso, augalų vegetacijos, gyvūnų) šokamuosius žaidimus, pvz., „Ar jūs norite matyti“, „Šiaudų batai“, „Žvirbli žvirbli“, „Skrido uodas“ ir kt. ☐☐ Kartu su auklėtoja veikdamas sugalvoja,	☐ Dainuoti su vaikais trumpas, aiškus ritmo, siauro diapazono liaudies bei originalios kūrybos dainas, jas imituoti judesiais. (Pvz., padainavus dainą apie kiškį, užduoti vaikams klausimus „Kaip dainuoja kiškis?“, „Koks jo balsas?“ ir kt. Kiekvienas vaikas padainuoja savaip ir visi aptaria kiškio dainas.). Sudaryti galimybę vaikams žaisti muzikinius žaidimus, eiti ratelius atliekant nesudėtingus judesius - eiti, bėgti rateliu, suktis po vieną ir už parankių, mojuoti, ploti irt. t. Pasirūpinti, kad vaikams netrūktų įvairių vaikiškų muzikos instrumentų groti bei jų garsams tyrinėti. Padedant tėvams, atnešti į grupę įvairių medžiagų iš gamtos (pvz., akmenukų, kankorėžių, gilių, šakelių ir kt.) ar buitines atliekų daiktų (pvz., tuščių buteliukų, dėžučių, ričių, tūtelių ir kt.) ir kartu su vaikais pasigaminti namų darbo muzikos instrumentų. ☐ Skatinti vaikus improvizuoti, kurti balsu ir judesiais melodinius motyvus savo vardui, žodžiams. Pastebėti ir įvertinti vaikų bandymus kurti savo dainas, ☐ ritmus, melodijas, pasiūlyti spontaniškai kurti patiems. ☐ Drauge su vaikais žaisti vaizduojamuosius (darbo proceso, augalų vegetacijos, gyvūnų) šokamuosius žaidimus, skatinti juos interpretuoti, t. y.

4

Žaidimai ir vaidyba

Žaisdamas atkuria matytų situacijų fragmentus, panaudoja tikrus daiktus, reikmenis, drabužius. Kuria dialogų tarp veikėjų, išraiškingai intonuoja. Žaisdamas atsipalaiduoja. Muzikiniuose rateliuose kuria ar savaip perteikia kelis veikėjų vaizduojančius judesius, veiksmus, spontaniškai reiškia emocijas.

Vizualinė raiška

improvizuotai sujungia judesius perteikdamas trumpų istorijų, pvz., gėlės gyvenimas nuo sėklos (guli susirietęs, klūpi užsidengęs rankomis galvą), daigo (suglaudęs delnus rankas kelia aukštyn), iki žiedo (atsistoja ir išskleidęs rankas į šonus sukasi) ir nuvytimo (leidžia rankas per šoną, pasilenkia ir vėl atsiklaupia). Arba šokinėja ant dviejų kojų, viena koja perteikdamas lietaus lašelius, ritasi perteikdamas upelio tekėjimą, sustingsta ledo gabaliuko poza, vėl atsigula ant žemės rodydamas, kad ištirpo.

Atsineša ir susideda reikalingus kirpyklai daiktus, žaislus - įsirengia kirpyklą. Kerpa vieną veikėją, po to kitą, išraiškingai, perteikdamas emocija pasakoja apie tai, ar bijo kirptis, ramina, kad neskaudės ir t.

Žaisdamas pagal pasaką „Batutas katinas“, pasakoja, kur keliavo katinas, ką matė, ką sutiko. Pabaigia savaip: „Dabar katinas nebegauda pelių, nes išėjo žaisti.“ Muzikiniuose rateliuose savaip parodo matytus judesius, sukuria naujų: „Žilvitis išdygo“ - atsitupia ir stojasi tiesiai arba krypuodamas į šonus; „užaugo“ - iškelia rankas į viršų arba stiebiasi ant kojų pirštų galų. Spontaniškai reiškia emocijas: susimąsto, stengdamasis prisiminti, kaip pavaizduoti, netrukus šypsosi, džiaugdamasis, kad pavyko. Pabaigęs kartu su visais nusilenkia.

sugalvoti savo judesių vietoj žinomų.

□ Kuriantį vaikų skatinti naudoti natūralius, su jokių šokio žanru nesusijusius judesius. Šokdamas vaikas perteikia istorijų, tačiau iš esmės jis tyrinėja šokio elementus - erdvę (aukštyn, žemyn, pirmyn, atgal), tempų (greitai, lėtai), ritmų, energijų (kampuotai, plaukiančiai, didelis, mažas judesys).

Parūpinti žaidimams tikrų daiktų: virtuvės, kirpyklos, statybų reikmenų. Parodyti, kur yra ir kaip galima žaisti su stalo teatro pirštinių lėlėmis. Paskatinti aprenkti lėles savo sumanytais veikėjais, kurti situacijas pagal girdėtas pasakas, matytus filmukus. Pamačius aktorių parodytą spektaklį darželyje, siūlyti vaikams patiems pažaisti teatrą.

□ Drauge su vaiku eiti ratelius, parodyti judesių, veiksmų, paaiškinti, kas jais vaizduojama, skatinti juos kartoti laisvai, savaip. Nekoreguoti vaiko emocinės raiškos (nereikalauti iš vaiko tam tikros emocinės išraiškos). Nelyginti vaiko išraiškos su kito vaiko ar vaikų. Džiaugtis kiekvieno vaiko pastangomis, atradimais. Mokyti pabaigus žaisti nusilenkti.

Laikytis nuostatos, kad iki-mokyklinio

4	Patirtį išreiškia įvairiomis linijomis, jų deriniais, dėmėmis, geometrinėmis ir laisvomis formomis, spalvomis, išgaudamas šiek tiek atpažįstamus vaizdus, objektus, juos įvardija. Kuria spontaniškai, kartais pagal išankstinį sumanymą, kuris darbo eigoje dažnai kinta, „pasimeta“. Kūrybos procesą palydi pasakojimu, komentavimu, gestikuliacijomis, mimika. Eksperimentuoja dailės medžiagomis ir priemonėmis, atrasdamas spalvų, linijų, formų, faktūrų įvairovę, turi mėgstamas spalvas. Kuria koliažus, spauduoja įvairiomis priemonėmis, konstruoja, lipdo nesudėtingas formas. Muzika ir šokis Balsu, judesiais, pasirinktu muzikos instrumentu spontaniškai improvizuoja, pritaria klausomam vokalinės, instrumentinės muzikos įrašui ar gyvai skambančios muzikos kūriniiui. Savais žodžiais išsako kilusius įspūdžius. Atpažįsta kai kurių instrumentų	Komentuoja kylančias asociacijas atradus apskritimo ir iš jo išeinančių linijų piešimo variantus: -Nupiešiu mergaitei plaukus iki saulės. Ne, geriau iki jūros. Tai ne plaukai, tai sparnai. -Aš piešiu galvutę. Akyčių dar trūksta. Pasaka bus apie berniuką. Berniukai susipešė ir pavirto į bobausiuką. Paskui atsipešė. ☐ Atranda, kad štrichuojant galima ką nors pavaizduoti, pvz., energingai brauko mėlynos spalvos pieštuku ir sako: -Nuvažiavo mažina, o čia dūmai. ☐ Piešia linijas ant smėlio, sniege. Mėgina piešti flomasteriu abiem rankom. ☐ Kuria koliažą ant kartono gabalo klijuodamas audinio, tapetų, laikraščio skiauteles. Tarpus papildo tapydami, piešdami flomasteriu. Pasakoja, ką primena sukurtas darbelis. Klausosi vokalinės ir instrumentinės muzikos įrašų, gyvos muzikos, papasakoja kokia ji buvo, kokius instrumentus girdėjo. Dainuoja išraiškiai, mimika, kūno judesiais imituodamas dainuojamos dainos tekstą (pvz., lietuvių liaudies dainos: „Šokinėjo trepinėjo	amžiaus vaikas ne pirmiau išmoksta, o paskui kuria, bet kurdamas mokosi. Vaikas pats atras kūrybos ir vaizdavimo ypatumus veikdamas taip, kaip nori, kaip jam patinka. Pedagoogo vaidmuo turtinti vaiko patirtį, gausinti įspūdžių ir emocijų, stebėti vaiko raišką ir kūrybą, padėti realizuoti idėjas ir sumanymus, aprūpinti priemonėmis ir medžiagomis, stiprinti vaiko pasitikėjimą, palankiai vertinti kūrybos savitumą, išradingumą, įdėtas pastangas ir kt. Skatinti žaislingai eksperimentuoti linijomis, spalvomis, formomis (pvz., klausant išraiškingo auklėtojo pasakojimo ant smėlio ar dažais padengto plastiko bandyti taip, kaip pavyksta, pavaizduoti piktą, šokančią, šokinėjančią liniją; lašinant skirtingų spalvų ir skirtingą kiekį dažų į vandenį, sukurti šviesių ir tamsių, šiltų ir šaltų spalvų labirintą. Padėti vaikams suprasti, kad iš įvairių medžiagų, buities ir gamybos atliekų galima sukurti originalių, gražių darbų. Sudaryti sąlygas vaikams klausytis ne tik vokalinės ir instrumentinės muzikos įrašų, bet ir gyvos muzikos, pakviečiant į darželį profesionalius muzikantus. Skatinti vaikus išsakyti savo nuomonę po matyto koncerto, muzikinio spektaklio, pramogos ar vakaronės.

5

(smuiko, būgno, dūdelės, varpelio) tembrus, girdėtus kūrinius.

Dainuoja vienbalses, dialoginio pobūdžio dainas, jaučia ritmą. Dainuodamas išbando balso skambesį, išmėgina jį įvairioje aplinkoje (grupėje, kieme ir kt.). Stengiasi tiksliau intonuoti, taisyklingiau artikuliuoti (aiškiai tarti balsius, priebalsius, dvibalsius), taisyklingiau stovėti, kvėpuoti.

Ritminiais, melodiniais, gamtos, savo gamybos vaikiškais muzikos instrumentais pritaria dainoms, šokiams, tyrinėja jų skambėjimo tembrus.

Improvizuodamas balsu, vaikišku muzikos instrumentu kuria ritmus, melodijas ketureiliams, mįslėms, patarlėms.

Šoka sukamuosius (kai sukamasi poroje) ratelius, paprastų žingsnių (paprastasis, aukštas paprastasis, stangrus, pritupiamasis) autorinius ir penkių-šešių natūralių judesių (bėga, sukasi, pašoka ir kt.) šokius.

Šoka improvizuotai kurdamas penkių-šešių natūralių judesių seką, reaguodamas į muziką, išreiškdamas aplinkos vaizdus (gamtos reiškinius, gyvūnus).

pempelė", „Graži ponia pelėda", „Lietuvos šalėlė", autorinės dainos V. Barkausko „Lietučio pasaka", A. Kuprio „Godūs meškučiai" ar kt.). Balsu perteikia kai kurių personažų charakterius (pvz., piktas vilkas, gudri, meili lapė, greitas, bailus kiškis ir t.), nuotaikas (džiaugsminga, liūdna, pikta ir kt.). Tyrinėja savo ir draugų balso skambėjimo galimybes (pvz., pasako garsiai ar tyliai dainavo, greitai ar lėtai, kaip skambėjo balsas - švelniai, ramiai, skubiai ar kt.).

Įvairiais ritminiais (lazdelėmis, trikapiu, šaukštais ir kt.), melodiniais (ksilofonu, triola, molinukais, varpeliais ar kt.) ar savo gamybos vaikiškais muzikos instrumentais pritaria dainoms, šokiams. Tyrinėja jų skambėjimo tembrus.

Balsu ar vaikiškais muzikos instrumentais kuria ritmus ir melodijas eilėraščiams (pvz., Z. Gaižauskaitės „Skėtis", A. Matučio „Cirkas", M. Vainilaičio „Cha chacha" ir kt.), mįslėms („Akys", „Agurkas", „Bitė", „Šaltis" ir t. t.), patarlėms („Verkia duona tinginio valgoma", „Tinginys ir kelią koja rodo", „Melagis melavo per tiltą važiavo, ratelis užkliuvo, melagis įgriuvo" ir kt.), judesius rateliui, žaidimui.

Šoka sukamuosius ratelius, pvz., „Pučia vėjas", „Aviža prašė", „Ieva", „Šiaudų kūlis“

Su auklėtoja aptarus įvairius galimus judesių jungimo variantus, susietus su, pvz., drugelio gyvenimu, savarankiškai pasirenka lėtus šliaužimo, vertimosi judesius ir greitus skraidymo judesius, bėgiojimą, sukimąsi, kurie

Dainuoti su vaikais vienbalses ir dialogines dainas. Skatinti dainuoti individualiai išmėginant, kaip skamba balsas grupėje, salėje, lauke ir kitur. Skatinti dainuoti atliekant įvairius darbus (pvz., piešiant, stebint augalus, gyvūnus, einant pasivaikščioti ir t.).

Pasirūpinti, kad vaikams netrūktų muzikos instrumentų, žaislų, buities daiktų, savo gamybos instrumentų, su kuriais jie galėtų groti, pritarti dainoms, šokiams, muzikiniams žaidimams. Kartu su vaikais apžiūrėti įvairius instrumentus, juos išmėginti, pasigaminti savo instrumentų ir tyrinėti jų skambėjimo galimybes, tembrus.

Drauge su vaikais kurti ritmus, melodijas ketureiliams, mįslėms, patarlėms balsu ar muzikos instrumentu. Paskatinti vaikus kurti judesius rateliui, žaidimui. Pasidžiaugti, pagirti vaikus už jų originalumą, drąsą, norą kurti.

Drauge su vaikais šokti paprastus savo forma, t. y. sukamuosius ratelius. (Dėl klasifikacijos ir ratelių aprašymo žr. L. Kisielienės knygą „Lietuvių etninės choreografijos klasifikacija: rateliai", 2011). Vaikų sugalvotas judesių sekas rodyti visiems ir klausti vaikų, ką jie matė. Padėti vaikams sieti pamatytą personažą su atliekamais judesiais, vartoti frazes, pvz.: „bėgo greitai kaip vilkas", „šokinėjo aukštai kaip varlė", „šliaužė lėtai kaip vėžlys".

5	Vaidyba Vaidindamas stalo, lėlių teatre, vaizduoja realistinį ir fantastinį siužetą, išplėtoja vyksmą dialogu, monologu, keisdamas balso intonacijas. Išreiškia savo norus, jausmus, mintis, baimes. Susikuria ištisą žaidimo aplinką, panaudodamas daiktus, drabužius, reikmenis. Muzikiniuose žaidimuose ir rateliuose kuria ar savaip perteikia 3-4 veiksmų seką, vaizduojančią augimą, darbus, veikėjų judėjimą, stengiasi perteikti veikėjo nuotaiką.	perteikia drugelio skrydį, juos sieja tarpusavyje atlikdamas „žemai“ ant grindų arba „aukštai“ atsistojęs. Šias judesių sekas gali šokti pagal muziką arba be muzikos. Parenka judesius šokio pradžiai (susirietęs guli ant žemės) ir pabaigai (stovi nuleidęs rankas ir galvą), aiškiai parodo, kad užbaigė šokį - sustodamas ar nusilenkdamas žiūrovams Vaidindamas vaizduoja, kaip Batuotas katinas žygiuoja ir dainuoja, sustoja, pašoka, sukinėdamasis į visas puses apžiūri karaliaus pievas, kaip iškėlęs kardą kovoja su žmogėdra. Sukuria savo pabaigą - dabar katinas nebegaudo pelių, o valgo kačių maistą. Vaidindamas Batuotą katiną kalba pasitikinčiu balsu, veikia drąsiai, ryžtingai. Stebi, ar kiti vaikai, suaugęs domisi jo vaidinimu. Jei žiūri, dar ryškiau vaidina. Muzikiniame ratelyje „Kaip aguonėlės auga“ atkartoja veiksmų seką ir laisviau, drąsiau sukuria savų: vaizduodamas, kaip aguonėlė išdygo, stojasi rangydamasis į šonus, kaip užaugo - ne tik iškelia rankas į viršų, bet ir jomis pamosuoja, kaip pražydo - sukioja kumštelius, galvą, pajuda visu kūnu. Pasiūlo dekoracijas, kostiumus. Kartu su suaugusiuoju piešia, spalvina, klijuoja, dekoracijų detales išdėsto, apsirengia kostiumu.	Pasekus ar paskaičius pasaką, pažiūrėjus vaidinimą, paskatinti patiems vaidinti. Parodyti, kaip galima judėti ir kalbėti-intonuoti pagal tipiškus veikėjo bruožus, tempo ritmą: katinas juda ryžtingai, meškinas - lėčiau, nerangiau, zuikis - greičiau, emocionaliau. Klausti, kaip galėtų judėti ir kalbėti-intonuoti fantastinis veikėjas - ateivis iš kosmoso? Stebėti vaikų vaidinimus stengiantis suprasti, palankiai vertinti. Jei kas nors neaišku, paklausti, pvz., „Ką atsakė šienpjoviai?“ Parodyti, kaip galima keisti kostiumus, dekoracijas. Drauge žaisti muzikinius žaidimus ir ratelius, parodyti ir skatinti laisvai, savaip kartoti veiksmus. Aiškinant siužetą, padaryti pauzes, kad vaikas galėtų sutelkti mintis, sumanymus ir pagal juos veikti. Pasidžiaugti vaiko sukurtais veiksmiais, jų emocionalumu, išraiškingumu. Įtraukti vaiką į dekoracijų, kostiumų kūrimą ir išdėstymą. Klausti jo nuomonės, atsižvelgti

5	Vizualinė raiška Savo emocijas, patirtį, įspūdžius išreiškia kitiems atpažįstamais vaizdais. Išryškina vaizduojamų objektų bruožus, reikšmingas detales. Objektus vaizduoja ne tokius, kokius mato, o tokius, ką apie juos žino. Kuria pagal išankstinį sumanymą, kuris procese gali kisti. Eksperimentuoja tapybos, grafikos, mišriomis dailės priemonėmis ir medžiagomis, kuria sudėtingesnius koliažus, trimates formas iš įvairių medžiagų, asambliažus, fotografuoja, piešia skaitmeninėmis priemonėmis (piešimo programomis telefone, kompiuteryje).	Piešia išryškindamas reikšmingas detales. Nupiešęs ant kalnelio stovintį berniuką plačiai atverta burna ir ilgomis iškeltomis rankomis, vaikas sako: -Čia berniukas šaukia: „Ei, visi ateikite čia, pas mane, greičiau!“ Norėdami pasakyti viską, ką žino apie vaizduojamą objektą, piešia „permatomus“ piešinius (nupiešto daugiaaukščio namo kambariuose detalai vaizduoja tai, ką nori papasakoti). Pavaizdavo, kas vyksta skrendančiame lėktuve: per-matomame lėktuvo salone sėdi žmonės su ausinėmis, jie klauso muzikos. Vaizduoja žmogaus judesį (sulenkta einančio žmogaus kojas, iškeltas rankas). Eksperimentuoja ir kuria naudodami monotipijos, grotąžo technikas, piešinius papildydami gamtine medžiaga, popieriaus lankstinukais. Kuriam sužetetus, ornamentus iš laisvų bei pagal kontūrų iškirptų, išplėšytų iš popieriaus geometrinių formų, gėlių, lapelių, eglių ir kt. Karmo, lanksto, pina, audžia iš popieriaus juostelių, šiaudelių ir kt. Kuriam asambliažus, erdvinius-plastinius paveikslus iš įvairiausių daiktų, jų dalių (žaisliukų, smulkių buities daiktų, kamštelių,	į sumanymus. Svarbu turtinti vaiko patirtį, gausinti įspūdžius, kad vaiko kūrybinė raiška nebūtų skurdi, pvz.: skatinti juos tyrinėti artimiausią aplinką, dalyvauti renginiuose, stebėti meno kūrinius, žmonių ir gyvūnų gyvenimą, klausyti istorijų bei patiems jas pasakoti ir kt. Kuo turtingesnė bus vaiko patirtis, tuo išradingesnė ir įdomesnė bus jo kūryba. Pradedant vaizduoti žmogaus judesius, svarbu tyrinėti kūno galimybes (gali lankstytis, šokinėti, suktis), stebėti kitų judesius (šokėjų, sportininkų), patiems išbandyti įvairius judesius ir pozas. Kalbėtis su vaiku apie jo kūrinėlį, diskutuoti, ką, kodėl ir kaip jis pavaizdavo. Ką ir kodėl norėjo išreikšti, kodėl pasirinko tokias priemones ir kt. Aiškintis, ką jis dar norėtų papasakoti, sukurti. Gėrėtis jo sumanymais, pagirti už išradingumą ir kt. Drąsinti kurti smulkesnių detalių, gamtinių medžiagos, mozaikas, mandatas, juostas, kilimėlius, dėlioti vaisių ir daržovių mozaikas Rudenėlio šventei. Skirti pakankamai laiko, kad vaikai galėtų pasinerti į sumanymų realizavimo procesą, veikti kūrybingoje aplinkoje. Numatyti vaikų kūrybingumą skatinančių meno projektų (pvz., muzikos ir dailės

		vielučių, sulankstytų iš popieriaus figūrėlių ir kt.) ant įrėmintos plokštumos arba kabančioje paverstoje plokščioje dėžutėje, papildo sumanymą tapydamas, nupiešdamas papildomų detalių. Konstruoja erdvines figūras iš popieriaus, papjė mašė, gamtinių medžiagų, antrinių žaliavų (buteliukų, dėžučių). Grupelė vaikų interaktyvios lentos kompiuterinės grafikos programomis spontaniškai kuria netikėtų vaizdų variantus, mėgaujasi, gėrisi savo atradimais.	projektas „Aš piešiu muziką“). Sudaryti sąlygas kurti, reikšti savo potyrius, išpūdžius neįprastomis sąlygomis ir priemonėmis, (pvz., piešiant gamtoje, ant asfalto, šaligatvio plytelių, smėlio, šlapio sulamdyto popieriaus, laikraščio, piešti plunksna, kitu teptuko galu, pagaliuku, akmenėliu ir kt.) Padėti vaikui išsaugoti kompiuterine grafika sukurtus vaizdus, skatinti apie juos pasakoti, sugalvoti pavadinimus.
6	Muzika ir šokis ☐ Klausosi įvairaus stiliaus, žanrų muzikos kūrinių ir spalvomis ar piešiniu spontaniškai perteikia kilusius išpūdžius. Tyrinėja girdimos muzikos, triukšmo, tylos panašumus ir skirtumus, įvardija kūrinio nuotaiką, tempą, dinamiką, skiria kai kuriuos instrumentus. ☐ Dainuoja sudėtingesnio ritmo, melodijos, platesnio diapazono vienbalses dainas, jas gana tiksliai intonuoja. Dainuoja trumpas daineles kanonu, įsiklausydamas į savo ir draugų dainavimą. ☐ Melodiniais vaikiškais muzikos instrumentais groja 2-3 garsų melodijas. Pritaria suaugusiojo grojimui, atlikdami muzikines pjeses solo ir orkestre, seka dirigento judesius, stengiasi kartu pradėti ir baigti kūrinėlį. ☐ Improvizuodamas balsu, muzikos	Klausosi įvairių stilių muzikos kūrinių. Tyrinėja, kuo jie skiriasi, ar panašūs nuotaikos, tempo, dinamikos atžvilgiu. Muzikos kūrinyje atpažįsta ir skiria kai kuriuos instrumentus (pvz., smuiką, kankles, gitarą ir kt.). Klausosi tylos ir triukšmo bei juos aptaria. Dainuoja sudėtingesnio ritmo, melodijos vienbalses dainas (pvz., V. Juozapaičio „Lietučio pasaka“, lietuvių liaudies daina „Siuntė senis ožką“ ir kt.) bei pakankamai tiksliai jas intonuoja. Dainuoja trumpas liaudies daineles kanonu (pvz., „Saulėle motule“, „Tu, saulute, vakaran“ ir pan.), klausydamiesi savo ir draugų dainavimo. ☐ Melodiniais vaikiškais muzikos instrumentais groja 2-3 garsų melodijas, lietuvių liaudies dainas (pvz., „Du ožiukai“, „Tu, saulute, vakaran“, „Virė virė košė“, „Ganau ganau	Sudaryti vaikams sąlygas klausytis įvairių epochų, kultūrų ir stiliaus muzikos. Klausytis tylos, triukšmo, lyginti jų skirtumus. ☐ Dainuoti su vaikais įvairaus turinio dainas ir skatinti juos dainuoti visur, kur įmanoma: grupėje, lauke, dirbant, bendraujant, žaidžiant. Pa-mokyti vaikus dvibalsio dainavimo, dainuojant trumputes daineles kanonu. ☐ Pasirūpinti, kad grupėje vaikai turėtų muzikos instrumentų, spalvotų natų, „dirigento lazdelę“, muzikos įrašų, klausymosi aparatūrą, video įrašų apie žymius muzikantus ir jų muzikavimą. Groti kartu ir paskatinti vaikus groti melodiniais vaikiškais muzikos instrumentais muzikines pjeses solo ir orkestre. Išsirinkti dirigentą,

instrumentu kuria melodiją trumpam tekstui, paveikslui. Žaidžia muzikinius dialogus, kuria judesius kontrastingo pobūdžio muzikai.

Šoka sudėtingesnius ratelius (tiltelių, grandinėlių), paprastųjų ir bėgamųjų (paprastasis bėgamasis, aukštas bėgamasis, liaunas, smulkus bėgamasis) žingsnių autorinius ir natūralių judesių šokius.

□ Šoka improvizuotai kurdamas septynių-aštuonių natūralių judesių seką, perteikdamas trumpą siužetą ar pasirinktą nuotaiką, išreiškdamas erdvės (aukštai - žemai) ir laiko (greitai - lėtai) elementus.

aveles" ar kt.). Pritaria suaugusiojo grojimui, atlikdami muzikines pjeses (pvz., lietuvių liaudies melodija, harmonizuota V. Žiliaus, „Žvejų polka", J. Gaižausko „Mažas valsas", J. Štrauso „Polka" ar kt.). Grodami solo ir orkestre, stebi dirigentą, seka muzikos tempą, dinamiką, laiku įstoja ir baigia groti.

□ Balsu, muzikos instrumentu kuria melodijas trumpam tekstui (pvz., pasakos be galo „Buvo senis ir senutė", „Į aukštą kalną aš lipu"), paveikslui (pvz., žiemą, pavasarį, rudenį, gėles, medžius, gyvūnus ar kt. vaizduojantys paveikslai). Vietoj kalbos vietomis dainuoja (kaip operetėje), kuria muzikinius dialogus. Improvizuoja savo ir kitų kurtas dainas, ritmus, šokio judesius.

□ Šoka ratelius, pvz., „Aš dailus bernelis", „Adatyti pamečiau", „Kumpu snapu pelėda", „Kupolio rožė" ir kt.

Sujungia judesius atliekamus įvairiame erdvės lygyje (aukštyje), įvairiu tempu, pa-naudojant įvairius judesius be konkrečios istorijos, pvz., ridentis žemai ir lėtai, bėgti aukštai ir greitai, suktis per vidurį greitai, lėtinti sukimąsi ir sustoti. Tą patį padaro, šokio elementų raišką siedamas su norima perteikti mintimi, šokio nuotaika, pvz., greitai sukasi pašokdamas aukštyn ir pakeldamas rankas į viršų, taip perteikdamas džiugesį arba lėtai svyruoja, nuleidęs rankas, pasilenkęs žemyn perteikdamas liūdesį. Priderina šiuos savo judesių derinius prie muzikos, keičia atlikimo greitį atsižvelgdamas į

kuris diriguotų orkestrui. Pamokyti vaikus sekti dirigento judesius, kad jie kartu galėtų pradėti ir baigti kūrinėlį.

□ Žaisti su vaikais kompozitorius, skatinant kurti melodijas tekstams, knygų iliustracijoms, paveikslams, trumpoms pasakėlėms. Mokyti dalį teksto dainuoti, dalį kalbėti, pratinantis dainuoti „kaip operetėje". Su vaikais žaisti muzikinius dialogus, vietoje kalbos dainuojant. Improvizuoti, kurti judesius kontrastingo pobūdžio muzikai, dainoms, šokiams.

Atlikti parinkti nesudėtingos struktūros folklorinius žaidimus, ratelius. Galima naudoti ir kitų tautų folklorinę medžiagą, ypač jei grupėje yra vaikų iš mišrių šeimų. Jei renkama autorinius (profesionalių choreografų ar auklėtojų) sukurtus šokius, atkreipti dėmesį, kad juose nebūtų sudėtinių judesių (pvz., kryžiuoti kojas vieną prieš kitą, peršokti nuo dviejų kojų ant vienos arba nuo vienos ant dviejų), t. y. polkos, valso, ča ča ča ir kitų sudėtinių šokio žingsnių.

□ Siūlyti vaikams stebėti gamtą (gyvai, pvz., pro langą, arba nuotraukoje ar paveiksle), atkreipti dėmesį, kaip kokie gamtos reiškiniai (lietus, vėjas, ugnis) ir aplinkos objektai (gyvūnai, automobiliai, traukiniai) juda ar nejudą, ir ieškoti idėjų kuriant savo judesių sekas.

	Vaidyba Kurdamas lėlių, dramos vaidinimus pagal girdėtą pasaką ar pasiūlytą situaciją, improvizuoja trumpas žodines veikėjų frazes, fizinius veiksmus, atskleidžia jų norus, emocines būsenas. Tikslingai naudoja daiktus, teatro reikmenis, drabužius, aplinką. Žaisdamas muzikinius žaidimus ir ratelius, perteikia veikėjo mintis, emocijas. Vizualinė raiška Detalesniais, įtaigiais dailės darbais pasakoja realias ir fantastines istorijas, įvykius. Vaizdus papildo grafiniais ženklais raidėmis, skaičiais, žodžiais ir kt.). Kuria pagal išankstinį sumanymą, nuosekliai bando jį įgyvendinti. Kartu su kitais kuria bendrus dailės darbus.	muzikos tempą, nuotaiką. Vaidindamas pagal girdėtą pasaką ar pasiūlytą situaciją, pavaizduoja daktarę lapę, kuri gydo miško žvėrelius ir paukštelius, girdo vaikus vaistais, atlieka operacijas; žvirblį, kuris atstraksi ir čirškiančiu balsu ima skūstis, jog jam skauda sparnelį, stirną, kuri atšuoliuoja ir švelniai pasakoja apie sergantį savo vaikelį. Palaiko bendravimą su žiūrovais nuolat į juos dirstelėdamas. Kūrybingai naudojasi aplinkoje esančia kėde kaip akmeniui, lapės nameliui. □Keli vaikai, žaisdami teatrą, aptaria, kad bus žaidžiamas drakonas, kas bus drakonas, kas ir kaip jį nugalės, kaip drakonas vėl atgis. Apsirengia kuo panašiau į veikėjus. Po to spontaniškai žaidžia- vaidina. Žaisdamas muzikinį žaidimą „Šiaudų batai“, laisvai, pagal situaciją reiškia veikėjo norus ir emocijas, nuosekliai atlieka veiksmus: linksmi šokinėja ir sukasi aplinkui, po to parodo, kaip skauda galvelę ir t. Keli vaikai sumano vaizduoti kelionę į Afriką. Ilgokai tariasi, kuriame popieriaus krašte kuris vaikas pieš, pasirenka įvairias dailės priemones ir medžiagas. Kūrybos procese bendradarbiauja, vienas kitą taisy, dalijasi idėjomis, ginčijasi: -Taip nebūna! Mašina į Afriką juk nenuvažiuosi, reikia lėktuvu skristi. Ilgokai piešę ima žaisti: dėlioti žaislines	Skatinti vaikus žaisti - vaidinti trumpas improvizacijas pagal literatūrinius, muzikinius, pačių vaikų išgalvotus siužetus („Katinėlis ir gaidelis“, „Žvirblis“, „Kelionė“). Reikalui esant, pasiūlyti savo idėjų, tačiau būti jautriems vaiko iniciatyvai, jos neslopinti. Pasiūlyti naudoti įvairius suneštus butaforinius daiktus, parodyti, kaip tie patys daiktai gali būti panaudoti įvairiems tikslams, pvz.: žaisti, kurti vaidinimą lėlių teatre arba persirengti dramos, taip pat muzikinio ratelio veikė-jais, pasipuošti. Kartais įdomesnę teatrinę rekvizitą (nekasdienišką skrybėlę, didelę dėžę ir pan.) tyčia padėti aiškiai matomoje vietoje, kad vaikai jį patys panaudotų teatrinei kūrybai. Žaisti muzikinius žaidimus ir eiti ratelius, sudaryti sąlygas vaikams išgyventi pasitenkinimą, reikšti savo norus ir jausmus pagal skirtingas to paties siužeto situacijas. Turtinti vaikų patirtį, vaizdinius. Suteikti galimybę pamatyti tautodailės, taikomiosios dekoratyvinės ir vaizduojamosios dailės, šiuolaikinio meno (instaliacijų, abstrakčių skulptūrų, fotografijų ir kt.) kūrinius, menininkų kūrybos procesą artimoje aplinkoje, parodose, muziejuose, tradicinėse

6	Skirtingiems sumanymams įgyvendinti dažniausiai tikslingai pasirenka dailės priemonės ir technikas. Eksperimentuoja sudėtingesnėmis dailės technikomis, skaitmeninio piešimo ir kitomis kompiuterinėmis technologijomis.	drambliukų, tigrų figūrėles, „važinėti“ Afrikos keliais ir „medžioti“ tigrus. Piešdamas kuria fantastines istorijas: -Aš gyvenu Raudonojo kardo planetoje. Aš nuskrisiu į kitą planetą, kur vykdysiu slaptą misiją. Mergaitė kuria istoriją, žiūrė-dama į savo dailės kūrinį: -Gyvybės medis yra labai panašus į tikrą medį. Jis yra pasodintas vazonėlyje. Ant šakų tupi paukšteliai. Jie žiūri vienas į kitą. Man atrodo, kad vienas yra mergaitė, o kitas berniukas. Jie labai gražiai draugauja. Ant to medžio yra daug uogyčių, vienos žalios, o kitos raudonos. O čia tupi mano šuniukas, jis žiūri į paukščiukus. Stabteli prie tautodailės ornamentikos plakato, ilgokai jį apžiūrinėjusi pasirenka įvairių spalvų flomasterius ir nueina piešti. Kuria erdvines, mobilias kompozicijas. Įvairių spalvų popierinius skritulius kerpa ratuku, išgaudami spirales. Jas pakabina ant sutvirtintų sukryžiuotų pagaliukų. Ant jų sumano priklijuoti gėlyčių, vienur, kitur paspalvinti. Kuria „gražius vaizdus“ ant šviesos stalo ar grafo projektoriaus dėliodamas peršviečiamus ir neperšviečiamus daiktus, figūrėles, iškirptas iš popieriaus ar spalvoto skaidraus plastiko lapų. Juos fotografuoja, peržiūri naudodami multimediją. Žaidžia kompiuterinės grafikos programa (Paint, Paintbrush ir kt.), bando piešti įvairių spalvų linijomis, lieti dėmes, keisti spalvas, visiems	šventėse. Ugdyti vaiko vaizduotę, skatinant išsižūrėti bei apibūdinti, kokia gali būti ir ką gali „kalbėti“ linija (ji gali būti rami, aštri, virpanti, gali šokinėti, suktis, gali tyliai ir garsiai skambėti, gali pasakyti apie skirtingus kvapus - rožės ar česnako), spalva gali skleisti šilumą ar šaltį, ant popieriaus išpūtinėtų į šonus dažų dėmė gali priminti skrendantį paukštį ir pan. Palaikyti unikalų vaiko gebėjimą vaizdu išreikšti jutiminę patirtį (garsų, kvapų, skonio ir kt.). Suteikti galimybę vaikams kurti ornamentus, vaizdus, dekoruoti audinius, daiktus grafiniais ženklais ir simboliais (skaičiais, raidėmis). Paskatinti sukurti savo inicialais išgražintą asmeninę kortelę, atviruką, paveikslėlį. Eksperimentuoti ir atidžiau išsižūrėti į įvairių medžiagų ir technikų teikiamas galimybes (pvz., priešingose stalo pusėse sėdintys vaikai lėtai rankomis brauko ant jo esančius dažus, stebėti jų maišymąsi, atsiradusius atsitiktinius raštus ir vaizdus. Padaryti vaikams patikusių fragmentų atspaudus. Sudaryti galimybę netikėčiausiais būdais pažinti dailės medžiagų galimybes: atliekant eksperimentą „Sprogstančios spalvos“ (naudojant maistinius dažus, pieną ir skystą muilą), piešiant stiklo

		savo kūrinių rodo ekrane.	kamuoliukais, bandant spalvų maišymąsi per nutiestus tarp spalvoto vandens indelių popierinio rankšluosčio tiltus, mėgaujantis ebru (tapyba ant vandens) ir 1.1. Jeigu grupė ar darželis turi kompiuterį, šviesos stalą, fotoaparata, grafo projektorių, multimediją, interaktyvią lentą, tereikia padrašinti vaikus įvairiapusei kūrybinei raiškai, kūrybai skaitmeninėmis priemonėmis (programomis Paint, Paintbrush, Corel, Photoshop ir kt.). Kaupti elektroninius arba popierinius vaikų kūrybos albumus kompiuterinius piešinius, sukurtų kompozicijų nuotraukas ir kt.).

2. ESTETINIS SUVOKIMAS.

Vaiko estetiškas suvokimas - tai gebėjimas suvokti, pajusti ir reflektuoti estetinius potyrius, kurie kyla matant ir jaučiant aplinkos (gamtos ir aplinkinio pasaulio, žmonių santykių, veiklos), meno kūrinių, savo ir kitų kūrybos grožį. Tai vaiko estetinių galių – išgyvenimų, intuicijos, jausenos, jautrumo, jausmų, emocijų, estetinio skonio ir vertinimo, supratimo, suvokimo, estetiško ir gėrio poreikio, veiklos ir kūrybos- visuma.

Vertybinių nuostatų. Domisi, gėrįsi, grožįsi aplinka, meno kūriniais, menine veikla.			
Esminių gebėjimų. Pastebi ir žavisi aplinkos grožiu, meno kūriniais, džiaugiasi savo ir kitų kūryba, jaučia, Suvokia ir apibūdina kai kuriuos muzikos, šokio, vaidybos, vizualaus meno estetikos ypatumus, reiškia savo estetinius potyrius, dalijasi išgyvenimais, išpūdžiais.			
PASIEKIMŲ ŽINGSNIAI	VAIKO PASIEKIMAI	VAIKŲ VEIKLOS IR VEIKSMŲ PAVYZDŽIAI	UGDYMO GAIRĖS
	Skirtingai reaguoja girdėdamas besikeičiančių intonacijų suaugusiojo kalbinimų, muzikos garsus, matydamas gražius gamtos bei aplinkos daiktus ar vaizdus, spalvingas knygelėlių iliustracijas, šokančius ir	Aktyviai reiškia emocijas klausydamas linksmos muzikos, dainos: džiaugiasi, šypsosi, kai daina ar muzikinė pjesė linksma, nuliūsta, susimąsto, nusiramina, kartais pravirksta, kai melodija liūdna.	Dainuoti vaikui, klausytis įvairios nuotaikos dainų, kontrastingos nuotaikos muzikos kūrinių, skatinti teigiamas, džiugias emocijas ir slopinti neigiamų emocijų proveržius.

2	vaidinančius vaikus ar suaugusiuosius. Intuityviai mėgdžioja tai, kas jam patinka.	☐ Stebi šokantį vaiką, pedagogą, profesionalų šokėją, sutelkia žvilgsnį, trumpais skiemenimis išreiškia savo susidomėjimą, ploja, jei patinka, suirzta, jei nuobodu. ☐ Ilgiau sutelkdamas dėmesį seka, kaip striksi kiškutis, klausosi, kaip gąsdindamas vilkas sako: „Ū-ū-ū". Pats mėgdžioja veiksmus, garsus, džiaugiasi laisvu, išraiškingu savo paties intonavimu, veikimu. ☐ Stebi tapantį suaugusįjį, klausosi jo sakomų žodžių: „tap, tap, tap; bėga, bėga, bėga; strikt, strikt, strikt". Pats ima mėgdžioti tapymo veiksmus. Sulaukęs pagyrimo ir palaikymo, džiaugiasi bei bando dar. ☐ Džiūgauja, krykštuoja, matydamas spalvingas gėles pievoje, gėlyne, nori jas pačiuopinėti, nuskinti.	☐ Leisti vaikams stebėti šokį gulint ar sėdint ant grindų, kad jie galėtų keisti pozą ir laisvai kūnu reaguoti į stebimo šokio sukeltus įspūdžius. ☐ Kartu su vaiku žaisti ir išraiškingai rodyti, kaip galima veikti, tarytum žaislas ar stalo teatro lėlė būtų gyva. Gąsdinimo, pasibaisėjimo emocijas reikšti sąlygiškais mimikomis ir intonacijomis, leidžiant vaikams pajusti ir suprasti, kad taip elgiamasi ne iš tikrųjų, o tyčia. Išdėlioti piešinius vaikui matomoje vietoje, kad jis galėtų prieiti ir vėl į juos pasižiūrėti. Pagirti, pasikalbėti apie jo kūrinėlį. Suteikti vaikui galimybę pažinti ir išbandyti įvairias dailės medžiagas ir priemones. ☐ Sudaryti galimybes vaikui matyti gražius gamtos, aplinkos vaizdus, spalvingas knygeles, dailės kūrinius.
3	Atpažįsta (suklūsta, rodo) kai kuriuos jau girdėtus muzikos kūrinius, matytus šokius, ratelius, vaidinimo veikėjus, dailės kūrinius. Emocingai reaguoja girdėdamas darnų garsų, intonacijų, žodžių sąskambį, žiūrinėdamas savo ir kitų piešinėlius, spalvingas knygeles iliustracijas, žaislus, džiaugdama savo puošnia apranga. Paklaustas pasako, ar patiko muzikos kūrinėlis, dainelė, šokis, vaidinimas, dailės darbelis.	Kartais klausydami nuotaikingų vokalinių, instrumentinių muzikos kūrinių šypsosi, mojuoja kojomis į muzikos taktą, kartais susiraukia, nuleidžia galvą, atsistoja ir vaikšto. Stebėdamas šokį klausia: -Ką jis daro? Komentuoja: -Žiūrėk, jis sukasi! Jis pagavo drugelį! Nupiešia labiausiai įsiminusių šokio personažą. Suvokia, kad vaizduoja kitą-maitindamas lėlę, paklaustas paaiškina: -Aš esu mama! -Aš esu tėtis!	Duoti klausytis įvairios nuotaikos muzikos kūrinių, kad vaikas juos įsimintų ir vėliau juos kartu aptarti. Pažiūrėjus drauge šokį, užduoti mąstymą skatinančius klausimus, pvz., „Ką matėte?" „Kodėl tau atrodo, kad ragana buvo pikta?" Kartu su vaikais žiūrėti lėlių ir dramos vaidinimus, klausytis jų įrašų. Užduodant klausimus (pvz., „Kas čia?") skatinti atpažinti vaizduojamą pasaką. Skatinti pasakoti apie savo ar kitų piešinį, aplinkoje pamatytus paveikslus ar knygeles iliustracijas. Nestabdyti vaiko, jei jis su

		Žiūrėdamas į linijų raizginius ir spalvines dėmes sako: -Čia mamytė žiūri. Ižiūrėjęs savo piešinyje lėktuvą, ima bėgioti iškėlęs piešinį po grupę, burgzti kaip lėktuvas. Džiaugiasi jau girdėtu instrumentinės muzikos įrašu, daina, bando kartu dainuoti. Linksmų vaidinimo epizodų metu juokiasi, nori bėgioti. Grožisi savo puošniais drabužiais, sako: -Čia mano graži suknelė! Jei šokis patiko, ploja, paklaustas paskirais žodžiais atsako: -Gražiai šoko. Galvos linktelėjimu ar žodžiu „taip“ išreiškia savo nuomonę. Parodydamas, kad vaidinimas patinka, ploja, šūkčioja. Kiek ilgiau sutelkia dėmesį stebėdamas vaidinimą. Pasirodžius veikėjui, jį įvardija, nusako, komentuoja: -Eina vilkas, jis negeras, sako „Ū-ū-ū!“ Priėjęs prie lentynėlės susidomi šiaudiniu paukšteliu, jį apžiūrinėja, brauko per šiaudinę uodegėlę sakydamas: „Man graži uodegėlė, tokia susirietusi...“ ir, bėgiodamas po grupę, ima jį skraidinti.	savo kūrybos darbeliu ima žaisti, bėgioti, ką nors vaizduoti judesiais, tai padės vaikui turtinti vaizduotę ir skatinti kūrybinės saviraiškos poreikį. Džiuginti vaikus ir padėti jiems kaupti muzikinius įspūdžius, skatinti atidžiai klausytis muzikos, ja gėrėtis. Kadangi vaikai nuo gausių ryškių įspūdžių greit pavargsta, reikėtų stebėti trumpą vaidinimą (daug kartų tą patį). Stebėti vaiką tomis akimirkomis, kai jis grožisi, džiaugiasi gamtos ir kitos aplinkos daiktais ar reiškiniiais, žaislais, savo išvaizda. Tinkamu momentu jį pakalbinti, paklausti, kas jam gražu. Pritarti vaiko komentarams, papildyti jo vertinimą kitais žodžiais. Pasidomėti, ar vaikui patiko vaidinimas. Nuraminti, jei vaikas bijo, jog vilkas gali ateiti ir į jo namus. Akcentuoti, jog teatre viskas vyksta ne iš tikrųjų, o taip yra sugalvota, pramanyta, sužaisa. Vaikams prieinamoje vietoje, jų akių lygyje, padėti profesionaliosios dailės, tautodailės kūrinių bei meniškų taikomosios dailės dirbinių, kad retkarčiais juos būtų galima apžiūrėti, pasikalbėti apie juos.
	Džiaugiasi menine veikla, nori dainuoti, šokti, vaidinti, pasipuošti, gražiai atrodyti. Skirtingai reaguoja (ramiai ar emociškai)	Džiugiai eina į salėje vykstančią muzikinę valandėlę, noriai dainuoja, šoka, žaidžia: -Man labiausiai patinka šokti, noriu būti šokėja	Sudaryti galimybes vaikams dalyvauti muzikinėje veikloje ir darželyje vykstančiuose renginiuose.

4	klausydamas ir stebėdamas skirtingo pobūdžio, kontrastingus meno kūrinius, aplinką. Keliais žodžiais ar sakiniais pasako savo įspūdžius apie klausytą muziką, dainelę, eilėraštį, pasaką, matytą šokį, vaidinimą, dailės kūrinių, knygelių iliustracijas, gamtos ir aplinkos daiktus ir reiškinius, pastebi ir apibūdina kai kurias jų detales. Reaguoja į kitų nuomonę.	kaip televizijoje. - Noriu į muzikos salę, ten bus teatras. Išreiškia norą gražiai dainuoti, šokti, vaidinti, gražiai sutvarkyti daiktus, žaislus. Pasako, ką pats šoko, pvz.: „Aš buvau gėlė ir sukausi.“ Norėdamas suprasti vaidinimą apie vilką ir ožiukus, klausia („Kas čia?“), spėlioja („Ar vilkas suris ožiukus?“), pats bando paaiškinti („Vilkas ožiukus atris“). Įsijautęs į piešimo procesą, emociškai komentuoja savo piešinį: -Jūroje audra, va, mėlynos bangos. Iš jūros išplaukia slibinas. Bangos tai su akelėmis-žiūri į slibiną. Skirtingai reaguoja matydami šokant polką ir valsą (ima šokinėti arba ramiai linguoja), linksmo siužeto paveikslėlį ir skulptūrėlę (aktyviai komentuoja arba ramiai apžiūrinėja, glosto). Pajunta knygelėje vaizduojamų personažų emocijas būsenas: -O ta mergaitė verkia, nes jai liūdna, jos vardas Ašarėlė. Pastebi formas: -Lapės uodega ilga kaip šluota... Sutelkdamas žvilgsnį pastebi ir emociškai reaguoja į kai kurias meno kūrinių, gamtos (ypač augalų, gėlių), buities daiktų, bendraamžių elgesio, šventiškai pasipuošusios grupės, gatvės, namų estetines savybes, sako: „Graži gėlytė. Gražiai šuniukas šokinėja. Duok kitą gražią	Atkreipti dėmesį, kai vaikas sako, kad nori gražiai ką nors daryti, palaikyti jo norą, pasidžiaugti, pagirti. Paprašyti vaiko pasakyti ir parodyti, kaip jis būtų ką nors daręs. Įsiklausyti į vaiko klausimus ir, jei vaikas pats nepaaiškina, prieš vaidinimą trumpai papasakoti, apie ką bus vaidinama. Atkreipti vaiko dėmesį į pabaigą, paklausti, kokia ji - laiminga ar liūdna? Padėti pajusti vaizdo, nuotaikų pasikeitimus keičiantis linijai, formai bei spalvai. Pasikalbėti, kokius potyrius pavyko papasakoti piešiniu, naudojant vienokias ar kitokias dailės raiškos priemones, paklausti, kaip jam gražiau. Sudaryti sąlygas klausyti, stebėti skirtingus meno kūrinius, paskatinti reikšti savo išgyvenimus, paprašyti pasakyti, kaip jaučiasi, ką pajuto. Būti greta vaikui apžiūrinėjant meno kūrinius, daiktus, žaislus, ugdyti estetinį jautrumą - pritarti, papildyti jo išsakytas mintis („Taip, ir man patinka, ir man gražu.“) Kasdienėje veikloje kalbant su vaikais nuolat vartoti žodžius „džiaugiuosi tavo piešinėliu, puikiai atrodo, gražiai pasielgei“, kad vaikai galėtų išgirsti ir pradėti suprasti, kas yra gražu. Skatinti klausant, apžiūrint meno kūrinius kalbėti apie savo ir kitų darbelius: kodėl

4		knygutę, kur groja.“ Pasako savo nuomonę, kuris meno kūrinys, kuri jo paties ir kitų grupės draugų meninė veikla, rezultatai patiko labiausiai ir kodėl, pvz., apie piešinį: -Man taip patinka. Man taip gražiau. Apie muzikos kūrinį, koncertą ar muzikinį spektaklį: -Apie mamytę man patiko, gražiai dainavo. Pasakodamas apie matytą šokį, judesį susieja su personažu ar nuotaika („Bėgo greitai kaip vilkas. Šokinėjo aukštai kaip varlė“). Apžiūrinėdami draugų nupieštas saulutes, diskutuoja, kuriuose piešiniuose saulutė linksma, kuriuose - liūdna. Pasako savo nuomonę apie savo ir kitų išorės grožį, apie gražų ir negražų bendraamžių poelgį, pvz., „Gražiai pasipuošė, padėjo sutvarkyti žaisliukus. Negražiai pasakė.“ Jautriai reaguoja į kitų vertinimus, priešdamas susijaudinęs sako: -Jis man trukdo, sako, kad makaliūzė nupiešiau, bet aš piešiu snaiges, na viską.	patinka, kuris gražesnis, kuris linksmiausias, kokių spalvų ar formų, kuri norėtum dar išgirsti, pamatyti, kodėl? Pažiūrėjus šokį, aptarti, atsakyti į klausimus: „Kaip?“ „Kodėl?“ Kalbėtis su vaiku apie spalvas paletėje, kurios spalvos jiems atrodo linksmos arba liūdnos, tyrinėti spalvų maišymosi efektus. Stebėti, kad vertindami neįskaudintų vieni kitų. Dažniau atkreipti vaikų dėmesį į tai, kas gražu, gera, nei į tai, kas kelia pasibjaurėjimą, pasipiktinimą. Padėti vaikui ugdytis pasitikėjimą savimi, pritarti, padrąsinti tęsti kūrybą.
	Mėgaujasi muzikavimu, šokiu, vaidyba, dailės veikla. Rodo pasitenkinimą bendra veikla ir kūryba, gėrisi savo ir kitų menine veikla, geru elgesiu, darbais. Grožisi gamtos spalvomis, formomis, garsais. ☐ Pastebi kai kuriuos meninės kūrybos proceso ypatumus (siužetą, veikėjų bruožus, nuotaiką, spalvas, veiksmus). Pasako, kaip jautėsi ir ką pa-tyrė dainuodamas, šokdamas,	Patikusius, sukėlusius daug emocijų kūrinius, daineles, ratelius prašo nuolat kartoti. ☐ Nusako pasakų, vaidinimų veikėjų balsų intonacijas (pvz., „Lapė labai plonai kalbėjo, o meška - labai storai.“) ir jas pakartoja žaidimuose. ☐ Su dideliu susidomėjimu dalyvauja kūrybos procese kartu su tautodailininke, paaiškina apie velykinio kiaušinio marginimo procesą:	Paprastai ir vaikams suprantamai atskleisti muzikos kūrinių grožį. ☐ Skatinti vaikus savo žaidimuose vaidinti muzikantus, šokėjus, dainininkus, vaizduojant, kad jie yra scenoje, dainuoja su mikrofonu ar groja muzikos instrumentu. ☐ Kartu su vaikais žiūrėti lėlių ir dramos vaidinimus, klausytis vaidinimų įrašų, žiūrėti animacinius filmukus. Sudaryti

5	vaidindamas, piešdamas. ☐ Dalijasi išpūdžiais po koncertų, spektaklių, parodų, renginių lankymo. Pasako savo nuomonę apie muzikos kūrinėlių, dainelę, šokių, vaidinimų, dailės darbelių, aplinkų, drabužių, tautodailės ornamentais papuoštus daiktus.	-Ta teta dažė, pasiėmė pieštuką ir smeigtuką ir dažė. Kai nudažė, dėjo tą kiaušinį į dažus. Piešė ant tų kiaušinukų viską: saules, tvoreles. Aš bandžiau tą tvorelę tokią, bet neišėjo. Mamai reikės parodyti, ji nežino, kaip reikia dažyti. ☐ Džiaugiasi piešimo procesu: „Piešti malonu todėl, kad išimi iš savo galvos namą, žmones, gėlytes ir uždedi juos ant popieriaus.“ ☐ Kalbėdamas apie draugo piešinį, šokių, pagiria, kad buvo gražu. ☐ Trumpai grožisi gamta, sutelkia dėmesį ir pastebi spalvų ir formų, garsų darną ir įvairumą, pamatęs spalvingą klevą rudenį sako: - Koks gražus medis, kiek daug spalvų! ☐ Džiaugiasi ir gėrasi ornamentais išgražintais drabužiais, aplinkos daiktais. Vaikas sako: „Tokiais ornamentais papuoštas mano tėčio megztinis.“ ☐ Girdėtus muzikos kūrinius elementariai apibūdina (pvz., pelytės muzika - „plona“, tyli, o meškino - „stora“, garsi). Klausomus programinės muzikos kūrinius apibūdina žodžiais: „Polkutė - linksma, lopšinė - švelni, liūliuojanti, maršas - smagus, smagu grojant žygiuoti“ ir pan.). ☐ Savarankiškai pasakoja matyto šokio siužetą: - Iš pradžių buvo tamsu, paskui pasirodė drugelis, buvo šviesu ir jis skrido, po to susitiko gėlė ir šoko su ja, nes jiems kartu buvo linksma. ☐ Žiūrėdamas vaidinimą apie vilką ir ožiukus, atkreipia dėmesį į veikėjų elgesio, judėjimo, intonacijų ypatybes, jas įvardija: vilkas kalba	sąlygas vaikams dalyvauti ar stebėti įvairius muzikinius, vaidybinis renginius. Skatinti stebėti menininkų kūrybos procesą bei patiems kartu kurti, nes estetinį suvokimą ir jautrumą vaikas geriausiai ugdomi veikdamas, kurdamas, apie tai kalbėdamas, aiškindamas. ☐ Sudominti vaikus patrauklia ir malonia veikla paties auklėtojo ir kitų kūrybos pavyzdžiais. Išklausti vaiką ir pačiam pasakoti apie savo kūrybinius sumanymus. Diskutuoti, ką dailininkas norėjo pasakyti: ☐ Užsimerk ir pasakyk ką, jautei žiūrėdamas į šį paveikslą? Ką dailininkas galvojo tapydamas šį paveikslą? ☐ Gamta yra pats stipriausias estetinio ugdymo šaltinis, todėl reikėtų skatinti vaikus įvairiausiais būdais pamatyti, pajusti kasdien atsiveriantį vis naują grožį. Nuolat ugdyti vaikų estetinį skonį, atkreipiant dėmesį į kasdien vaiko aplinkoje esančius daiktus, drabužių puošybą, kitų bei pačių vaikų sukurtą tvarkingą ir gražią aplinką. ☐ Skatinti vaikus domėtis muzika ir jos išraiškos priemonėmis, aptarti turinį, nuotaiką ir muzikos instrumentų tembrus. ☐ Sugalvoti įvairių būdų, kaip padėti vaikui suvokti ir papasakoti matyto kūrinio siužetą: žiūrėti pasakojimo videoįrašą, klausyti ausinėmis audio įrašo, pasakoti

		garsiai, jo balsas storas, turi didelę galvą, aštrius dantis. Ožiukai maži, balti, rageliai riesti. ☐ Kartu su auklėtoju apžiūri dailės reprodukcijas, nuotraukas, pažiūri trumpą filmo fragmentą. Diskutuoja, kas ką yra matę, elementariai aiškinasi, kuo skiriasi dailės kūrinys, fotografija, kinas ir kt.: -Čia tai dailininkas nupiešė. -Mano tėtis yra fotografas, jis gražiai moka fotografuoti. -Filmą juk sugalvoja ir nufilmuoja. Padainavęs, pažaidęs muzikinį ratelį ar žaidimų, pasako, kuris labiau patinka, o kuris nelabai: -Šita dainelė man labai patinkami linksma. -Man nepatinka šokti, geriau dainuoti. Išsako savo nuomonę, kodėl patiko ar nepatiko matytas šokis: -Man patiko, nes labai gražiai šoko saulė - Man nepatiko, nes jis negražiai šokinėjo. Pasako, kodėl pačiam patiko ar nepatiko šokti: -Man patiko šokti, nes buvo linksmas šokis. ☐ Estetinių meno kūrinių ir savo kūrybos vertinimų susieja su doriniais, emociniais išgyvenimais: - Vilkas pilkas negražus, negeras, o ožiukai ir jų mama - gražūs, geri. Draugystės dienų iškerpa iš popieriaus gėlę ir sako, kad nori padovanoti draugei už tai, kad ji gera ir dalijasi žaislais. ☐ Veido išraiška, judesiais, žodžiais parodo, kas patinka ar nepatinka - meniniai sprendimai, turinys pačių ir kitų dailės kūriniuose:	draugui „telefonu“ ir kt. ☐ Kartu su vaikais žiūrėti lėlių ir dramos vaidinimus, klausytis vaidinimų įrašų, žiūrėti animacinius filmukus. Sudaryti sąlygas vaikams dalyvauti ar stebėti įvairius muzikinius, vaidybinius renginius. ☐ Sudaryti galimybę vaikams stebėti vaizduojamosios (tapybos, grafikos, skulptūros) ir taikomios - dekoratyvinės (keramikos, tekstilės, odos, amatų, liaudies meistrų dirbinių ir kt.) dailės kūrinius, reprodukcijas ir kt. ugdymo įstaigoje, parodose, galerijose, mugėse, šventėse, tradiciniuose renginiuose. ☐ Sukurti situacijų, kad vaikas galėtų meno kūrinius, savo ir kitų meninę veiklą vertinti savaip lygindamas. ☐ Paskatinti kiekvienų išsakyti savo nuomonę. Paklausti, kaip dar kitaip galėtų apie muziką, šokį, vaidinimų pasakyti, ką dar tai galėtų reikšti ir pan. Kasdienėje veikloje suteikti galimybę suprasti ir pajusti, kad tiesa, gėris ir grožis visada teikia džiaugsmų ir pasitenkinimų. Prašyti papasakoti apie savo dailės kūrinius, pateikti į meninius sprendimus orientuotų klausimų, pvz.: „Kuriame piešinyje geriausiai pavyko pavaizduoti išvykų į zoologijos sodų?“ „Kuriame piešinyje pavyko nupiešti tamsiai arba šviesiai žalių eglutę?“ „Kodėl tau taip patinka nupiešta karalaitė?“

		-Čia kažkoks tamsiom spalvom nupieštas. -Nepatinka, nes liūdno spalvos. -Patinka, nes mergaitė yra karalaitė	
6	Stengiasi kuo gražiau šokti, vaidinti, deklamuoti, dainuoti, groti, piešti, konstruoti. Gėrisi ir grožisi savo menine kūryba. □ Pastebi papuoštą aplinką, meno kūrinius ir pasako, kas jam gražu. Palankiai vertina savo ir kitų kūrybinę veiklą, pasako vieną kitą argumentą, kodėl gražu. □ Pasakoja įspūdžius apie muzikos, vaidinimo, šokio siužetą, matytus dailės, tautodailės kūrinius, vaizduojamus įvykius, veikėjus, nuotaiką, kilusius vaizdinius. Plačiau papasakoja, ką sukūrė, kaip pats bei kiti dainavo, grojo, šoko, vaidino, piešė	Emociškai išgyvena meno kūrinius (pvz., klausydamiesi valso, linguoja į šonus, vaizduoja, kad groja fortepijonu, užsimerkia ir pakelia akis į dangų ir kt.), pasakoja apie šokį: -Snieguolė šoko labai gražiai ir lengvai, ji buvo linksma, nes daug sukosi ir šokinėjo, ir jos suknelė buvo labai graži, ji šoko ant pirštų galų. Aiškina, kad ji pati šoko „kaip Snieguolė, nes aukštai kėlė koją ir moka taip suktis". Vaidindamas emociškai, išraiškingai pakartoja frazes ir intonacijas: -Lape snape, tu gaidelio nepagausi, niekam durų neatšausiu. Užtrenkia dureles, liūdi ir nuoširdžiai užjaučia herojų, nori jam padėti. □ Gana ilgai sutelkia dėmesį ir seka jį sudominusį vaidinimą ar filmuką. Gilindamasis į įvykius, aiškina, kad „Ragana negera, nes pavogė kiškio morkas." Pasakodamas parodo, kaip ragana vaidinime skrido, koku šurkščiu balsu ji kalbėjo, prideda ir tai, ko nebuvo rodoma, bet gali taip būti (pvz., sako: „Kiškis augina morkas, nes jis ūkininkas"). Gėrisi ir grožisi savo menine kūryba, pasako, kas pasisekė, užrašo savo vardą, nori juos eksponuoti, rodyti kitiems: -Pažiūrėk, kaip aš gražiai šoku. -Matai, kaip aš moku vaidinti lapę	Sudaryti sąlygas vaikams dalyvauti ar stebėti kuo daugiau ir įvairesnių muzikinių, vaidybinių renginių, koncertų, lankyti parodose, muziejuose, teatre, miesto šventėse, mugėse, cirke ir kitur. Pasikalbėti apie patirtus įspūdžius, pasidalyti savo mintimis, emocijomis, pasidžiaugti pastebėtu grožiu. Užduoti atvirų klausimų: -Ką pajutai? -Kas įsiminė? -Kas patiko? -Ko reikia, kad vaidinimas, šokis ar piešinys būtų gražus, įspūdingas? Žiūrėti lėlių ir dramos vaidinimų, klausytis jų įrašų, žiūrėti animacinių filmukų. Skatinti pastebėti subtilesnes veikėjų kalbos intonacijų, poelgių, veiksmų, kostiumų, lydinčios muzikos, dekoracijų detales. Vaiko apibūdinimus, pvz., „Kiškis greitai bėgo", vaizdingai papildyti: „Taip, jis skuodė kaip įkirstas." (Pasiaiškinti, ką reiškia „kaip įkirstas"). Paskatinti pavaizduoti, kaip kiškis bėga „kaip įkirstas". □ Sudaryti galimybę vaikui, kitiems girdint ir matant, pasidžiaugti savo ir kitų kūryba bei kasdiene

		gudruolę? Pamatęs auklėtojos padarytus paukščiukus sako: -Kokie gražūs paukščiukai. Jie gražiai atrodo. O ar aš irgi galiu padaryti tokius paukščiukus? Jūs irgi jį pakabinsite, kad visi matytų? ☐ Siekia meninės kūrybos grožio, noriai ir su džiaugsmu stengiasi viską atlikti kuo gražiau: -Neskubu padaryti darbelio, nes noriu, kad būtų gražu. Mamytė džiaugsis, kai gaus tokį gražų atviruką. -Noriu gražiai šokti, kaip televizijoje. ☐ Pateikdami keletą motyvų apibūdina, palygina patikusią ar nepatikusią muziką, šokį, dailės darbelį, vaidinimą: -Vaidinimas apie vilką ir ožiukus patiko labiau nei vaidinimas apie raganą. ☐ Palankiai vertina patinkančią savo ir kitų kūrybinę veiklą ir kūrinėlius: -Koks gražus namas, norėčiau tokiame gyventi! Pastebi neišraiškingą, nepavykusį kūrinį atlikimą: -Nepavyko, nupiešiu kitą. -Jis viską sugadino. -Neįdomu žiūrėti, nes jis nemoka vaidinti! -Negražus, mažai spalvų. ☐ Reiškia nuomonę apie grupės aplinkos estetiką, pastebi, kada daiktai tvarkingai ar gražiai išdėlioti, aiškina, kad švara ir tvarka - tai gražu. Saugo ir puoselėja gamtos grožį, noriai tvarko, puošia grupės aplinką.	veikla. Demonstruoti jo kūrinėlius, ruošti visų vaikų arba autorines parodėles, sudaryti individualius albumus arba kaupti skenuotų kūrinų elektroninius variantus, juos retkarčiais persiųsti tėveliams, kad vaikas girdėtų ir jų pagyrimą bei atsiliepimus. ☐ Palaikyti ir skatinti vaiko norą siekti grožio, pagirti už jo pastangas, parodyti kitiems, užrašyti vaiko pasakojimą ir prisegti prie demonstruojamo darbelio, kad pamatytų, kad jo noras siekti grožio yra pastebėtas ir vertinamas. ☐ Skatinti vaikus aptarti stebėtą ar klausytą meno kūrinį, pagrįsti savo nuomonę, atsakant į klausimą, kodėl patiko ar nepatiko. Jei vienas vaikas sako, kad jam patiko, klausti, ar yra tokių, kuriems nepatiko, leidžiant suprasti, kad visokios nuomonės yra svarbios. Pratinti pastebėti ir atskirti kičą nuo tikrojo meno. ☐ Skatinti geranoriškai vertinti kitų saviraiškos ir kūrybos bandymus, išsakyti savo ir gerbti kitų nuomonę. Paprašyti pakomentuoti, kurie kūriniai kelia estetinį pasigėrėjimą (malonu žiūrėti į gražius, grakščius šokio judesius) ir kurie atgraso (baisu žiūrėti žiaurumu ir agresiją perpildytą animacinį filmuką). ☐ Sudaryti sąlygas suprasti aplinkos grožio svarbą ir jį vertinti. Patiems dalyvauti jį puoselėjant: nelaužyti medelių, neskriausti

		☐ Gėrisi ir palankiai vertina tinkamą bendraamžių elgesį, džiaugiasi pats gavęs pagyrimų: -Man patinka, nes ji gražiai elgiasi prie stalo! -Auklėtoja pasakė, kad aš gražiai moku vaikščioti koridoriumi, nebėgioju. Piktinasi netinkamu elgesiu, išsako pastabą valgančiam vaikui: -O jeigu prie svečių taip valgytum, tau būtų ne gėda? Mėgdžioja gražaus elgesio pavyzdžius. ☐ Gana kritiškai savo ir kitų išvaizdai, pastebi, kada kiti netvarkingai ar nešvariai apsirengę, pagiria, atvirai išreiškia savo nepasitenkinimą ar susižavėjimą, pasako komplimentus: -Kaip gražiai, nuostabiai atrodo! Pastebi, kada mergaitės pasipuošia gražia suknele, plaukų segtukais, patinka tvarkingai ir gražiai rengtis, būti susišukavusiam, derinti drabužių spalvas. Grožisi ir išraiškingais žodžiais apibūdina labiausiai į akis krentančias gamtos, aplinkos daiktų ir reiškinių bei kasdienio gyvenimo estetiškes ypatybes (pvz., „ryškios žvaigždės“, „sidabrinis šerkšnas“, „gražiausia lėkštutė su mėlynu paausotu krašteliu“, „gražiai apipaišytas troleibusas“). ☐ Pastebi grupės aplinkos estetiką ir ja rūpinasi (tvarkingai išdėsto žaislus, daiktus, gražiai padengia stalą, noriai puošia grupę), pastebi savo ir kitų estetinę išvaizdą, pvz., tvarkingus drabužius, švarias rankas.	gyvūnelių, dalyvauti medelių sodinimo akcijose, atskrendančių paukščių sutiktuvėse ir kt. Gėrėtis gerai atliktu darbu, išsakyti nuomonę apie prastą. ☐ Pastebėti, pagauti momentą, kada vaikas kuo nors gėrisi, džiaugiasi, pritarti jam, padiskutuoti, kodėl taip reikėtų elgtis, kaip kiti jaučiasi, kai mato kitą netinkamai besielgiantį, kokį elgesį pavadintų gražiu ir kt. Pratinti gražiai elgtis viešose vietose (teatre, koncerte, parodoje, prekybos centre). ☐ Skatinti suprasti ir atskirti, kokia išvaizda gali būti pavadinta gražia, akcentuojant tai, ką patys gali padaryti, kad atrodytų gražiai. Siekiant, jog vaikas ugdytūsi gebėjimą pamatyti bei tinkamai vertinti savo ir kitų išorės grožį, ieškoti tinkamiausių būdų (pvz., kurti projektus, plakatus su šukiais, skaityti istorijas, žiūrėti filmukus ir kt.). ☐ Per pasivaikščiojimus lauke ar darželio aplinkoje paskatinti stabtelėti ir įsižiūrėti į detales, atrasti gražius daiktus, gamtos ar miesto vaizdus. Jei grupė turi fotoaparata, fotografuoti ir, jei yra galimybė, kaupti atspausdintus arba elektroninius vaizdus, peržiūrėti naudojant multimediją. Džiaugtis pasta-bumu, gražiais užfiksuotais vaizdais. Kalbėtis, ką jis pats pakeistų aplinkoje, kad būtų gražiau, kurti ir realizuoti įvairius projektus. Su grožiu susijusius dalykus įtraukti į

		Grupelė vaikų kartu su auklėtoja samprotauja apie grožį. Vaikai komentuoja: „Grožis - tai gėlės, krūmai, beržai, jūra, piliakalniai, Gedimino pilis, laivai, tiltai, gražūs tautiniai kostiumai, Čiurlionio paveikslai, skrybėlės gražios juodos (jas nešioja visokie ponai), žiedai, auskarai, gumytės su šuniukais, limuzinai, futbolas, krepšinis, nes visai gražiai jį žaidžia.“ □ Suvokia ir savais žodžiais apibūdina muzikos kūrinius, apie išklaustyta lopšinę sako: -Šita muzika labai puikinė, linguojanti. O C. Sen-Sanso „Gulbė“ iš „Žvėrių karnavalo“ apibūdinama taip: - Man gulbė labai graži, jos plunksnos baltos ir ji labai gera, aš norėčiau jos ir kitą kartą paklausti. Savarankiškai pasakoja stebėto šokio siužetų, nusako veikėjus, jų judesius, apibūdina šokio kostiumus: - Senjoro pomidoro buvo toks raudonas kostiumas, jis buvo išsipūtęs, todėl tik vartėsi ant žemės, jis buvo piktas, nes visą laiką trepsėjo. Supranta, kur sėdi žiūrovai ir savarankiškai užima jų vietą, parodo, kur vaidins aktoriai, žino, kada vaidinimas prasideda, o kada pasibaigia. □ Apžiūrinėdamas dailės kūrinius apibūdina spalvas, medžiagas, išraišką: - Iš molio padaryta mergaitė. Jos žandukai labai raudoni ir gražūs, jos plaukučiai spindi. Joje yra molio spalva, yra mėlyna spalva, joje yra net labai šviesiai mėlyna spalva. Įvardija skirtingus meno kūrinių sukeltus	kasdienės veiklos pokalbius ir veiklą, atkreipti vaikų dėmesį, diskutuoti, kas gražu ir negražu, išnaudoti visas galimybes vaiko estetinėms vertybėms puoselėti. Dažnai klausytis įvairių muzikos kūrinių (dainų, šokių, simfoninės muzikos, operos ar baleto ištraukų), paskatinti vaikus susikaupti, išklausius savo mintimis pasidalyti su pedagogu ir draugais. Užduoti klausimų apie skambėjusią muziką, atlikėjus. Skatinti aptarti stebėtą šokį, atkreipti dėmesį į šokėjų judesius, kostiumus, šokio muziką ir pan. Skatinti reikšti įvairią nuomonę leidžiant suprasti, kad visokia nuomonė yra priimtina. Pasamprotauti, ką teatre veikia aktorius, suteikti galimybę pasikalbėti, užduoti jiems klausimų apie teatrą. Kalbėtis vaikui suprantama kalba apie vizualaus meno kūrinius ir jų kūrybos raiškos priemones - kompoziciją, spalvą, formą, siluetą, pro-porcijas, padėti erdvėje ir plokštumoje. Paskatinti realizuoti kilusius sumanymus čia ir dabar, nes praktinė patirtis teikia daugiausiai peno estetiniam su-vokimui ir jausenai. Stebėti ir padėti vaikams realizuoti kilusius sumanymus: suteikti pakankamai laiko, parūpinti drabužių ir kitos atributikos, reikalui esant įsi-lieti į vaidinimą ar

		potyrius ir kilusias idėjas patiems veikti: -Aš irgi noriu taip vaidinti katytę. - Aš taip pat moku nupiešti tokią mergaitę, tik ji bus princesė. Bando atpažinti ir spėlioti, kokį veikėją vaidina: žaisdamas teatrą persirengia lape arba katinu ir atitinkamai veikia - eina tykodamas kiškio žingsniu arba žygiuoja mojuodamas kardu. Išvelgia kai kuriuos raiškos priemonių ryšius su vaizduojamu objektu: -Jo nupieštas šuniukas piktas, nes juodas, o mano linksmas, nes pakėlęs laiko letenėlę	žaidimą. Diskutuoti ieškant vienokių ar kitokių meninių sprendimų, pvz., kuriuose piešinėliuose yra tamsiai, kuriuose - šviesiai mėlyna spalva, kas piešinėliuose pavaizduota arti, o kas - toli, kodėl taip atrodo ir kt.

3. KŪRYBIŠKUMAS.

Kūrybiškumas suprantamas kaip asmenybės savybė, susijusi su gebėjimu atrasti tai, kas nauja, originalu, netikėta. Tai vaiko pasinėrimo į savo patirtį ir šios patirties įtraukimo į naują visumą, naujas idėjas, naujus sumanymus ar naują rezultatą procesas.

Vertybinių nuostatų. Jaučia kūrybinės laisvės, spontaniškos improvizacijos bei kūrybos džiaugsmą.			
Esminių gebėjimų. Savitai reiškia savo išpūdžius įvairioje veikloje, ieško nežinomos informacijos, siūlo naujas, netikėtas idėjas ir jas savitai įgyvendina.			
PASIEKIMŲ ŽINGSNIAI	VAIKO PASIEKIMAI	VAIKŲ VEIKLOS IR VEIKSMŲ PAVYZDŽIAI	UGDYMO GAIRĖS
	Domisi naujais daiktais, vaizdais, garsais, judesiais. Atranda naujus veiksmus (tapyti ant veidrodžio, ridenti, nardinti į vandenį ir kt.) ir taiko juos daiktams tyrinėti.	Tyrinėja visus daiktus, patekusius į jo rankas. Tyrinėja žaislus, norėdamas suprasti, kas vyksta, kai jį kratai, barškini, rideni. Domisi, kas yra žaislų viduje, juos išardydamas. Judesiais, veido ir kūno išraiškomis reaguoja į naujus vaizdus, garsus, objektus. Tyrinėja naujų objektų dydžius, savybes, formas, paviršių įvairiais būdais -liesdamas,	Parūpinti įvairių, atkreipiančių dėmesį, naujus potyrius žadinančių žaislų, medžiagų (skirtingų formų, tekstūros, spalvų), objektų, skleidžiančių garsus. Medžiagų ir žaislų nuolatinis atnaujinimas, kaitaliojimas turėtų būti vaikams įprastas reiškinys. Aplinka ir joje esantys žaislai, priemonės,

2		skanaudamas, apžiūrinėdamas, mėtydamas. Atsiranda vis įvairesni veiksmai su tuo padu daiktu. Emocingai reaguoja į naują patirtį (stebisi, džiaugiasi, sunerimsta). Spontaniškais, atsitiktiniais ir nesąmoningais judesiais, piešimo priemonėmis ar pirštais palieka netikėtus pėdsakus popieriaus lape. Pajutęs džiaugsmą noriai juos kartoja.	naudojami veiklos metu, turėtų lavinti visus pojūčius. Naudoti žaislus, kuriuos galima išardyti, išbandyti jų formas, pritaikant tinkamiausią, taip pat garsus skleidžiančius žaislus. Parūpinti priemonių ir skatinti veiklą, grindžiamą visų 5 pojūčių panaudojimu aplinkai tyrinėti. Pasiūlyti žaisti dailės priemonėmis ir medžiagomis, kad eksperimentavimo metu įgyta patirtis taptų pirmuoju žingsniu kūrybos link.
3	Atranda vis naujus dalykus artimiausioje įprastoje aplinkoje. Įsivaizduoja gyvūnus, augalus, daiktus, apie kuriuos jam pasakojama, skaitoma. Žaisdamas atlieka įsivaizduojamus simbolinius veiksmus.	Nuolat tyrinėja aplinką (ima, iškrausto, pabando), veikia bandymų ir klaidų keliu, džiaugiasi naujais atradimais, pažindamas tai, ko iki tol nebuvo regėjęs, patyręs. Domisi dar nematytais, naujais daiktais ir reiškiniais, aptinka naujas neįprastas daiktų savybes. Gamtoje nori išbandyti tai, ko nepatyrė -taškytis balose, voliotis sniege. Dėlioja kaladėles, lėgo, sukurdamas iš jų naujus objektus. Suteikus galimybę atranda namų reikmenų (šaukštų, puodų, kočelių), maisto produktų (kruopų, miltų ir pan.), gamtos dovanų (gilių, kaštonų, kankorėžių ir kt.) naudojimo galimybes, sukurdamas iš jų naujus ir netikėtus produktus. Savitai reaguoja į naują patirtį. Įdėmiai klausosi pasakojimų apie gyvūnus, augalus, daiktus, jų išorines savybes, užduoda apie juos klausimus, pats pasakoja apie juos. Piešdamas įvardija, ką nupiešė:	Kurti saugią, džiaugsmingą, laisvą aplinką, kurioje vaikas gali eksperimentuoti su įvairia saugia medžiaga. Siūlyti žaidimų su vandeniu. Vaikai jį gali pilstyti, sverti, semti, laistyti (prižiūrimi suaugusiųjų). Lauke nesmarkiai lyjant ir nesant šaltam orui, tinkamai aprengus vaikus leisti braidyti po balas, taškyti vandenį, semti jį kibirėliais. Skatinti klausti, domėtis, į klausimus atsakyti trumpai, bet aiškiai, siekiant sudominti ir skatinti toliau tyrinėti. Vaikus skatinti daryti taip, kaip iki šiol nedarė, pasirenkant kuo įvairesnių sprendimų. Veiklą organizuoti ir patalpose, ir lauke. Skatinti vaikus savarankiškai, be suaugusiųjų pagalbos, statyti smėlio pilis, joms dekoruoti naudoti gamtos dovanas (kankorėžius, smilgas, kaštonus, medžių

		-Čia truputį geltona. Čia viščiukas. Žaisdamas vaizduoja, kad pila arbatų į puodelius.	žiedus ir pan.), piešti, tapyti, žaisti.
4	Išvelgia naujas įprastų daiktų bei reiškinių savybes. Pasitelkia vaizduotę ką nors veikdamas: žaisdamas, pasakodamas, judėdamas, kurdamas. Sugalvoja įdomių idėjų, skirtingų veikimo būdų	Žaidimuose realybę paverčia nauja tikrove, geba panaudoti kasdien naudojamus daiktus pagal kitų paskirtį, iš daiktų sukurti savo, naujų produktų. Derina įvairias medžiagas, buitines daiktus, baldus ir sukuria naujus objektus, išbando ir jungia įvairių veiklų (pvz., iš kėdės ir lovos užtiesalo pastato kaitaliojamų pagal poreikius dekoracijų spektakliui, kuri sukuria ir vaidina kartu su kitais vaikais). Žaisdamas persikūnija į įvairius veikėjus, sugalvoja nebūtų personažų. Pasakodamas apie šeimą, save, prikuria nebūtų įvykių, nutikimų. Sumanęs tampa antimi, gyvate, žirgu ir vaizduoja jų judėjimą. Atlieka įvairius eksperimentus su jau žinoma medžiaga: maišo spalvas, kurių dar nėra maišęs, ir žiūri, kas išeis. Mėgsta improvizuoti, kurti naujas, netikėtas, originalias fantastines istorijas, užsiimti nauja veikla, kurioje gali atrasti ir ištirti dar nepažintus dalykus.	Skatinti išbandyti įvairių veiklų, įvairius daiktų panaudojimo būdus, siekiant, kad vaikai pastebėtų, jog tų patį daiktų, priemonę, dalykų galima pa-naudoti įvairioms reikmėms ir tikslams (žaisti, vaidinimui kurti, dekoracijoms puošti), kaip galima pakeisti jo funkcijas, išvaizdą, skirtingai jį pritaikius ar panaudojus. Suteikti laisvės, erdvės, laiko, pasiūlant naudoti įvairius su-neštus butaforinius daiktus, kuriuos vaikai gali panaudoti kurdami vaidinimus, rinkdamiesi jiems patinkančių veiklų, režisuodami savo pačių sugalvotas istorijas. Lavinti kūrybinį mąstymą - lankstumą, gausumą, detalumą, originalumą. Klausti: „Kaip dar kitaip galėtum pasakyti, padaryti, ką dar tai galėtų reikšti?“ (mąstymo lankstumas). Prašyti kuo tiksliau apibūdinti kūrinį, išdailinti piešinį ir pan. (mąstymo detalumas). Užduodant netikėtus, fantastinius klausimus, skatinti vaikų išsakyti originalias mintis (mąstymo originalumas). Vaiko prašyti drąsiai išsakyti visas į galvų atėjusias idėjas: nupiešti, išvaidinti, atlikti kuo įvairesnius judesius, sukurti melodijas

			ir t. t. (mąstymo ribos, idėjų gausumas). Skatinti džiaugtis savo kūriniais, aptarti, kokias sugalvotas idėjas, originalius sprendimus galima pritaikyti ar išbandyti realiame gyvenime. Aptarti, ką naujo, originalaus pavyko sukurti, svarstyti, kaip galėtų patobulinti panašų kūrinį kitą kartą. Girti, įdomiausius posakius, klausimus, veiklos būdai užrašyti, skatinti idėjomis pasidalyti grupėje, kad vaikai pajustų, jog originalūs atsakymai ir mintys yra vertinami .
5	Klausinėja, aiškindamasis jam naujus, nežinomus dalykus. Savitai suvokia ir vaizduoja pasaulį. Išradingai, neįprastai naudoja įvairias medžiagas, priemones. Lengvai sugalvoja, keičia, pertvarko savitas idėjas, siūlo kelis variantus. Džiaugiasi savitu veiksmo procesu ir rezultatu.	Išgirdęs naują žodį, pamatęs naują daiktą ar kūrinį, apie jį klausinėja, aiškinasi jam rūpimus dalykus. Mėgsta aiškinti kitiems tai, kas ir jam pačiam nelabai aišku, mėgsta aiškintis tyrinėdamas, eksperimentuodamas. Inicijuoja naują veiklą aplinkai tyrinėti. Mielai atsako, gavęs originalių, negirdėtų klausimų. Atsakymai būna netikėti, neįprasti, itin išryškėja vaizduotės ir fantazijos gebėjimai. Supranta, domisi ir geba atsakyti į fantastinius, neįprastus klausimus, turi idėjų ir netikėtų (nestandartinių) atsakymų. Siūlo įvairius (dažnai neįprastus) problemų sprendimo būdus. Geba kelti klausimus, pastebėti trūkstamą informaciją ir t. t. Išradingai ir kūrybingai naudoja įvairias medžiagas, priemones, atlikdamas užduotis ar kurdamas projektus. Įprastus dalykus atlieka neįprastai (sugalvoja, kaip panaudoti įvairias	Skatinti kūrybiškumą, laisvai reikšti idėjas, užduoti daug atvirojo tipo klausimų: „Kaip?..“ „Ką dar?..“ „Kas būtų?..“ ir pan.). Klausti ir drąsinti, kad idėjų būtų kuo daugiau. Ugdyti mąstymo lankstumą - skatinti išsakyti, pavaizduoti kuo įvairesnes idėjas. Ugdyti originalumą - prašyti išsakyti idėjas taip, kad niekas kitas taip nesugebėtų, drąsinti fantazuoti, kurti, nebijoti savo idėjų, sakyti visa, kas tik ateina į galvą. Ugdyti fantaziją, žaidžiant ir kuriant nerealias, bet prasmingas situacijas (įsivaizduokime, kad mes einame džiunglėmis...). Prašyti sugalvoti, kaip būtų galima detaliam išstobulinti savo „objektą“, įsivaizduojant, papasakojant, išreiškiant judesiu, piešiant, kad jis būtų kuo labiau išbaigtas, dar

		turimas priemonės netikėtu būdu, pvz., žaislus į lentyną nuveža lėlės vežimu). Realybę paverčia nauja tikrove, atkartoja ir interpretuoja savo veikloje - vaidindamas, piešdamas, fantazuodamas, kurdamas istorijas ir pan. Geba kurti naujus žodžių, garsų, objektų spalvų, judesių, istorijų derinius. Kūrybiškai naudoja įprastus objektus savo veiklai (pvz., bananas tampa telefonu, o pagaliukas sunkvežimiu). Mėgsta savitai kuriamus vaidmenų žaidimus, pasirinkdamas ir interpretuodamas auklėtojos, tėvų, brolių, seserų, įvairių profesijų atstovų vaidmenis. Išbando įvairius piešimo būdus (vašku, dažymų pirštais ir pan.), sukuria naujus savo sugalvotus siužetus, tyrinėja ir išbando naujus žaislus, atrasdamas naujas jų savybes ir paskirtį. Aktyviai dalyvauja kuriant ir pristatant bendrų produktų. Sėkmingai dirba su kitais. Tariausi su grupe, moka pateikti savo idėjas ieškodamas bendro sprendimo (neužgožiant kitų ar neliekant nuošalyje). Dalijasi išpūdžiais, kaip sekėsi dirbti kartu, kaip pavyko sukurti naujų kūrinių.	tobulesnis. Suteikti galimybę ir skatinti atrasti skirtumus tarp fantazijos ir realybės. Pasiūlyti įdomios veiklos ir patirties, skatinant patirti naujų išgyvenimų. Skatinti dalytis praeityje išgyventa įdomia patirtimi, veikla, kelionių išpūdžiais ir nuotykiams su kitais vaikais. Vengti vertinti, „rūšiuoti“ vaikus „pagal pasiekimus (kūrybos produktai nevertinami, nelyginami vieni su kitais, ne-renkami geriausieji kūriniai, vaikai nesivaržo vieni su kitais). Priimti ir palankiai vertinti visokius atsakymus, bet kokio lygio veiklos rezultatus, visais atvejais surandant, pastebint ir išsakant tai, už ką būtų galima juos pagirti. Pateikti įvairių medžiagų, žaislų priemonių, skatinant vaiką kurti iš jų naujus produktus po vieną ar grupelėse. Skatinti dalytis idėjomis, dirbant porose ir (ar) grupelėse, kartu priimti sprendimus. Organizuoti projektus, grupinę veiklą. Mokyti mokytis ir dirbti grupėje, kalbėtis apie ai, kaip jaučiasi kiti vaikai, jei vienas neleidžia kitiems nieko pasakyti. Mokymo dalytis idėjomis, pavyzdys: -Jūs abu norite piešti šia spalva, bet ji yra tik viena. Ką jūs galite padaryti, kad ja pasidalintumėte? Tokie pokalbiai turėtų vykti nedidelėse grupelėse.

6	Nori atlikti ir suprasti vis daugiau naujų, nežinomų dalykų. Kelia probleminius klausimus, diskutuoja, svarsto, įsivaizduoja, fantazuoja. ☐ Ieško atsakymų, naujų idėjų, netikėtų sprendimų, neįprastų medžiagų, priemonių, atlikimo variantų, lengvai, greitai keičia, pertvarko, pritaiko, siekia savito rezultato. ☐ Drąsiai, savitai eksperimentuoja, nebijo suklysti, daryti kitaip.	Nori išmokti dar daugiau, patinka diskutuoti, aptarti kilusias idėjas, temas, užduotis. ☐ Geba kelti klausimus, pastebėti trūkstančių informacijų ir t. t. ☐ Patirčiai plėsti ir žinioms įgyti naudojami tokiais šaltiniais, kaip knygos, internetas ar suaugusieji, galintys praplėsti vaiko akiratį. ☐ Smalsus, kelia klausimus, svarsto: „O kas bus toliau?“ „Kas iš to išeis?“ ir pan. Atlieka įvairius eksperimentus. ☐ Supranta, domisi ir geba atsakyti į fantastinius, neįprastus klausimus, turi netikėtų (nestandartinių) idėjų ir nori naudotis anksčiau išbandyta medžiaga, bet jų perkuria, panaudoja kitaip, remdamasis ankstesne patirtimi, taip nuolat tobulindamas veiklos galimybes. ☐ Turi daug neįprastų, netikėtų idėjų, bando ir ieško būdų, priemonių, kaip jas įgyvendinti, nuolat jas tikrina, tyrinėja, pasiekia naujų, originalių rezultatų. ☐ Bando nuspėti kasdienos įvykius pagal tai, ką pastebi (pvz., pagal dangaus ženklus, bando nuspėti ar lis, ar bus vaivorykštė). ☐ Žinomas istorijas pakeičia naujais herojais ar charakteringais veikėjais. ☐ Daug žinomų pasakų vietų pakeičia naujomis, tyrinėdamas paveikslus, piešdamas piešinius ar vaidindamas, improvizuodamas įvairias istorijas.	Skatinti tolesnę divergentinį mąstymą. Užduoti klausimus: „Kas būtų, jeigu?..“ Siūlyti įvairios veiklos ne tik patalpoje, bet ir lauke, skatinant pamatyti naujus, iki tol nepastebėtus įvairius gamtos reiškinius skirtingais metų laikais, stebėti augalų, paukščių gyvenimų. ☐ Nuolat atkreipti dėmesį į visus žmogaus pojūčius. Mokyti pastebėti, įsiklausyti, užuosti, paliesti ir pajusti. Taikyti įvairius metodus ir būdus: -smegenų audrinimas (pvz., klausimas, ką daryti, kad žmonės būtų laimingi, kad nebūtų karo?); -fantastiniai klausimai (pvz., kas būtų, jei nustotų šviesti Saulė, jei išnyktų visi suaugusieji?); -prašymas išvardyti kuo daugiau daikto naudojimo būdų (pvz., kaip dar galima panaudoti šaukštą, plastikinius butelius?); -kūrybiniai vaidinimai (prašoma suvaidinti kokia nors tema trumpą siužetą, padalijus vaikus į dvi grupes (vieni vaidina, kiti spėja, kas ten vaidinama); -pasakos kūrimas sėdint ratu; -fantastinio gyvūno piešimas (po vieną ar grupelėse). Prieš tai vaikams paaiškinama, kad galimi patys įvairiausi atsakymai, ir kuo jie įdomesni ir labiau netikėti, tuo geriau. Kurti žaidybines ir tyrinėjimo aplinką suteikiant įvairių reikiamų priemonių ir

			medžiaga

6. VAIKŲ UGDYMO(SI) PASIEKIMAI IR JŲ VERTINIMAS.

Siekiant Programoje numatyto tikslo, itin svarbus vaidmuo tenka vaiko pasiekimų vertinimui. Pažangos ir pasiekimų vertinimas svarbus visiems ugdymo dalyviams – vaikams, pedagogams, tėvams. Vertinimas ir ugdymas(sis) yra glaudžiai susiję. Be jų sąveikos nebūtų žengimo į priekį. Tik įvertinę vaiko dabartinius pasiekimus, gebėjimus, žinodami jo poreikius, pomėgius, galime planuoti bei individualizuoti veiklą, kurti aplinką, pasirinkti tinkamiausias priemones, būdus ir metodus, siekti pažangos. Pedagogai nustato, kuriame pasiekimų žingsnyje yra vaikas, palygindami jo kalbos, bendravimo, elgesio situacijas, kūrybos darbelius su pasiekimų žingsnių aprašymais. Pedagogai nustato vaiko pažangą vienoje, keliose ar visose ugdymosi srityse periodiškai stebėdami ir fiksuodami jo pasiekimus. Vaikų pasiekimų vertinimo paskirtis – padėti vaikui tobulėti, atsiskleisti, parodyti savo gebėjimus ir žinias, o ne sutelkti dėmesį į tai, ko jis nežino arba negali atlikti.

Pasiekimų vertinimas skirtas:

- pažinti vaiką ir jo individualybę;
- nustatyti vaiko pasiekimų lygį ir daromą pažangą;
- išsiaiškinti kiekvieno vaiko poreikius ir galimybes;
- padėti vaikui pačiam susivokti, kas jam sekasi gerai ir kur reikia pagalbos;
- apie vaiko pasiekimus informuoti tėvus ir siekti bendradarbiavimo;
- pamatyti ir įsivertinti savo darbo veiksmingumą.

Ugdymo(si) pasiekimai vertinami atsižvelgiant į atskirų kompetencijų iškeltas siekiamybes bei pažangos žingsnius. Vaiko pasiekimai ir pažanga stebimi ir fiksuojami pagal Ikimokyklinio amžiaus vaikų pasiekimų tvarkos aprašą, kuriame išdėstyta aštuoniolika vaiko ugdymosi pasiekimų

sričių su esminėmis nuostatomis ir gebėjimais, kuriuos vaikas įgyja iki šešerių metų. Pasiekimai vertinami 2 kartus per metus (rudenį ir pavasarį). Kiekviena ugdymo (si) sritis vertinama atitinkamu žingsniu, sudaroma pasiekimų diagrama, kuri aptariama su tėvais ir leidžia individualizuoti ugdymą bei atkreipti dėmesį į vaiko ugdymo (si) gebėjimus bei sunkumus. Svarbiausi vertinimo dalyviai: vaikai, pedagogai, tėvai. Specialiųjų ugdymosi poreikių vaikų pasiekimų vertinime dalyvauja ir kiti specialistai. Jie teikia rekomendacijas grupių auklėtojoms, tėvams (globėjams) apie vaiko ugdymosi galimybes, perspektyvas, aptaria pagalbos teikimo būdus.

Vaiko pasiekimų ir pažangos vertinimo metodai:

- Pokalbis su vaiko tėvais (globėjais), siekiant išsiaiškinti tėvų lūkesčius dėl vaiko ugdymo(si) ir sužinoti nuomonę apie vaiko pasiekimus ir pažangą.
- Pokalbis su vaiku, siekiant išsiaiškinti, kaip vaikas gali išsakyti savo mintis, samprotavimus, požiūrius, išgirsti komentarus apie savo ar kito vaiko veiklą.
- Stebėjimas – pagrindinis vaiko pažinimo būdas, kurį taiko įstaigos pedagogai.
- Vaikų veiklos rezultatų analizė (kūrybos darbų analizė, vaizdo įrašų analizė, vaiko veiklos nuotraukos su aprašais, žodinė kūryba, rašytinės kalbos pavyzdžiai ir kt.).

Vaikų darbai ir analizės segamos į atskirus aplankalus, skirtus kiekvienam ugdytiniui. Aplanke surinkta medžiaga leidžia pastebėti vaiko pasiekimus pagal ugdomas kompetencijas.

Vaiko pasiekimų aplanką sudaro dailės darbai, užrašytos vaikų mintys, žodinė kūryba, rašytinės kalbos pavyzdžiai. Vertinimo medžiaga atspindi visuminį vaiko ugdymą (si): įvairūs vaiko dailės darbeliai, sukurtos knygelės, vaiko rašytinės kalbos pavyzdžiai, pedagogų užfiksuoti vaiko keliami klausimai, pasakojimai, žodinė kūryba.

Sukaupta medžiaga – informatyvi: užrašytas vaiko vardas, data, gali būti užrašyti vaiko išsakyti įvertinimai, pedagogo pozityvūs komentarai, gali būti nurodytas įdėtos vertinimo medžiagos tikslas. Vaiko gebėjimų ir pasiekimų segtuvuose kaupiama informacija skirta visiems: pedagogui, tėvams, pačiam vaikui, įstaigos vadovams. Vaiko pasiekimų aprašas padeda auklėtojams, kitiems pedagogams ir specialistams pažinti vaiką: tikslingiau stebėti, atpažinti bei

vertinti, ką vaikas jau žino, supranta, geba, išsiaiškinti vaiko patirtį ir tolesnio ugdymosi poreikius. Vadovaujantis įprastos raidos vaikui būdingų pasiekimų (žingsnių) amžiaus tarpsniuose aprašymu, atkreipiamas dėmesys į ugdymosi skirtumus: gebėjimų stoką, neįprastą elgesį ar emocijas, kurios gali reikšti pedagogo arba specialistų pagalbos poreikį.

Pastebėjus tam tikrus savitus vaiko veiklos būdus (žaidžiant, tyrinėjant aplinką, bendraujant), liudijančius apie vaikui iškylančius ugdymosi sunkumus, atsiranda būtinybė atidžiau stebėti vaiko veiklas, bendravimą ir kuo anksčiau ieškoti būdų pritaikyti ugdymo procesą taip, kad padėtų vaikui išsiugdyti jo galimybes atitinkančius gebėjimus.

LITERATŪRA

1. Ikimokyklinio amžiaus vaikų pasiekimų aprašas. Švietimo ir mokslo ministerijos Švietimo aprūpinimo centras, 2014.
2. Ikimokyklinio ugdymo metodinės rekomendacijos. Švietimo ir mokslo ministerijos Švietimo aprūpinimo centras, 2015.
3. Metodinės rekomendacijos ikimokyklinio ugdymo programai rengti. Švietimo ir mokslo ministerija, 2006.
4. Priešmokyklinio ugdymo bendroji programa. Šviesa, 2014.
5. Ankstyvojo ugdymo vadovas. Minklės leidyba, 2001.
6. Lietuvos Respublikos Švietimo ir Mokslo ministerija „Geros mokyklos koncepcija“. Vilnius, 2015m.
7. N. Grinevičienė „Mažylių žaidimai“. Šviesa, 1999.
8. R. Žukauskienė „Raidos psichologija“. Margi raštai, 2002.
9. O. Monkevičienė Vaikų darželių programa Vėrinėlis, VV.,- 1993
10. D.T. Dodge, L.J. Colker. C. Heroman. „Ikimokyklinio amžiaus vaikų kūrybiškumo ugdymas“. Presvika, 2008.
11. Grinevičienė N. E. Vaikų žaidimai darželyje ir namie. Vilnius, 2006.
12. www.ikimokyklinis.lt
13. www.smm.lt
14. upc.smm.lt

PROGRAMĄ PARENGĖ:

Darbo grupės vadovė - direktoriaus pavaduotoja ugdymui Irena Malinauskienė.

Darbo grupės nariai:

1. Vilma Pilkienė, ikimokyklinio ugdymo auklėtoja metodininkė;
2. Agnė Gudaitienė, ikimokyklinio ugdymo auklėtoja;
3. Danutė Piškinaitė, ikimokyklinio ugdymo auklėtoja;
4. Lina Tamošaitytė, priešmokyklinio ugdymo pedagogė.

SUDERINTA

Alytaus lopšelio darželio „Volungėlė“

tarybos posėdyje 2018-05-24 (protokolo Nr. T-2)